

GS Gerardus't Hooft - Nobel Vật lý năm 1999, nói chuyện với SV ĐHQG-HCM. Ảnh: Đức Lộc

Chịu trách nhiệm xuất bản

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt

Hội đồng biên tập

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt
(Chủ tịch)

ThS Nguyễn Văn Hà
(Thường trực)

ThS Dương Thị Kim Anh
TS Nguyễn Hoàng Tú Anh
TS Nguyễn Khắc Cảnh
PGS.TS Nguyễn Ngọc Điện

TS Nguyễn Kim Quang
ThS Võ Tấn Thông

Tổng biên tập

Nguyễn Văn Hà

Thư ký tòa soạn

Đoàn Thị Minh Châu

Trị sự

Phạm Hữu Nghĩa

Trình bày

Đặng Đức Lợi

TRONG SỐ NÀY

TIÊU ĐIỂM - SỰ KIỆN

- 4 ĐHQG-HCM thành lập phân hiệu tại Bến Tre
- 5 Giáo dục đại học trong cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0
- 11 Chấn chỉnh vệ sinh an toàn thực phẩm trong khu đô thị ĐHQG-HCM
- 14 Giá trị đích thực của cuộc cách mạng xã hội
- 16 Chống tin tức giả: Cuộc chiến còn dài

KHOA HỌC - GIÁO DỤC

- 22 Xu hướng giáo dục trong thời đại toàn cầu hóa
- 25 PTN Tế bào gốc: Phấn đấu mỗi tuần có một công bố quốc tế
- 27 Khi sinh viên xếp hàng nghe chuyện... trên trời
- 28 PR nên chú trọng "tâm truyền thông"
- 30 Nữ hoàng toán học từng mơ ước trở thành nhà văn
- 32 *Lang chạ* - cả *lang* lẫn *chạ* đều có gốc Hán

VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

- 34 Nữ sĩ Ngân Giang - Dòng sông trắc trở
- 38 Một diện mạo mới về văn học Hàn Quốc
- 40 Đảo của dân ngụ cư: Tự mình đẹp với mình
- 42 Ăn bụi
- 44 Thu hai mươi
- 46 Tiếng ký ức lóc cóc
- 48 Thơ: Có lẽ nào em đã giấu mùa thu/Mùa dã quỳ
- 49 Bánh canh, cà phê... phố núi

NHỊP SỐNG TRẺ

- 50 ĐHQG-HCM thăm sinh viên tình nguyện Mùa hè xanh
- 52 Tùng Tùng: tiếng trống khởi nghiệp
- 54 Để có một mùa hè ý nghĩa
- 56 Bản nguyên giữa tồn đọng văn hóa
- 58 Đi qua những phóng túng hình hài
- 60 Những cái ôm và nước mắt mùa xanh
- 62 Tại sao lại chối bỏ cuộc sống?
- 64 Tin nhắn cuối cùng

Các đại biểu cắt băng khánh thành tại buổi lễ. Ảnh: Đức Lộc

Thứ trưởng Bộ GD&ĐT Bùi Văn Ga trao quyết định thành lập Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre cho PGS.TS Huỳnh Thành Đạt. Ảnh: Đức Lộc

ĐHQG-HCM THÀNH LẬP PHÂN HIỆU TẠI BẾN TRE

Chiều 11/8, ĐHQG-HCM phối hợp với UBND tỉnh Bến Tre tổ chức lễ Công bố thành lập Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre. Đây là phân hiệu ĐHQG đầu tiên của cả nước.

Đức Lộc

Đến dự lễ có ông Trương Vĩnh Trọng - nguyên Phó Thủ tướng Chính phủ, GS.TSKH Bùi Văn Ga - Thứ trưởng Bộ GD&ĐT, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM, ông Võ Thành Hạo - Bí Thư Tỉnh ủy Bến Tre, ông Cao Văn Trọng - Chủ tịch UBND tỉnh Bến Tre cùng đại diện lãnh đạo các trường thành viên, các đơn vị trực thuộc, các phòng ban chức năng ĐHQG-HCM.

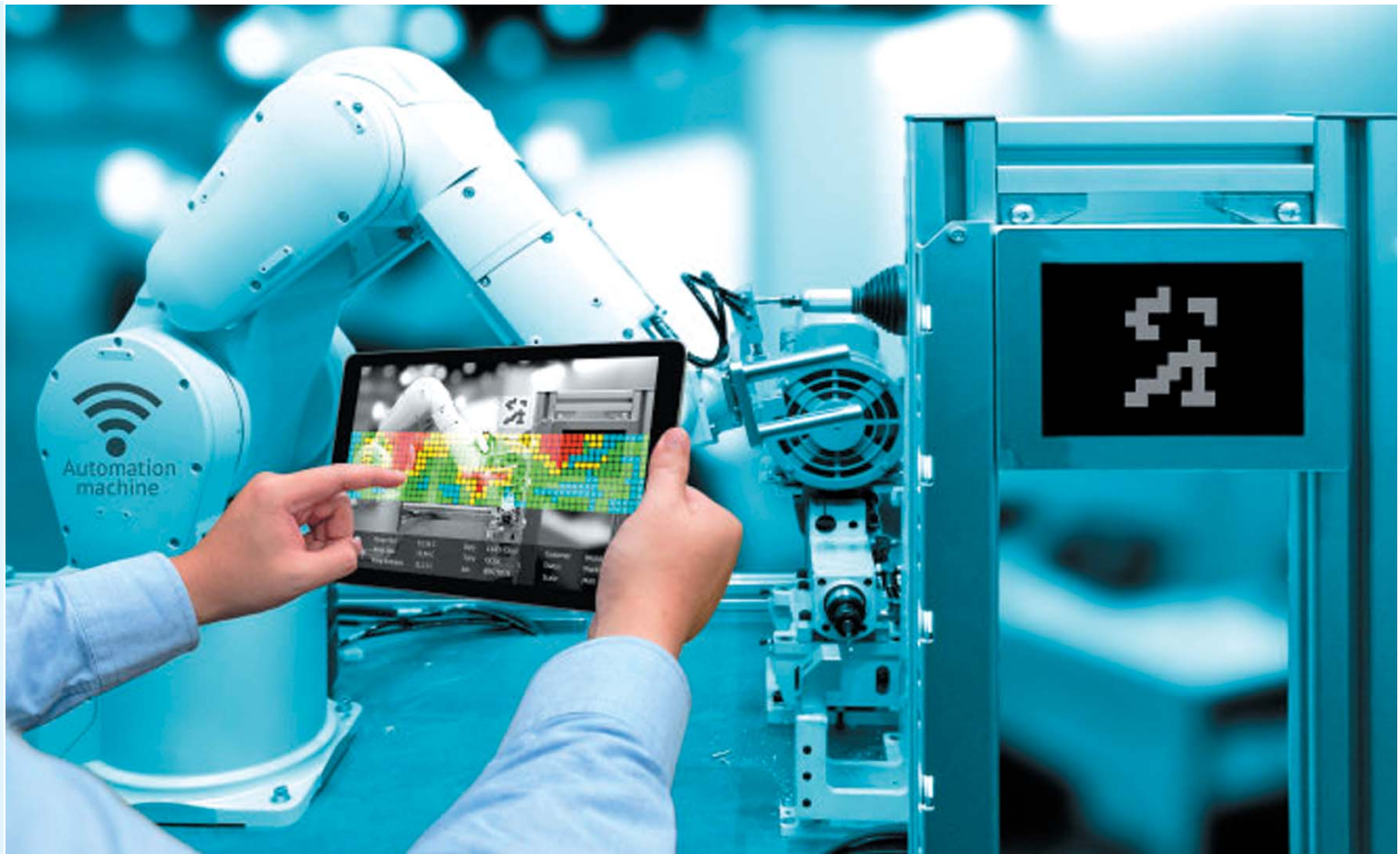
Phát biểu tại buổi lễ, Thứ trưởng Bộ GD&ĐT Bùi Văn Ga ghi nhận và đánh giá cao những nỗ lực của ĐHQG-HCM cùng tỉnh Bến Tre trong việc thành lập và đưa Phân hiệu ĐHQG-HCM sớm đi vào hoạt động. Ông Bùi Văn Ga cho rằng đây là lựa chọn hợp lý và thực tế nhất để nhanh chóng đào tạo được nguồn nhân lực chất lượng cao phục vụ cho sự phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

"Trên thực tế một trường đại học phải mất vài chục năm mới có uy tín và đủ kinh nghiệm để đào tạo chất lượng cao. Khi thành lập Phân hiệu ĐHQG-HCM, tỉnh Bến Tre có thể rút ngắn được khoảng thời gian này. Đây là mô hình phù hợp mà các địa phương khác có thể tham khảo để nhân rộng thay vì thành lập trường đại học tại địa phương" - Thứ trưởng Bùi Văn Ga nhấn mạnh.

Ông Cao Văn Trọng bày tỏ niềm phấn khởi khi tỉnh Bến Tre chính thức có tên trong danh sách các địa phương có trường đào tạo bậc đại học chính quy, có uy tín, chất lượng để đáp ứng nhu cầu học tập, nghiên cứu cho con em trong tỉnh và cả khu vực Đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL). Theo ông Trọng, Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre hoàn toàn có đầy đủ điều kiện và khả năng để thực hiện sứ mệnh đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao thuộc các ngành, lĩnh vực mà tỉnh có nhu cầu. Ông Trọng cũng cam kết tiếp tục đồng hành, hỗ trợ và tạo mọi điều kiện cho Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre hoạt động thông suốt và đạt hiệu quả cao nhất.

PGS.TS Huỳnh Thành Đạt cho biết đây là phân hiệu ĐHQG đầu tiên trong cả nước, là sự kiện quan trọng đánh dấu bước phát triển mới của ĐHQG-HCM, cũng như mở ra nhiều triển vọng trong đào tạo nguồn nhân lực, nghiên cứu và chuyển giao khoa học công nghệ góp phần thúc đẩy quá trình phát triển kinh tế - xã hội cho khu vực ĐBSCL nói chung và tỉnh Bến Tre nói riêng. Ông Đạt đề nghị Phân hiệu ĐHQG-HCM tại tỉnh Bến Tre phải đoàn kết, chủ động sáng tạo thực hiện các nhiệm vụ về đào tạo, nghiên cứu khoa học góp phần giải quyết những khó khăn của tỉnh Bến Tre và ĐBSCL.

Dịp này, ĐHQG-HCM đã công bố Quyết định bổ nhiệm Giám đốc, Phó Giám đốc Phân hiệu. Theo đó, PGS.TS Vũ Phan Tú - nguyên Giám đốc Trung tâm Đào tạo ĐHQG-HCM tại Bến Tre giữ chức vụ Giám đốc Phân hiệu ĐHQG-HCM, TS Hồ Thu Hiền cùng ThS Phạm Huỳnh Minh Hùng - nguyên Phó Giám đốc Trung tâm Đào tạo ĐHQG-HCM giữ chức vụ Phó Giám đốc Phân hiệu ĐHQG-HCM ■

PGS.TS Đinh Đức Anh Vũ trình bày báo cáo tại Hội thảo Thích ứng công tác đào tạo của ĐHQG-HCM với cuộc CMCN 4.0. Ảnh: MC

GIÁO DỤC ĐẠI HỌC TRONG CUỘC CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

Minh Châu thực hiện

Ngày 4/5, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành chỉ thị số 16/CT-TTg về việc tăng cường năng lực tiếp cận cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0 (CMCN 4.0). Sau đó một ngày, Bộ trưởng Bộ GD&ĐT ký công văn số 1891/BGDĐT-GDDH gửi các trường ĐH, CĐ về nhiệm vụ đào tạo nguồn nhân lực có khả năng thích ứng với cuộc CMCN 4.0. Có thể thấy việc tăng cường cơ hội trong thời đại CMCN 4.0 đang là vấn đề được nhà nước ta rất quan tâm.

Bản tin ĐHQG-HCM đã có cuộc trò chuyện với PGS.TS Đinh Đức Anh Vũ - Trưởng Ban Đại học ĐHQG-HCM về vấn đề này.

* Thưa PGS.TS Đinh Đức Anh Vũ, xin ông giới thiệu đôi nét về CMCN 4.0 là gì và khởi nguồn của cụm từ này?

- Khái niệm "Công nghiệp 4.0" được sử dụng lần đầu năm 2011 tại hội chợ Hannover - hội chợ hàng đầu thế giới về công nghệ và công nghiệp - được tổ chức thường niên tại Đức. Năm 2012, thuật ngữ "Công nghiệp 4.0" được đề cập trong một tài liệu đệ trình cho Chính phủ Liên bang Đức tổng hợp các khuyến nghị để triển khai sáng kiến chiến lược "Công nghiệp 4.0" nhằm đảm bảo cho tương lai của ngành công nghiệp chế tạo của Đức do Nhóm công tác công nghiệp 4.0 thực hiện với sự tài trợ của Bộ Giáo dục và Khoa học liên bang.

Khái niệm "CMCN 4.0" được đề cập lần đầu tiên và cũng là chủ đề của Diễn đàn kinh tế lần thứ 46 tổ chức ngày 20/1/2016 tại thành phố Davos-Klosters, Thụy Sĩ. Tuy vậy, tác động của cuộc CMCN 4.0 đã bắt đầu được "cảm nhận", đặc biệt là tại các nước phát triển vào những năm cuối thế kỷ XX và đầu thế kỷ XXI. Khác với các cuộc CMCN trước đây, CMCN 4.0 không gắn với sự ra đời của một công nghệ nào cụ thể mà là kết quả hội tụ của nhiều công nghệ khác nhau, trong đó trọng tâm là công nghệ nano, công nghệ sinh học và công nghệ thông tin - truyền

“ Khác với các cuộc CMCN trước đây, CMCN 4.0 không gắn với sự ra đời của một công nghệ nào cụ thể mà là kết quả hội tụ của nhiều công nghệ khác nhau, trong đó trọng tâm là công nghệ nano, công nghệ sinh học và công nghệ thông tin - truyền thông. ”

thông. Minh chứng sinh động cho sự hội tụ của các công nghệ này và những tiến bộ mang tính cách mạng mà chúng mang lại được thể hiện qua dự án đầy tham vọng có tên gọi NEURALINK. Dự án do tỷ phú người Mỹ tài trợ nhằm kết nối não người với máy tính để tạo ra một siêu trí tuệ vượt trội so với trí tuệ con người. Nhà tương lai học, doanh nhân và tác giả người Mỹ Raymond Kurzweil dự báo đến năm 2030, các rô-bốt có kích thước nano được cấy ghép vào bộ não người sẽ làm cho con người có năng lực của Chúa. Nếu dự báo của Raymond Kurzweil là đúng, nếu dự án tham vọng NEURALINK của Elon Musk thành công thì viễn cảnh loài người "bị thống trị" bởi rô-bốt có nguy cơ trở thành hiện thực, đó là khi sự tiến bộ của công nghệ không được sử dụng đúng cách.

Bản chất của CMCN 4.0 là sự hình thành của thế giới số, vốn dĩ là sự phản ánh sinh động, tồn tại song song với thế giới vật lý. Sự kết nối giữa hai thế giới vật lý và thế giới số tạo ra những tác động "mang tính cách mạng" trên mọi mặt của đời sống kinh tế, chính trị, văn hóa và xã hội của loài người. Số hóa ngày nay không chỉ giúp nâng cao hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp mà làm thay đổi một cách căn bản mô hình kinh doanh của doanh nghiệp. Trong thời đại của CMCN 4.0, toàn cầu hóa trở nên sâu sắc hơn, sự thay đổi diễn ra với phạm vi, cường độ và tốc độ lớn hơn và khó dự báo hơn; các ngành công nghiệp được định hình lại xoay quanh các nhu cầu của con người, vì lợi ích và vì mục tiêu tối thượng là hạnh phúc của con người. Đặc biệt, "tiêu chuẩn hóa" sẽ được thay thế bằng " cá nhân hóa" trong thời đại của CMCN 4.0. Trong ngành công nghiệp chế tạo, những tiến bộ công nghệ, đặc biệt là công nghệ in 3D dẫn đến việc sản xuất loạt nhỏ, đơn chiếc theo yêu cầu của từng khách hàng, nhóm khách hàng trở nên khả thi. Tương tự, trong giáo dục, phương thức giáo dục chung cho mọi người được thay thế bằng

học tập cá nhân hóa nhờ những tiến bộ trong lĩnh vực công nghệ thông tin - truyền thông.

* Theo ông, cuộc CMCN 4.0 sẽ mang đến những cơ hội và thách thức gì cho Việt Nam?

- Trên phương diện vĩ mô, ứng dụng thành công các tiến bộ của CMCN 4.0 sẽ giúp nâng cao năng suất lao động, thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, tiến bộ xã hội và chất lượng cuộc sống của người dân. Trên phương diện vi mô, CMCN 4.0 dẫn đến sự định hình lại các ngành công nghiệp, dịch vụ và do đó mở ra các cơ hội cho doanh nghiệp Việt Nam "chen chân" vào các chuỗi giá trị toàn cầu của các ngành công nghiệp, dịch vụ mới. Nắm bắt được các thời cơ do CMCN 4.0 mang lại có thể giúp Việt Nam thu hẹp khoảng cách, thậm chí bắt kịp các nền kinh tế tiên tiến trong khu vực và trên thế giới.

Tuy nhiên, chậm hoàn thiện thể chế, môi trường đầu tư và kinh doanh; chậm tiếp thu và ứng dụng công nghệ mới hay ì ạch trong chuyển dịch cơ cấu ngành nghề đào tạo đáp ứng yêu cầu các ngành công nghiệp mới... sẽ dẫn đến nguy cơ Việt Nam "lỡ hẹn" với các cơ hội của cuộc CMCN 4.0, và tụt hậu ngày càng xa hơn về kinh tế, tiềm lực an ninh, quốc phòng, đặc biệt là chủ quyền số so với các nước phát triển trong khu vực và trên thế giới.

* Điều này đặt ra yêu cầu gì cho lĩnh vực giáo dục - đào tạo, thưa ông?

- Giáo dục là một trong những lĩnh vực chịu sự tác động này nhanh hơn cả bởi chính giáo dục cũng sẽ tạo ra những phiên bản mới của cuộc CMCN tiếp theo. Công nghiệp 4.0 hứa hẹn

những bước đột phá mới trong hoạt động đào tạo, thay đổi mục tiêu đào tạo, mô hình đào tạo truyền thống bằng cách chuyển tải và đào tạo kiến thức hoàn toàn mới. Sự phát triển công nghệ thông tin, công cụ kỹ thuật số, hệ thống mạng kết nối và siêu dữ liệu sẽ là những công cụ và phương tiện tốt để thay đổi cách thức tổ chức và phương pháp giảng dạy. Các lớp học truyền thống với những nhược điểm như: chi phí tổ chức cao, không gian phục vụ hạn chế, không thuận lợi cho một số đối tượng... sẽ được thay thế bằng các lớp học trực tuyến, lớp học ảo. Chất lượng đào tạo trực tuyến được kiểm soát dễ dàng bằng các công cụ hỗ trợ, như các cảm biến và kết nối không gian mạng. Không gian học tập cũng sẽ đa dạng hơn, thay vì những phòng thí nghiệm hay phòng mô phỏng truyền thống, thì người học có thể trải nghiệm học tập bằng không gian ảo, có thể tương tác trong điều kiện như thật thông qua các phần mềm và hệ thống mạng. Big data sẽ là nguồn dữ liệu vô tận để học tập trải nghiệm về phân tích, nhận dạng xu hướng hay dự báo kinh doanh ở mức chính xác cao. Tài nguyên học tập số trong điều kiện kết nối không gian thật và ảo sẽ vô cùng phong phú, không gian thư viện không còn là địa điểm cụ thể nữa, mà thư viện có thể khai thác ở mọi nơi với một số thao tác đơn giản. Chương trình học cũng được thiết kế đa dạng hơn, cụ thể hơn và đáp ứng tốt hơn nhu cầu của người học.

Bên cạnh những thuận lợi mà CMCN 4.0 đem lại, thì nhiều vấn đề đặt ra đối với lĩnh vực đào tạo trong thời gian tới và là nhiệm vụ mà các

trường đại học phải giải quyết:

Thứ nhất, nền tảng của CMCN 4.0 là sự kết nối giữa thế giới thật và ảo thông qua phần mềm công nghệ thông tin, kỹ thuật số và kết nối mạng, do vậy kiến thức và kỹ năng về công nghệ thông tin và kỹ thuật số có vai trò rất quan trọng đối với nhà cung cấp và người tiêu dùng. Nhiệm vụ của các trường đại học trong giai đoạn tới phải đào tạo đủ chuyên gia công nghệ thông tin; tích cực trang bị cho người tốt nghiệp các kiến thức kỹ thuật số và kỹ năng có liên quan để đáp ứng nhu cầu xã hội trong nền công nghiệp 4.0.

“ Thực tế đã có những thay đổi việc làm trên thị trường lao động, người máy bắt đầu thực hiện các công việc phổ thông thay cho con người. Người máy với nguồn học liệu vô tận có thể thực hiện tốt các bài giảng ở một số môn học như địa lý, lịch sử... và có thể hoàn toàn thay thế đội ngũ giáo viên hiện nay. Việc làm ở các lĩnh vực như tư vấn pháp luật, kế toán và tư vấn thuế cũng có thể bị thay thế hoàn toàn bởi các rô-bốt thông minh. ”

Thứ hai, vấn đề việc làm và thất nghiệp là hiện tượng phổ biến của quá trình công nghiệp 4.0 và nhất là thời kỳ đầu khi lực lượng lao động chưa thích ứng với điều kiện mới của công nghiệp và sự chuyển dịch mạnh cơ cấu lao động giữa các lĩnh vực. Thực tế đã có những thay đổi việc làm trên thị trường lao động, người máy bắt đầu thực hiện các công việc phổ thông thay cho con người. Người máy với nguồn học liệu vô tận có thể thực hiện tốt các bài giảng ở một số môn học như địa lý, lịch sử... và có thể hoàn toàn thay thế đội ngũ giáo viên hiện nay. Việc làm ở các lĩnh vực như tư vấn pháp luật, kế toán và tư vấn thuế cũng có thể bị thay thế hoàn toàn bởi các rô-bốt thông minh. Do vậy, vấn đề đặt ra đối với các trường đại học là định hướng đào tạo đáp ứng

yêu cầu ngành nghề của cuộc CMCN 4.0 và đào tạo lại để thích ứng với ngành nghề mới.

Thứ ba, chương trình đào tạo hiện nay vẫn chưa được linh hoạt, nội dung chưa phù hợp với nhu cầu và xu thế thị trường lao động CMCN 4.0. Giáo dục và huấn luyện là một trong 9 lĩnh vực có nhiều thay đổi, hệ thống giáo dục nghề nghiệp sẽ bị tác động rất mạnh và toàn diện, danh mục nghề đào tạo và chương trình đào tạo sẽ phải điều chỉnh, cập nhật liên tục vì ranh giới giữa các lĩnh vực rất mỏng manh. Các trường đại học thực hiện hoạt động đào tạo theo hai hướng: một mặt phải đáp ứng tính định hướng xã hội, mặt khác đào tạo cung cấp nguồn nhân lực đáp ứng yêu cầu của thị trường lao động. Tuy nhiên, áp lực đối với các trường đại học càng lớn khi chương trình đào tạo vừa đáp ứng tính chuyên môn cao trong lĩnh vực nhất định, vừa đáp ứng tính liên ngành (công nghệ thông tin, kỹ thuật số, mạng, kiến thức chuyên ngành) và các kỹ năng khác không thể thiếu, như: khả năng suy nghĩ có hệ thống, khả năng tổng hợp, khả năng liên kết giữa thế giới thực và ảo, khả năng sáng tạo, kỹ năng làm việc nhóm, khả năng hợp tác liên ngành... Trong bối cảnh kiến thức về công nghệ thay đổi rất nhanh, việc trang bị cách thức tự học và ý thức học tập suốt đời càng quan trọng hơn kiến thức của chương trình đào tạo. Như vậy, CMCN 4.0 đã tạo áp lực lớn trong hoạt động đào tạo đối với các trường đại học, từ xây dựng chương trình đào tạo, cập nhật nội dung chương trình cho đến đào tạo kỹ năng cho người học để đáp ứng yêu cầu công nghiệp.

Thứ tư, một vấn đề khác đặt ra cho các cơ sở đào tạo bậc cao là cách thức tổ chức để chuyển tải nội dung chương trình đào tạo đến người học. CMCN 4.0 đòi hỏi phương thức và phương pháp đào tạo thay đổi với sự ứng dụng mạnh mẽ của công nghệ thông tin, công nghệ kỹ thuật số và hệ thống mạng. Các hình thức đào tạo trực tuyến, đào tạo ảo, mô phỏng, số hóa bài giảng... sẽ là xu hướng đào tạo nghề nghiệp trong tương lai. Điều này tạo áp lực lớn cho các cơ sở đào tạo về chuẩn bị nguồn lực tổ chức giảng dạy, đặc biệt là đội ngũ giảng viên, xây dựng không gian học tập.

* Vậy giáo dục trong thời đại này sẽ mang một màu sắc, một đặc điểm rất khác?

Đúng vậy, nền giáo dục lúc này có thể gọi là giáo dục 4.0 - nền giáo dục được sinh ra nhằm đáp ứng cho nhu cầu thị trường nền công nghiệp

Đặc điểm	Trước 1980 Giáo dục 1.0	1980 Giáo dục 2.0	1990 Giáo dục 3.0	2000 Giáo dục 4.0
Mục đích	Giáo dục	Tuyển dụng	Tạo ra tri thức	Sáng tạo và tạo ra giá trị
Chương trình đào tạo	Đơn ngành (Single-disciplinary)	Liên ngành (inter-disciplinary)	Đa ngành (multi-disciplinary)	Xuyên ngành (trans-disciplinary)
Công nghệ	Giấy + Bút	PC và laptop	Internet + thiết bị di động	Internet kết nối vạn vật
Trình độ	Người tị nạn KT số	Dân nhập cư KT số	Người bản địa KT số	Công dân KT số
Giảng dạy kỹ thuật số	Một chiều	Hai chiều	Nhiều chiều	Mọi nơi
Đảm bảo chất lượng	Chất lượng học thuật	Chất lượng giảng dạy	ĐBCL theo luật quy định	ĐBCL theo nguyên tắc
Trường	Mô hình offline	Mô hình kết hợp offline và online	Mạng lưới, hệ thống	Hệ sinh thái
Đầu ra	Người lao động có kỹ năng	Người lao động có tri thức	Người đồng kiến tạo tri thức	Người sáng tạo và khởi nghiệp

4.0. Giáo dục được phổ biến đến mọi nơi mà con người, sự vật và máy móc được kết nối để tạo ra việc học tập cá nhân. Ta có thể phác họa đặc điểm của các nền giáo dục qua bảng so sánh trên:

Khả năng gần như vô tận của Internet đã từng bước làm chuyển đổi hoạt động đào tạo từ "teaching" sang "coaching". Điều này cũng thúc đẩy đội ngũ giáo viên lao vào thực tế để có thể hướng dẫn người học giải quyết từng trường hợp cụ thể trong đời sống sản xuất dựa trên nền tảng kiến thức đã được trang bị; góp phần tăng tính ứng dụng, hữu dụng của người học thích ứng với sự thay đổi nhanh chóng trong môi trường sản xuất dưới tác động của CMCN 4.0.

* Theo ông, ĐHQG-HCM nói riêng và các cơ sở đào tạo nói chung cần phải làm gì để thích ứng với cuộc CMCN này?

- Chúng ta cần phải đẩy mạnh các hoạt động đào tạo để thích ứng với cuộc CMCN 4.0. Cụ thể, trước mắt cần phải xác định lĩnh vực đào tạo hướng về tương lai vì CMCN 4.0 đã diễn ra mạnh mẽ với những xu hướng khá rõ ràng về chuyển dịch cơ cấu ngành nghề của nền công nghiệp. Xu hướng thay đổi công nghiệp cũng đã được thảo luận và làm rõ tại các diễn đàn công nghiệp thế giới, từ kết quả các công trình nghiên cứu về CMCN 4.0 và thực tế triển khai các chương trình công nghiệp tại các quốc gia hàng

đầu, như Đức, Mỹ, Nhật Bản... Trên cơ sở đó, các trường đại học cần xác định các lĩnh vực đào tạo trọng tâm, các lĩnh vực đào tạo hướng về tương lai nhằm đáp ứng nhu cầu thời đại và chuẩn bị nguồn lực đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp. Các lĩnh vực đặc biệt nên hướng vào để đào tạo gồm: công nghệ thông tin, quản lý mạng, khai thác dữ liệu, bảo mật, vật liệu, y sinh học, rô-bốt...

Bên cạnh đó, các cơ sở đào tạo cần phải thiết kế chương trình linh động hơn, kiến thức cập nhật hơn, hướng tới phát triển các kỹ năng phù hợp với CMCN 4.0, phát triển tư duy hệ thống và liên ngành. Đối với các chương trình đào tạo bậc cử nhân, bên cạnh các kiến thức về nghề nghiệp, cần phải mở rộng cung cấp thêm các khối kiến thức tự nhiên xã hội, công nghệ thông tin, quản lý mạng... nhằm mục đích làm cho người học có thể thích nghi nhanh với sự thay đổi của công nghệ, làm việc hiệu quả trong môi trường có tính kết nối cao, giữa các lĩnh vực, giữa thế giới ảo và thật. Các kỹ năng quan trọng đối với nguồn nhân lực trong môi trường tương tác công nghệ cần phải được đưa vào chuẩn đầu ra của chương trình đào tạo: kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng sáng tạo, tư duy phản biện, tư duy hệ thống, kỹ năng ra quyết định trong điều kiện không chắc chắn... đặc biệt giáo dục người

học phương pháp và ý thức học tập suốt đời.

Thiết kế các khóa đào tạo ngắn hạn hay các chương trình bổ sung kiến thức cho từng đối tượng khác nhau tại các doanh nghiệp là thực sự cần thiết trong bối cảnh CMCN 4.0. Nhu cầu của xã hội về bổ sung kiến thức sẽ vô cùng lớn khi có sự chuyển dịch trong cơ cấu ngành nghề, sự thay đổi công nghệ. CMCN 4.0 sẽ mở ra thị trường đào tạo và huấn luyện vô cùng lớn đối với các công ty cung cấp dịch vụ giáo dục, đặc biệt đối với các trường đại học vốn có thế mạnh về đào tạo. Tuy nhiên, các trường đại học cần phải cởi mở và đối thoại nhiều hơn với xã hội, với thị trường lao động để triển khai và thực hiện các chương trình thiết thực và hiệu quả, nhưng vẫn không đánh mất bản chất học thuật riêng biệt và nhiệm vụ giáo dục rộng hơn.

Ngoài ra, cách thức tổ chức và phương pháp giảng dạy tại các trường đại học cũng phải thay đổi. Công nghệ phát triển với chi phí rẻ là điều kiện thuận lợi để các trường đại học đầu tư cơ sở vật chất, các công cụ và phương tiện giảng dạy hiện đại. Bên cạnh hình thức giảng dạy trực tiếp cho người học, các trường cần sử dụng nhiều hơn các hình thức khác như đào tạo online, thiết kế môi trường ảo để người học và người dạy có thể tương tác lẫn nhau và truyền đạt thông tin, tổ chức thực hành tại các phòng thí nghiệm hay phòng mô phỏng ảo. Sử dụng hệ thống máy tính và dữ liệu big data để thiết kế chương trình, tổ

chức giảng dạy cho từng đối tượng một cách hiệu quả nhất. Hệ thống học online ngày càng được phổ biến hơn, thông qua hệ thống online sẽ thu thập dữ liệu cho từng cá nhân. Khi tích tụ được lượng data đủ lớn về cá nhân người học (thời lượng học, phương pháp, lộ trình đào tạo, mức độ tương tác, kết quả học tập...), các thuật toán Machine Learning sẽ đưa ra một phương pháp giáo dục tốt nhất cho từng học sinh với lộ trình tối ưu cá nhân hóa phương pháp học tập mà ngay cả giáo viên tốt nhất cũng không bằng được. Do vậy các trường đại học cần đẩy mạnh hơn việc sử dụng cách thức tổ chức đào tạo và học tập này.

Đào tạo đáp ứng yêu cầu CMCN 4.0 đòi hỏi đội ngũ giảng dạy phải có trình độ cao về chuyên môn, công nghệ thông tin, hệ thống mạng... do vậy công tác chuẩn bị nguồn nhân lực cũng là yếu tố đòi hỏi các trường đại học phải chuẩn bị kỹ lưỡng. Cán bộ giảng dạy phải liên tục cập nhật kiến thức chuyên môn, công nghệ... bằng cách thường xuyên tham gia các lớp huấn luyện, hội thảo, hội nghị. Ngoài ra, các trường đại học phải mở rộng đối thoại, hợp tác với doanh nghiệp trong các hoạt động nghiên cứu, tập huấn và tư vấn; qua đó cán bộ giảng dạy có cơ hội tiếp cận điều kiện sản xuất, kinh doanh thực tế và nắm bắt được những thay đổi của thị trường để thực hiện các điều chỉnh trong giảng dạy.

* Xin trân trọng cảm ơn ông! ■

Đoàn công tác ATTP làm việc với ĐHQG-HCM. Ảnh: Thái Việt

CHẤN CHỈNH VỆ SINH AN TOÀN THỰC PHẨM TRONG KHU ĐÔ THỊ ĐHQG-HCM

Ngày 9/8, tại Nhà Điều hành ĐHQG, ĐHQG-HCM tiếp đoàn công tác Ban quản lý An toàn thực phẩm TP.HCM (BQL), Sở Y tế tỉnh Bình Dương, UBND quận Thủ Đức để phối hợp chấn chỉnh điều kiện an toàn thực phẩm (ATTP) trong Khu Đô thị ĐHQG-HCM.

Thái Việt

Do đặc thù địa giới hành chính thuộc hai địa phương nên công tác quản lý thực phẩm, cấp giấy chứng nhận VSATTP cho các cơ sở dịch vụ ăn uống, kinh doanh thực phẩm tại Khu Đô thị ĐHQG-HCM còn nhiều khó khăn.

Những quán ăn "2 không"

Năm học 2017-2018, KTX ĐHQG-HCM đón thêm 7.000 sinh viên, nâng tổng số sinh viên nội trú lên 30.000, chiếm gần 2/3 sinh viên

ĐHQG-HCM. Ông Trần Thanh An - Giám đốc KTX ĐHQG-HCM cho biết: "KTX hiện có 3 cán bộ chuyên trách về ATTP và 17 bếp ăn tập thể cho sinh viên. Các bếp ăn này tuy có hợp đồng chế tài, nhưng chúng tôi vẫn luôn giám sát chặt chẽ mỗi ngày. Phần đáng ngại nhất là các quán ăn bên ngoài không có cơ chế nào giám sát cả".

Theo ông Trần Việt Thắng - Phó Giám đốc Trung tâm Quản lý và Phát triển Khu Đô thị ĐHQG-HCM, 90% chủ kinh doanh các cơ sở dịch vụ ăn uống hoạt động trong Khu Đô thị

Căn tin Trường ĐH Quốc Tế với nhiều sự lựa chọn. Ảnh: Trường ĐH Quốc Tế

ĐHQG không phải là người địa phương. Hầu hết họ không có giấy phép kinh doanh vì nằm trong khu đèn bù giải tỏa. Theo quy định hiện nay, chủ hộ không có giấy phép kinh doanh sẽ không được xét để cấp giấy chứng nhận ATTP.

Chia sẻ nhận định trên, ông Lê Văn Chiến - Phó Chủ tịch UBND quận Thủ Đức cho biết: "Trong số các hộ kinh doanh tại Khu Đô thị ĐHQG-HCM thuộc địa bàn quận Thủ Đức, chỉ có 5 hộ là có giấy phép. Về mặt quản lý, quận rất khó cấp giấy phép kinh doanh do các hộ dân ở đây đã có quyết định thu hồi đất. Nếu cấp giấy phép kinh doanh, khi bồi thường quận sẽ phải tính thêm tài sản kinh doanh".

Ông Trần Tuấn Phương - Phó Bí thư Ban Cán sự Đoàn ĐHQG-HCM cho rằng trong tất cả căn tin quy củ, căn tin của Trường ĐH Quốc Tế là nơi sinh viên lựa chọn nhiều nhất. Do căn tin này khá giống Food court (Khu vực ăn uống tự chọn) với nhiều nhà cung cấp uy tín. Điều đó chứng tỏ sinh viên đã ý thức về ATTP nhưng họ lại có ít sự lựa chọn, trong khi các quán ăn "hái không" (không giấy phép kinh doanh và không chứng nhận ATTP) lại quá nhiều.

Nhân rộng mô hình bếp ăn tự chọn

Bà Phạm Khánh Phong Lan - Trưởng Ban Quản lý ATTP TP.HCM đề nghị, giải pháp trước mắt, bếp ăn nội trú của KTX cũng như căn tin các trường cần phải nâng cao chất lượng suất ăn, không chỉ cần nhắc riêng về giá cả. "Một mặt KTX ĐHQG-HCM do phải đảm bảo an toàn thực phẩm khiến chi phí đội lên cao, mặt khác

các cơ sở kinh doanh bên ngoài không có bắt cứ ràng buộc nào về kinh doanh nên hoàn toàn có thể bán giá rẻ. Như vậy, hình thành sự cạnh tranh không lành mạnh. Chúng tôi sẽ làm gắt gao vòng ngoài, để tạo ra môi trường kinh doanh bình đẳng" - bà Lan khẳng định.

Ông Phạm Văn Bảy - Phó Chủ tịch UBND thị xã Dĩ An chia sẻ về kinh nghiệm ở địa phương: "Chúng tôi khi kiểm tra giám sát, nơi nào có vi phạm sẽ đưa lên truyền hình, cảnh báo cho người dân biết để tránh. Vì người tiêu dùng quyết định sự tồn tại của người bán. ĐHQG-HCM cũng có thể làm như thế, như cung cấp thông tin cho sinh viên về các quán ăn không đủ điều kiện vệ sinh thông qua website các trường".

Để tháo gỡ vấn đề giấy phép, bà Phạm Khánh Phong Lan cho rằng đối với các quán ăn không có đăng ký kinh doanh thì phải làm cam kết ATTP, tạo điều kiện để các quán ăn nộp hồ sơ xét giấy chứng nhận ATTP. Khi các quán vi phạm thì theo cam kết mà xử phạt. Mỗi địa phương sẽ thanh tra, kiểm tra theo trách nhiệm của mình. Nhưng một năm, cả hai địa phương nên cùng tham gia thanh tra, kiểm tra, bên nào ký biên bản của bên đó. "Cả hai bên nên cùng đi và cùng kiểm tra hai bên đường để tránh trường hợp khi đi kiểm tra bên địa bàn tỉnh Bình Dương người bán hàng lại chạy qua địa bàn TP.HCM, hoặc người dân tị nạn nhau cùng một con đường lại chỉ kiểm tra một bên" - bà Lan góp ý.

Về phía ĐHQG-HCM, PGS.TS Huỳnh Thành Đạt - Giám đốc ĐHQG-HCM đề xuất các biện pháp đảm bảo ATTP như: xây dựng chương trình tăng cường tuyên truyền cho sinh viên thông qua Ban CTSV, Ban Cán sự Đoàn, Khoa Y và Phòng Truyền thông của ĐHQG, tiếp tục tham gia tập huấn và diễn tập các tình huống về ATTP trên cả hai địa bàn, kêu gọi các nhà đầu tư lớn để tăng tính cạnh tranh với bên ngoài. Đồng thời, ĐHQG-HCM sẽ phối hợp cùng BQL cập nhật các điểm vi phạm VSATTP và giới thiệu các điểm sáng về VSATTP trên website của các trường và của BQL. ■

Hơn 84 triệu tiền xử phạt hành chính về ATTP

Chỉ trong ba tháng cuối năm 2016, đầu năm 2017, Thanh tra Chi cục ATVSTP TP.HCM đã xử phạt hành chính 84,7 triệu đồng đối với 14/48 cơ sở kinh doanh dịch vụ ăn uống không đạt ATTP trong Khu Đô thị ĐHQG-HCM. Trong khi đó, tính tới ngày 16/6/2017, chỉ có 25 cơ sở kinh doanh được cấp giấy chứng nhận đủ điều kiện ATTP tại khu đô thị này.

Mít tinh Tổng khởi nghĩa Tháng Tám năm 1945 tại Quảng trường Nhà hát lớn Hà Nội. Nguồn: baodongnai.vn

GIÁ TRỊ ĐÍCH THỰC CỦA CUỘC CÁCH MẠNG XÃ HỘI

Cách mạng tháng Tám 1945 thành công, khai sinh nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Sự kiện vĩ đại này không chỉ đánh dấu một mốc son chói lọi trong lịch sử hơn 4.000 năm dựng nước và giữ nước của dân tộc mà còn tích hợp nhiều bài học giá trị sâu sắc cho sự nghiệp đổi mới và hội nhập của đất nước hiện nay.

PGS.TS Hà Minh Hồng

(Khoa Lịch sử, Trường ĐH KHXH & NV)

Dự báo "1945 Việt Nam độc lập"

Tháng 2/1942, Chiến tranh Thế giới lần II đang phát triển đến giai đoạn quyết liệt, các mặt trận đang mở rộng cả ở châu Âu và châu Á. Lúc ấy chưa ai có thể nói đến Chiến tranh Thế giới sẽ kết thúc thế nào, thì ở Việt Nam, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc dự báo "1945 Việt Nam độc lập".

Thực ra từ gần một năm trước đó, trong Hội nghị Trung ương tại Pác Bó (tháng 5/1941), lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc và Trung ương Đảng phân tích tình hình và đánh giá: "Cuộc đế quốc chiến tranh này là cuộc xâu xé quyền lợi giữa hai đế quốc, đều vì mục đích tham lam muốn cướp

giật và giành thuộc địa, thị trường của nhau", do đó là điều kiện "thuận lợi cho cách mạng thế giới" và "Nếu cuộc đế quốc chiến tranh lần trước đã đẻ ra Liên Xô, một nước xã hội chủ nghĩa, thì cuộc đế quốc chiến tranh lần này sẽ đẻ ra nhiều nước xã hội chủ nghĩa, sẽ do đó mà cách mạng nhiều nước thành công". Các dân tộc Đông Dương trong lúc này phải thấy rõ "quyền lợi của bộ phận, của giai cấp phải đặt dưới sự sinh tử, tồn vong của quốc gia, của dân tộc. Trong lúc này nếu không giải quyết được vấn đề dân tộc giải phóng, không đòi được độc lập, tự do cho toàn thể dân tộc, thì chẳng những toàn thể quốc gia dân tộc còn chịu mãi kiếp ngựa trâu, mà quyền lợi của bộ phận, giai cấp đến vạn năm cũng không đòi lại được".

Trong thư *Kính cáo đồng bào* (ngày 6/6/1941), lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc yêu cầu: "Trong lúc này quyền lợi dân tộc giải phóng cao hơn hết

thầy. Chúng ta phải đoàn kết lại đánh đổ bọn đế quốc và bọn Việt gian đang cứu giống nòi ra khỏi nước sôi lửa nóng"; trên báo *Việt Nam Độc Lập* số 113 ra ngày 21/12/1941, Người chỉ rõ "phận sự dân ta" phải: "Đồng tâm hợp lực. Muốn người một lòng. Nhân cơ hội này mà khôi phục lại Tổ quốc, mà làm cho Việt Nam hoàn toàn độc lập". Người chúc tết năm mới 1942 với quyết đoán: "Nga nhất định thắng, Đức nhất định bại. Anh - Mỹ sẽ được, Nhật Bản sẽ thua. Đó là một dịp rất tốt cho dân ta khởi nghĩa đánh đuổi Pháp, Nhật, làm cho Tổ quốc ta được độc lập, tự do".

Theo nhận thức và chủ trương ấy, cuộc vận động giải phóng dân tộc ở Việt Nam từ đó có một lộ trình chuẩn bị rõ ràng, đầy đủ và chắc chắn, đáp ứng đúng yêu cầu của cách mạng toàn xứ và nguyện vọng của hết thầy dân chúng trong nước, phù hợp với xu thế của cách mạng thế giới và xu hướng phát triển của cuộc đại chiến.

Khi Chiến tranh Thế giới đi vào giai đoạn kết thúc, lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc - Hồ Chí Minh càng thấy rõ "Phe xâm lược gần đến ngày bị tiêu diệt. Các Đồng minh quốc sắp tranh được sự thắng lợi cuối cùng"; Người có *Thư gửi đồng bào toàn quốc* (tháng 10/1944) nhắc nhở: "Thời gian rất gấp. Ta phải làm nhanh!" để có "một cuộc Toàn quốc đại biểu đại hội gồm tất cả các đảng phái cách mệnh và các đoàn thể ái quốc trong nước bầu cử ra. Một cơ cấu như thế mới đủ lực lượng và oai tín, trong thì lãnh đạo công việc cứu quốc, kiến quốc, ngoài thì giao thiệp với các hữu bang".

Suốt mấy năm cùng phe dân chủ chống chiến tranh phát xít, lực lượng và phong trào của Việt Nam Độc lập đồng minh (Việt Minh) đã phát triển nhanh chóng khắp Bắc - Trung -

Nam, tiến tới một cao trào tiền khởi nghĩa rộng lớn. Khi Nhật đầu hàng Đồng minh không điều kiện, thời cơ ngàn năm có một cho dân tộc đã đến, cả nước đứng lên với quyết tâm "Dù đốt cháy cả dãy Trường Sơn cũng phải kiên quyết giành cho được độc lập".

15 ngày khởi nghĩa thành công

"Không phải Nhật bại mà bỗng nhiên ta được giải phóng, tự do". Chớp thời cơ, ngày 13/8/1945, Đảng triệu tập Hội nghị Toàn quốc quyết định phát động Tổng khởi nghĩa; ngày 16/8/1945, Tổng bộ Việt Minh triệu tập Quốc dân đại hội thống nhất toàn thể dân tộc trước giờ hành động; Chủ tịch Ủy ban dân tộc giải phóng - Cụ Hồ Chí Minh kêu gọi: "Toàn quốc đồng bào hãy đứng dậy đem sức ta mà tự giải phóng cho ta".

Cuộc Tổng khởi nghĩa giành chính quyền bùng lên như một ngọn lửa thần kỳ loang cháy khắp cánh đồng cỏ khô. Dưới sự lãnh đạo của Việt Minh và Đảng Cộng sản, cuộc khởi nghĩa vũ trang của quần chúng đồng đảo trên mọi miền đất nước đã diễn ra nhanh như bão táp với tâm bão là ở các đô thị lớn.

Tại Hà Nội, thủ phủ của chính quyền thuộc địa, từ chiều 17/8, Tổng hội công chức tổ chức cuộc mít tinh tại Nhà hát lớn; hàng vạn quần chúng nội và ngoại thành kéo đến, cả lính bảo an, cảnh sát cũng đến giữ trật tự; Khâm sai Bắc Kỳ xin từ chức. Sáng sớm 19/8, cả Hà Nội rực màu cờ đỏ sao vàng; hàng chục vạn nhân dân nội, ngoại thành xuống đường biểu dương lực lượng, rồi tỏa đi các nơi chiếm chính quyền.

Tại Huế, kinh đô của nhà nước phong kiến Việt Nam, chiều 23/8 hàng vạn nhân dân Thừa

Thiên Huế tập trung thành hàng ngũ chính tề dưới rùng cò đỏ sao vàng, biến cuộc mít tinh của Chính phủ Trần Trọng Kim thành cuộc biểu dương lực lượng của cách mạng; Ủy ban khởi nghĩa tuyên bố chính quyền về tay nhân dân. Chiều 30/8/1945, lễ thoái vị của vua Bảo Đại được tổ chức tại lầu Ngọ Môn trong Kinh thành, đánh dấu sự cáo chung của chế độ phong kiến.

Tại Sài Gòn, đô thị thuộc địa sớm nhất trên toàn quốc, từ chiều 24/8 Thanh niên Tiền phong xung kích, Tổng Công đoàn và các đoàn thể Việt Minh chiếm giữ dinh Khâm sai và các vị trí quan trọng, xe diễu hành cấm cờ Việt Minh chạy khắp phố; lực lượng khởi nghĩa các nơi kéo vào. Sáng sớm 25/8 khoảng một triệu người tham gia cuộc biểu tình, tạo thành sức mạnh áp đảo giành chính quyền về tay nhân dân.

Việc giành chính quyền nhanh gọn, không đổ máu ở Hà Nội, Huế, Sài Gòn đã thúc đẩy tất cả địa phương còn lại ở Bắc - Trung - Nam đứng lên khởi nghĩa. Ngày 28/8, Vũng Tàu, Đồng Nai Thượng, Hà Tiên, Côn Đảo là các địa phương cuối cùng giành chính quyền về tay nhân dân, kết thúc 15 ngày tổng khởi nghĩa trên toàn quốc từ đất liền đến hải đảo. Từ đó xuất hiện một "Nước Việt Nam từ máu lửa; Rũ bùn đứng dậy sáng lòa" (Nguyễn Đình Thi).

Giá trị đích thực một cuộc cách mạng

Tổng khởi nghĩa tháng Tám 1945 đã giải quyết vấn đề tối hậu của cách mạng xã hội là vấn đề chính quyền. Ngày 2/9/1945 cả nước đón mừng ngày Độc lập, Chính phủ cách mạng lâm thời ra mắt quốc dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh đọc Tuyên ngôn độc lập khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa. Kết quả đỉnh cao ấy của cuộc cách mạng đã đưa đến những thay đổi to lớn trên đất nước và dân tộc Việt Nam, như lời thơ của Tố Hữu:

*Việt Nam, ta lại gọi tên mình
Hạnh phúc nào hơn được tái sinh
Mắt dạ ông cha nghìn thuở trước
Cho đời, hai tiếng mới quang vinh!*

Cũng cần phải trình diện cho hết những kết quả trực tiếp được định hình, định lượng mà đất nước và dân tộc có được trong biến cố lịch sử 15 ngày Tổng khởi nghĩa: (1) Đập tan xiềng xích nô lệ của thực dân, đế quốc trong gần một thế kỷ; lật đổ chế độ quân chủ chuyên chế hàng ngàn năm trên đất nước Việt Nam; (2) Mở ra kỷ

nguyên mới - kỷ nguyên độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; lập ra nhà nước công nông đầu tiên trong lịch sử dân tộc và là nhà nước công nông đầu tiên ở Đông Nam Á; (3) Đưa nhân dân Việt Nam từ thân phận nô lệ trở thành người dân một nước độc lập, làm chủ vận mệnh dân tộc của mình; đưa đất nước Việt Nam từ một thuộc địa nửa phong kiến trở thành một nước độc lập, tự do, dân chủ; đưa Đảng Cộng sản Việt Nam trở thành đảng cầm quyền.

Hơn thế nữa, từ kết quả có giá trị lịch sử to lớn ấy, nền dân chủ cộng hòa Việt Nam trong hơn 70 năm về sau còn làm nên những thành công mới, tạo thêm giá trị bền vững mang bản chất cách mạng của quốc gia dân tộc và có tính thời đại sâu sắc. Đó là:

Chống thù trong giặc ngoài bảo vệ thành quả cách mạng; không ngừng xây dựng, củng cố và phát triển nhà nước dân chủ nhân dân theo hiến pháp và pháp luật hiện đại, phát huy quyền dân chủ của mọi tầng lớp nhân dân;

Kiên quyết chống chủ nghĩa thực dân cũ và mới, giành thắng lợi trong các cuộc kháng chiến chống chiến tranh xâm lược của các đạo quân viễn chinh của Pháp, Mỹ;

Hoàn thành thống nhất đất nước, bảo vệ vững chắc Tổ quốc, làm tròn nghĩa vụ quốc tế với phong trào cộng sản, phong trào giải phóng dân tộc và láng giềng anh em;

Đổi mới, phát triển đất nước theo con đường chủ nghĩa xã hội; thực hiện đối ngoại rộng mở, đa phương hóa, đa dạng hóa; giữ vững độc lập tự chủ;

Đóng góp cho hòa bình khu vực và thế giới nhiều kinh nghiệm thực tế; hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng và ngày càng có uy tín, vị trí xứng đáng trên trường quốc tế.

Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: "Chẳng những giai cấp lao động và nhân dân Việt Nam ta có thể tự hào, mà giai cấp lao động và những dân tộc bị áp bức nơi khác cũng có thể tự hào" về cuộc cách mạng vĩ đại ấy. Ngày nay, khi kiểm nghiệm, đối chứng với lịch sử dân tộc thế kỷ XX và cả trước đó, vẫn thấy Tổng khởi nghĩa tháng Tám 1945 là có một không hai trong lịch sử cận hiện đại, xác lập chính danh nền dân chủ cộng hòa ở Việt Nam và đưa dân tộc vào thời kỳ chấn hưng mới, sáng tạo một điển hình thành công về cách mạng vô sản ở thuộc địa, khai phá thành công một mô hình cách mạng xã hội mang bản sắc Việt Nam ■

Tháng 8/2017

Ảnh minh họa. Nguồn: infonet

Chống tin tức giả: CUỘC CHIẾN CÒN DÀI

Công nghệ đã làm thay đổi sâu sắc diện mạo, tính chất truyền thông toàn cầu ở thế kỷ XXI. Giới làm báo và công chúng chưa hết ngỡ ngàng và sung sướng trước những tiện ích vượt trội của các phương tiện truyền thông mới, nhất là các trang mạng xã hội, thì giờ đây, tất cả đều đang đối mặt với một vấn nạn nhức nhối khởi phát từ nó: Tin tức giả mạo tràn lan, kéo theo những hệ lụy khó lường...

Nguyễn Hà

Trước đây, giới làm báo và công chúng gọi tin tức không có thật là tin vịt, tin bịa, tin thất thiệt. Tuy nhiên, từ năm 2009, đặc biệt là từ sau cuộc bầu cử tổng thống Mỹ vào tháng 11/2016 đến nay, khái niệm fake news (tin giả, tin tức giả, tin tức giả mạo) trở nên “đỉnh đám”, cuốn hút sự quan tâm của toàn xã hội.

**Tin tức giả
và “hệ sinh thái truyền thông mới”**

Tin tức giả (fake news) là tin tức được đưa ra không dựa trên sự thật, hoặc chỉ dựa trên một phần sự thật, hoặc phóng đại sự thật, hoặc bóp méo sự thật để dẫn dụ công chúng đi theo ý đồ của chủ thể thực hiện truyền thông. Tin tức giả tồn tại như “một phần tất yếu” của đời sống xã hội. Con người luôn hiếu kỳ (thích chuyện mới lạ, bất ngờ, đầy tính kích thích) mà năng lực và

điều kiện để hiểu biết thế giới chung quanh lại có giới hạn. Tin tức giả ra đời, một phần gõ đúng vào nhu cầu và tâm lý đó của con người. Mặt khác, trong xã hội cũng không ít tổ chức, cá nhân chủ tâm “sản xuất” tin tức giả với nhiều mục đích khác nhau - mà thường là bất minh - như mua vui, cạnh tranh, trả thù, gây chiến... Nạn nhân của tin tức giả thường có kết thúc chẳng mấy vui vẻ, thậm chí còn có thể nhận lấy hậu quả thảm khốc! Nhẹ thì một phen “tên rồ”, nặng thì “tiền mất tật mang”, kinh khủng hơn thì bị lôi kéo vào cuộc chiến tranh “đầu rơi, máu đổ”...

Thời kỳ tiền báo chí, tin tức giả truyền đi dưới dạng tin đồn, tin mật, tin rỉ tai, sấm truyền... Ở Ý, vào ngày lễ Phục sinh năm 1475, tràn ngập tin đồn rằng một đứa bé bị giết tàn bạo bởi người Do Thái làm cho chính quyền và dân chúng vô cùng phẫn nộ. Hậu quả là chính quyền và dân chúng truy bắt 15 người Do Thái hành hình để rửa hận! Thảm án Lệ Chi Viên (1442) khiến nhà Nguyễn Trãi bị tru di tam tộc cũng từ một tin rỉ tai khởi phát ở chốn hậu cung.

Khi báo chí ra đời, tin tức giả có phần bị thu hẹp bởi cú “sốc” thông tin theo chuẩn mực “công khai, chính xác, cập nhật, trách nhiệm” của báo chí. Tuy nhiên, không lâu sau, tin tức giả bắt đầu thích ứng, thực hiện một cuộc “lột xác” và tìm mọi cách “hóa thân” tinh vi vào tin tức báo chí. Báo chí trở thành đối tượng lạm dụng, thỏa hiệp hoặc mua chuộc của người làm tin tức giả. Lúc này, tin tức giả có thêm một kênh truyền tải mới, nhanh nhạy hơn, rộng rãi hơn và nguy hiểm hơn. Nhưng tin tức giả xuất hiện trên báo chí, dù vô tình hay cố ý, không chóng thì chày cũng bị phát hiện. Khi đó, tác giả của nó, tờ báo đăng tải nó sẽ bị luật pháp và công chúng trừng phạt. Sự kiện tờ báo lừng danh ở Mỹ, đoạt 104 giải Pulitzer - *The New York Times* - đăng bài dài 14.000 chữ vào ngày 11/5/2003 để cáo lỗi độc giả về những thông tin bịa đặt trong 36 bài viết của phóng viên Jayson Blair, cho thấy tin tức giả “đu đeo” báo chí về lâu dài luôn “lợi bất, cập hại”!

Internet ra đời vào giữa thập niên 1980 làm đảo lộn tận gốc nền tảng vật chất kỹ thuật truyền thông nhân loại, được đánh dấu bằng sự xuất hiện của báo trực tuyến (1997), các trang mạng xã hội khổng lồ Google (1998), Facebook (2004), Twitter (2006), Instagram (2010)... cùng hàng triệu trang thông tin cá nhân khác. Tất cả tạo nên một “hệ sinh thái truyền thông mới” trên phạm vi toàn cầu.

Những ưu thế tuyệt vời của “hệ sinh thái truyền thông mới” nhanh chóng trở thành mảnh đất màu mỡ để tin tức giả bành trướng khiến xã hội quay cuồng. Đây chính là một trong những mặt trái dễ thấy nhất của mạng xã hội, như Tổng thống Hoa Kỳ Barack Obama từng cảnh báo: “Nhìn trên trang Facebook chẳng khác gì khi bạn mở tivi”, và “một khi tất cả như nhau không có gì khác biệt, nên chúng ta sẽ không biết phải bảo vệ cái nào”.

Tin tức giả cắm sâu vào mạng xã hội vì các lý do: (1) Đó là môi trường ảo, cả người sản xuất thông tin lẫn người tiêu thụ thông tin đều có thể ẩn bằng một nick name hay một avatar bất kỳ, nên rất khó phát hiện đâu là tác giả thật của tin tức giả; (2) Tốc độ phát tán thông tin gần như “tự động” theo cấp số nhân, vượt qua mọi rào cản thông thường; chỉ cần một chiếc điện thoại thông minh hoặc một máy tính nối mạng thì ai cũng có thể trở thành “nhà truyền thông”, làm người sản xuất tin tức giả; (3) Thông tin được đưa ra với dung lượng cực lớn, hình thức đa dạng nhưng không qua quy trình kiểm duyệt chuyên nghiệp nào, người đưa tin tức giả thỏa sức “múa gậy vườn hoang”; (4) Người dùng có thể chỉnh sửa, tháo gỡ nội dung mình đăng tải một cách dễ dàng và người làm tin tức giả xóa dấu vết của mình rất mau chóng. Bốn “bệ đỡ” này làm cho tin tức giả, từ con rắn lá luôn lách trong tán cây truyền thông, biến thành mãng xà vương nhiều đầu, nhảy xổ ra xa lộ thông tin, công khai phun độc vào xã hội.

Tin tức giả, thuyết âm mưu và tâm lý đám đông

Các tin tức giả chỉ là trò đùa “Cá tháng Tư” hoặc đơn giản do ấu trĩ về nghiệp vụ của giới truyền thông mang lại, kiểu như Sharapova sang Việt Nam thành lập Câu lạc bộ cầu lông Bangkok ở TP.HCM của hãng thông tấn *UPI*, hay bức ảnh chụp chiếc máy bay chở khách cỡ nhỏ dính đầy mũi tên được trang tin *Snapes* chú thích là “Máy bay chở tổng thống Mỹ bị cộng đồng dân tộc bản địa ở bang Bắc Dakota bắn hạ”..., nhìn chung không khó kiểm chứng đối với giới chuyên môn và công chúng. Đó là những tin tức giả được xếp vào loại ít nguy hiểm.

Nhưng trong một thế giới đầy tính cạnh tranh và chất chứa nhiều xung đột ngầm ngầm hoặc công khai như hiện nay, không hiếm tin tức

giả về chính trị, quân sự, kinh tế, tôn giáo, sắc tộc đóng vai trò là bình phong, là kẻ tiền trạm của thuyết âm mưu. Đầu năm 2016, trên mạng xã hội xuất hiện tin tức giả về một bé gái người Nga 13 tuổi sống ở Đức, bị cưỡng hiếp tập thể ở Berlin. Câu chuyện được nhiều hãng tin chính thống Nga và Đức đăng lại, khiến quan hệ ngoại giao Nga - Đức rơi vào khủng hoảng trầm trọng. Nga cáo buộc Đức “tìm cách cho chìm xuống vụ việc”. Đức phản pháo rằng đây là “một thủ đoạn kiểu KGB” của Nga. Đến nay, giới chính trị gia và giới báo chí Mỹ, nhất là những người ủng hộ đảng Dân chủ, vẫn chưa hết hoài nghi về sự can thiệp của Nga bằng hàng loạt tin tức giả đã dẫn đến sự thất bại của bà Hillary Clinton trước đối thủ Donald Trump trong cuộc đua vào Nhà Trắng vào cuối năm ngoái. Tờ *Washington Post* quy kết truyền thông nhà nước Nga đã “nâng cấp” nhiều tin tức giả trên mạng xã hội thành một chiến dịch xuyên tạc rộng lớn “nhằm gây mất lòng tin vào nền dân chủ Mỹ và các lãnh đạo của nó”. Sự leo thang căng thẳng quan hệ Mỹ - Nga gần đây, người ta thấy lờ mờ bóng ma tin tức giả trong đó, như là một tác nhân kích hoạt.

“ Tình trạng trì trệ và thiếu công khai, minh bạch thông tin của chính phủ hoặc của cơ quan thẩm quyền cũng là tác nhân nảy sinh tin tức giả và thuyết âm mưu. ”

Tâm lý đám đông gắn liền với sự mù quáng và nỗi ám ảnh cố hữu bên trong mỗi con người: sợ tha nhân bỏ rơi, sợ bơ vơ, lạc lõng trong trăm mối hiểm nguy vô hình. Nó là mồi ngon cho kẻ quyền lực (và nham hiểm), là đối tượng và phương tiện để tin tức giả lan truyền. Khi tin tức giả cộng hưởng với tâm lý đám đông thì bị kích sẽ giáng xuống đầu bất kỳ một ai và tình trạng vô pháp trong xã hội sẽ được đẩy lên, hậu quả rất khó tiên lượng.

Ngày 20/7/2017 tại tỉnh Hải Dương, tin tức giả (có kẻ thôi miên bắt công trẻ em) và tâm lý đám đông của dân chúng trở nên nguy hiểm như một lò thuốc súng. May nhờ chính quyền can thiệp kịp thời, giải thoát được hai nạn nhân - là người đi mua đồ gỗ - còn chiếc xe hơi của họ thì

bị thiêu rụi hoàn toàn! 4 ngày sau, cũng từ tin tức giả có kẻ bắt cóc trẻ em, hai phụ nữ bán tắm dạo đã bị hàng trăm người dân quá khích ở huyện Sóc Sơn (Hà Nội) đánh đập dã man. Một nhân chứng cho biết: “Lúc đó, nhóm người quá hung hãn nên chúng tôi không dám ra can ngăn vì sợ nếu can thì người ta hiểu nhầm mình là đồng bọn, họ sẽ lao vào đánh luôn cả mình”. Ý thức đám đông bị hỏa mù tin tức giả làm cho u mê, tăm tối!

Tin tức giả, thuyết âm mưu và tâm lý đám đông đều là những hiện tượng tiêu cực ký sinh trên báo chí và mạng xã hội. Chúng có con đường, phương thức tác động riêng. Và khi kết hợp hoặc cộng hưởng với nhau, chúng như “hổ mọc thêm cánh”, trở thành hiểm họa kép đối với cuộc sống con người.

Thời đại của tin tức giả?

Năm 1962, trong cuốn *Hình ảnh* (The Image), nghiên cứu về dòng chảy xiết ngày càng mạnh của truyền thông Mỹ, nhà sử học Daniel Boorstin đã tiên đoán không mấy lạc quan rằng: “Trong một xã hội dân chủ, con người có thể bị nhấn chìm bởi những sự kiện giả tạo. Tự do ngôn luận và tự do báo chí bao gồm cả tự do tạo ra những tin tức giả”. Khi truyền thông bùng nổ thì tin tức giả cũng sẽ lan tràn, như một “định mệnh” nghiệt ngã.

Tiên đoán của Daniel Boorstin đã trở thành hiện thực. Tin tức giả không chỉ được mọi người chứng nghiệm trong thực tế khi tiếp cận các phương tiện truyền thông và mạng xã hội mà còn được miêu tả, phân tích một cách chân xác, lạnh lùng trong những công trình nghiên cứu dày dặn xuất bản trong thời gian gần đây, tiêu biểu là cuốn *Tin tức Trái đất phẳng* (Flat Earth News, 2009) của “phóng viên danh tiếng” người Anh Nick Davies và cuốn *Tin tôi đi, tôi đang nói dối đấy* (Trust me, I'm lying, 2013) của “bậc thầy truyền thông” người Mỹ Ryan Holiday. Hai tác giả luận chứng công phu, kỹ lưỡng về thực trạng, nguyên nhân và cách thức sản xuất tin tức giả của giới truyền thông chuyên nghiệp lẫn nghiệp dư như thế nào.

Theo Davies, tin tức trên báo chí, kể cả báo chí ở những quốc gia sớm có truyền thống thượng tôn nguyên tắc “chính xác, khách quan, công bằng” của tin tức, ngày càng chứa nhiều nội dung sai lệch, nguy tạo, bất khả tín vì

Ảnh minh họa. Nguồn: infonet

sự “đồng lõa giữa chủ sở hữu tờ báo và các công ty PR, quảng cáo”... Thậm chí “những người muốn can thiệp vào dòng tin tức cũng không nhất thiết đột nhập vào đây qua văn phòng của chủ báo hay văn phòng quảng cáo, bởi vì cửa trước của các phòng tin tức vẫn mở rộng cho họ”. Tin tức giả về thảm họa Y2K vào năm 2000, tin tức thổi phồng về dịch cúm A/H1N1 vào năm 2009 trên báo chí toàn cầu, thực chất là do các chuyên gia PR, quảng cáo lão luyện sản xuất và lèo lái.

Tình trạng trì trệ và thiếu công khai, minh bạch thông tin của chính phủ hoặc của cơ quan thẩm quyền cũng là tác nhân nảy sinh tin tức giả và thuyết âm mưu. Tổng thống Barack Obama đi nghỉ dưỡng thường niên nhưng Nhà Trắng chưa kịp ra thông cáo báo chí, đã có báo loan tin thất thiệt tổng thống bị tai nạn và đang điều trị bí mật trong một bệnh viện! Sự chậm trễ trong quá trình điều tra chiếc máy bay MH370 của Malaysia Airlines mất tích (2014) kéo theo không ít tin vịt ra đời: bị không tặc, bị tên lửa Trung Quốc bắn hạ, bị người ngoài hành tinh bắt cóc...

Tác giả *Tin tức Trái đất phẳng* còn nhấn mạnh rằng, khi báo chí tự nguyện hay bị lôi kéo vào mục đích tuyên truyền cho quyền lực thì tin tức giả có thể xuất hiện với quy mô rộng lớn. Chẳng hạn, ông chứng minh, phần lớn tin tức trên báo chí Mỹ và nhiều quốc gia khác về cuộc chiến ở Trung Đông (2003) đều do CIA làm tác giả kiêm đạo diễn: “Lần đầu tiên trong lịch sử nhân loại, có một chiến lược được phối hợp nhịp nhàng thao túng nhận thức toàn cầu. Và truyền

thông đại chúng đã suy yếu hoạt động như những trợ lý ngoan ngoãn của nó”. Trong đó, “CIA có khả năng bom thông tin sai lệch vào các cơ quan truyền thông đại chúng thông qua 800 ‘tài sản’ nằm rải rác ở mọi quốc gia trên thế giới, tất cả đều được nguy trang (...). CIA có đủ sức mạnh để thu dặt tin tức bất kỳ khi nào họ muốn mà không phải lộ mặt”. Không kể những quốc gia độc tài, chuyên chế mà ngay ở Mỹ, nơi chính quyền luôn tỏ ra cởi mở với báo chí, nếu tin tức được cung cấp từ chỉ một nguồn thì đó có thể là tin tức giả. Ngày 31/5/2011, Tổng thống Obama và liền sau là bộ phận truyền thông Nhà Trắng tuyên bố đặc nhiệm Mỹ đã tiêu diệt trùm khủng bố Osama bin Laden. Toàn bộ chi tiết, hình ảnh, diễn biến câu chuyện này, báo chí toàn cầu đều loan theo nguồn tin duy nhất, bởi không có phóng viên nào được tiếp cận hiện trường, gặp gỡ nhân chứng cũng như phỏng vấn thành viên của đội đặc nhiệm - những thao tác nghiệp vụ thiết yếu của nhà báo khi đưa tin tức về một sự kiện quan trọng và nhạy cảm như vậy. Cho nên, dù vẫn phải chạy tin bài về Osama bin Laden bị giết nhưng các nhà báo phân tích, điều tra vẫn luôn đặt dấu hỏi về tính xác thực của những tin tức mà mình đăng tải!

Trong khi Nick Davies tập trung mổ xẻ tin tức giả trên báo chí truyền thống thì Ryan Holiday “tự thú” những mảnh khõe của mình và đồng nghiệp làm tin tức giả trên các trang blog và mạng xã hội. Trong Lời nói đầu cuốn sách, ông thành thật cho biết: “Dù không có ý, nhưng tôi đã tạo ra một bộ máy truyền thông được dùng để lừa gạt, ve vãn/ngọt nhạt và đánh cắp thứ quý

giá nhất trên thế giới: thời gian của mọi người. Tôi sẽ chỉ cho các bạn biết tất cả những mảnh khóc này và ý nghĩa của chúng”.

Theo Ryan, sản xuất tin tức giả trên mạng xã hội đã là một ngành công nghiệp phát đạt với sự góp mặt ngày càng đông những phù thủy truyền thông thượng thặng. Ở từng trường hợp và thời điểm cụ thể, người ta sản xuất tin tức giả trên mạng xã hội với mức độ, sắc thái và mục đích khác nhau nhưng chung quy vẫn không nằm ngoài câu chuyện kiếm tiền. “Lượng truy cập chính là tiền. (...) các trang blog kiếm tiền dựa vào việc bán quảng cáo. Những mục quảng cáo này được trả theo số lượt hiển thị (...). Một trang web có thể có nhiều đơn vị quảng cáo. Doanh thu của chủ trang được tính bằng số quảng cáo nhân với số lượt truy cập”. Ý của Ryan là chủ trang web phải làm mọi cách để thu hút công chúng, rồi sau đó bán lượng công chúng của mình cho các nhà quảng cáo: công chúng càng nhiều, doanh thu càng cao. Đó là một thứ ma lực đầy quyến rũ, kích thích các lò sản xuất tin tức giả chuyên nghiệp hình thành và hoạt động bất chấp pháp luật, đạo đức. Paul Horner - một người chuyên tạo tin tức giả và lan truyền chúng trên Facebook - tiết lộ rằng công việc tạo tin tức giả trên Google AdSense mang lại cho anh ta

khoảng 10.000USD mỗi tháng. Tương tự, một sinh viên 19 tuổi có tên giả là Goran cũng đã cắt dán nhiều bài, tổng hợp thành tin mới về Donald Trump, đăng trên Facebook. Khi những người Mỹ bấm vào bài báo, hoặc thích, chia sẻ, cậu ta có tiền nhờ quảng cáo trên trang, tới 1.800euro/tháng.

Mặt trận toàn cầu chống tin tức giả

Tin tức giả như con quái vật nhiều đầu không chỉ đe dọa nghiêm trọng uy tín và tương lai của báo chí mà còn làm nhiễu loạn đời sống tinh thần, chính trị, kinh tế của hầu hết các quốc gia. Vì thế, ở từng quốc gia cũng như trên phạm vi toàn cầu, giới hoạch định chính sách, giới truyền thông, giới hoạt động xã hội đã từng bước phối hợp đưa ra “gói” giải pháp đa dạng nhằm ngăn chặn làn sóng tin tức giả, bao gồm giải pháp về hành chính - pháp luật, giải pháp về kỹ thuật - công nghệ, giải pháp về đạo đức - lương tâm, giải pháp về nhận thức - giáo dục...

Không hề ngẫu nhiên khi người tự “lãnh ấn tiên phong” trong cuộc chiến chống tin tức giả là các cường quốc. Nước lớn luôn là trung tâm sản xuất tin tức giả đồng thời cũng là đối tượng tấn công hàng đầu của mọi loại tin tức giả. Từ

Sau cuộc bầu cử tổng thống Mỹ cuối 2016, khái niệm fake news trở nên cuốn hút sự quan tâm của toàn xã hội. Ảnh: Zing.vn

“ Một giải pháp chống tin tức giả truyền thông và phổ biến là nâng cao năng lực chuyên môn, ý thức trách nhiệm và đạo đức nghề nghiệp của nhà báo, rộng ra là giới hoạt động truyền thông.

năm 2000, chính quyền Mỹ cho phép cảnh sát và nhân viên an ninh theo dõi những đối tượng có thể tung tin tức giả lên mạng xã hội. Điều này được tờ *The Nation* xác nhận qua bài *Cảnh sát đang đọc phản hồi trên Facebook của bạn*, trong đó cho biết 151 thành phố, hạt trên toàn Liên bang Hoa Kỳ đã chi hàng triệu đô la cho các phần mềm giám sát hoạt động của người dùng trên mạng xã hội. Tháng 3/2016, Bộ Tư pháp Đức trình một dự luật lên quốc hội trong đó có điều khoản phạt tới 50 triệu euro (53,8 triệu USD) đối với các công ty mạng xã hội chậm chạp trong việc dỡ bỏ những nội dung bất hợp pháp, bao gồm tin tức giả, kích động hận thù và bôi nhọ cá nhân, tổ chức. Ở Nga, ngày 21/11/2016, Cơ quan liên bang giám sát công nghệ thông tin liên lạc và các phương tiện truyền thông (Roskomnadzor) gửi lời kêu gọi đến người dùng mạng xã hội hãy cùng thảo luận những khả năng để hạn chế và phong tỏa tin tức giả. Việc chính phủ Việt Nam tăng cường xử phạt các cơ quan báo chí và cá nhân dùng mạng xã hội đăng tin tức giả (Dịch Ebola đến Việt Nam, Cây chối quét rau, Lễ hội sờ ngực thiếu nữ làm từ thiện...) diễn ra gần đây, có lẽ cũng nằm trong nỗ lực chung của các nước.

Song song đó, trước áp lực của chính quyền và công chúng, chủ sở hữu các trang mạng xã hội khổng lồ cũng tỏ ra đồng thuận trong việc chống đăng tải và phát tán tin tức giả bằng các giải pháp kỹ thuật - công nghệ. Tháng 10/2016, Google giới thiệu tính năng Fact Check ở Mỹ và Anh để kiểm tra độ tin cậy của hàng triệu thông tin được tìm kiếm mỗi ngày. Hiện tại tính năng này có mặt trên Google toàn cầu. Facebook cũng bắt đầu vô hiệu hóa khả năng biên tập phần duyệt trước các đường link mà mọi trang Facebook đã đăng tải, ngoại trừ một số nhà xuất bản nguyên gốc. Đây là cách khả dĩ chống lại tin tức giả nhưng không làm ảnh hưởng tới các tờ báo và

hãng tin chân chính.

Một giải pháp chống tin tức giả truyền thông và phổ biến là nâng cao năng lực chuyên môn, ý thức trách nhiệm và đạo đức nghề nghiệp của nhà báo, rộng ra là giới hoạt động truyền thông. Nick Davies, trong cuốn sách của mình, đã viết những dòng thiết tha về sứ mệnh của báo chí: “Đối với nhà báo, giá trị được định nghĩa là tính trung thực - nỗ lực kể sự thật. Đó là mục tiêu hàng đầu của chúng ta. Tất cả việc làm của chúng ta - và tất cả những gì nói về chúng ta - đều phải xuất phát từ nguồn duy nhất là nói sự thật”. Thay vì nhăm nhút chạy đua với thời gian, dựa dẫm thông tin trên mạng xã hội, người làm báo nên tập trung chăm lo việc mang lại sự thật và điều hữu ích cho người dân - đối tượng dễ bị tổn thương trước các định chế quyền lực trong xã hội. Đó là phương cách hữu hiệu để lấy lại chỗ đứng và lòng tin của báo chí trong công chúng. Đối với người dùng mạng xã hội, giới nghiên cứu truyền thông thường kêu gọi và khuyến cáo rằng cần phải thận trọng và trách nhiệm khi post một status, send một comment, bấm like hay share một tin bài trên trang mạng, vì hành động đó, rất có thể vô tình bạn trở thành người loan truyền, người ủng hộ, người phát tán tin tức giả!

Tuy nhiên, giải pháp được giới nghiên cứu truyền thông và giới đại học kỳ vọng nhất là tổ chức các khóa huấn luyện cho công chúng, giúp họ trở thành những độc giả thông minh và “miễn dịch” với tin tức giả. Các chương trình huấn luyện mang tên Media Literacy ở châu Âu hay News Literacy ở Mỹ đều hướng đến đối tượng công chúng trẻ tuổi, trang bị cho họ những kiến thức và kỹ năng căn bản để phân biệt được tin tức với thông tin, kiểm tra nguồn tin, đánh giá mức độ chính xác và tin cậy của các loại thông tin, phát hiện tin tức giả, ảnh giả trên báo chí và mạng xã hội... Các chương trình này cũng đề cao giá trị chuẩn mực của tin tức báo chí, xác lập những nguyên tắc đạo đức cốt lõi của người dùng Facebook và các trang mạng xã hội. Hiện nay, các chương trình dành cho độc giả thông minh đã được triển khai ở nhiều quốc gia Đông Nam Á như Thái Lan, Malaysia, Việt Nam...

Tất cả giải pháp trên chỉ là phát súng mở màn cho cuộc chiến chống tin tức giả. Mỗi giải pháp đều có ưu điểm và giới hạn riêng của nó. Thế giới tuy phẳng nhưng tồn tại quá nhiều mâu thuẫn, xung đột về lợi ích. Do vậy, tin tức giả vẫn còn đất sống. Và cuộc chiến chống lại nó sẽ còn dài ■

XU HƯỚNG GIÁO DỤC TRONG THỜI ĐẠI TOÀN CẦU HÓA

Hơn 50 học giả, nhà nghiên cứu giáo dục tham dự Hội thảo khoa học quốc tế "Những xu hướng giáo dục trong thời đại toàn cầu hoá" do Trường ĐH KHXH&NV ĐHQG-HCM và Trường ĐH Quốc lập Quốc tế Chi Nan (Đài Loan) đồng tổ chức ngày 21/7.

Phiên An

Đào tạo con người tự do thay vì công cụ

TS Phạm Tấn Hạ - Phó Hiệu trưởng Trường ĐH KHXH&NV cho biết: "Bên cạnh những thành tựu đạt được, nền giáo dục Việt Nam còn ẩn chứa nhiều yếu kém, bất cập: nội dung và phương pháp giảng dạy còn lạc hậu, hệ thống kiểm soát chất lượng giáo dục chưa được quan tâm và đầu tư đúng mức".

TS Hạ mong muốn qua hội thảo này, các học giả có thể trao đổi, thảo luận về việc cải tiến chương trình và chất lượng giáo dục Việt Nam, đặc biệt là xu hướng phát triển giáo dục trong thời đại công nghiệp 4.0.

Đặt vấn đề về triết lý giáo dục Việt Nam hiện nay, TS Nguyễn Xuân Trung - Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh cho rằng: "Triết lý

giáo dục của Việt Nam hiện nay đã là nguồn cơn kích lệ bệnh thành tích, góp phần phát triển bệnh giả dối".

Theo TS Trung, hệ thống của nền giáo dục Việt Nam hiện thời không khuyến khích học trò có tư duy sáng tạo, tự tìm tòi, khám phá để xây dựng kiến thức cho riêng mình mà phải học thuộc và thừa nhận những điều được dạy như một chân lý đã định trước.

"Về mục đích của việc học là học để thi. Thi gì thì học nấy. Về nội dung chương trình, mọi thứ đều được kiểm soát chặt chẽ dưới dạng sách giáo khoa và sách giáo viên. Thầy hiếm khi dạy ngoài sách, trò cũng chỉ phải học thuộc sách hoặc đề cương thầy giao. Còn về phương pháp dạy chủ yếu là truyền đạt một chiều, theo kiểu đọc - chép, nặng tính áp đặt. Phương pháp học chủ yếu là học thuộc bài mẫu hoặc dạng mẫu. Phần thảo luận để phát triển tư duy phê phán, tư

Các đại biểu tham gia hội thảo. Ảnh: Lý Nguyên

duy độc lập và tính sáng tạo không được khuyến khích. Người thầy là trung tâm của lớp học. Đặc biệt với các môn về khoa học xã hội, cả thầy và trò chỉ được chấp nhận một cách diễn giải chính thống. Với cuốn sách giáo khoa trên tay, người thầy là hiện thân của chân lý" - TS Nguyễn Xuân Trung nhấn mạnh.

“ Những quốc gia nào coi nhẹ giáo dục hoặc không đủ tri thức và khả năng cần thiết để làm giáo dục một cách có hiệu quả thì số phận của quốc gia đó xem như đã an bài và điều đó còn tồi tệ hơn sự phá sản. ”

Tổ chức UNESCO

TS Trung cho rằng những người được đào tạo từ hệ thống giáo dục này cũng không được trang bị đủ kiến thức cập nhật, và đặc biệt không đủ kỹ năng để cạnh tranh trong môi trường quốc tế. Do đó, ông đề nghị cần phải nghiên cứu, thay đổi triết lý giáo dục. Triết lý giáo dục này không chỉ cần con ngoan trò giỏi mà cần con có bản lĩnh, trò dám sáng tạo. Xây dựng triết lý giáo dục phải theo hướng đào tạo con người tự do thay vì đào tạo con người công cụ như mục đích của hệ thống hiện thời. Muốn vậy, xã hội phải thực sự dân chủ và hoạt động theo pháp quyền. Phải coi trọng sự trung thực hơn là khôn khéo, ý thức trách nhiệm thay cho thói dựa dẫm, tính khoa

học và sáng tạo thay cho lối làm việc đối phó, tùy tiện.

Ông cũng lưu ý rằng, nếu chúng ta cứ để tình trạng trì trệ, lệch hướng của giáo dục kéo dài như hiện nay thì khó tránh khỏi nguy cơ mà UNESCO đã cảnh báo từ năm 1994: "Những quốc gia nào coi nhẹ giáo dục hoặc không đủ tri thức và khả năng cần thiết để làm giáo dục một cách có hiệu quả thì số phận của quốc gia đó xem như đã an bài và điều đó còn tồi tệ hơn sự phá sản".

Khoa học yếu kém, GDP sụt giảm

Đánh giá về chỉ số công bố khoa học và GDP của Việt Nam so với các nước trong khối ASEAN, TS Hoàng Phước Lộc - Trường Cao Đẳng Sư phạm Quảng Trị nhận định: "Việt Nam đang ở vị trí thứ 4 trong toàn khối xét về chỉ số công bố quốc tế. Với chỉ số này thì Singapore gấp 122,5 lần, Malaysia gấp 18,9 lần và Thái Lan gấp 5,8 lần. Tương ứng với chỉ số công bố quốc tế, chỉ số GDP của Việt Nam hiện nay là hơn 2.000USD/người, chỉ bằng 1/25 so với Singapore, chưa bằng 1/4 so với Malaysia và khoảng hơn 1/3 so với Thái Lan. Điều này cho thấy, chỉ số công bố quốc tế nghiên cứu khoa học và tổng sản phẩm quốc nội của các quốc gia luôn tỷ lệ thuận với nhau".

Theo TS Lộc, bên cạnh chỉ số công bố quốc tế, còn có hai chỉ số khá quan trọng, tác động đến chất lượng của công bố và thực lực khoa học của quốc gia. Đó là chỉ số về số lượng các công bố có số trích dẫn và chỉ số đo sự lệ thuộc đồng nghiệp nước ngoài vào công bố.

Ông cho biết, trong vòng 20 năm qua (1996-

TS Phạm Tấn Hạ trao kỷ niệm chương cho GS Chen-Sheng Yang - đại diện Trường ĐH Quốc lập Quốc tế Chi Nan. Ảnh: Lý Nguyên

2015) Việt Nam chỉ có hơn 29 ngàn xuất bản quốc tế với chỉ số trích dẫn là 142, một giá trị ở mức trung bình. Trong số các xuất bản này có 1.249 bài báo chưa một lần được trích dẫn. Điều này phản ánh chúng không hề có nhiều hàm lượng khoa học hoặc không thực sự cần thiết trong khoa học công nghệ. Trong khi đó, chỉ số trích dẫn của Thái Lan là 236, Singapore là 392 và Mỹ là 1.783.

“ Có thể nói rằng, hàng vạn đề tài luận án, luận văn, khóa luận tồn tại được cất, chếp trôi nổi mà không có nguồn gốc và không được trích dẫn theo tiêu chuẩn khoa học.

TS Hoàng Phước Lộc

Về chỉ số đo sự lệ thuộc đồng nghiệp nước ngoài vào công bố, ở Việt Nam, chỉ số lệ thuộc này chiếm khoảng 75%, tức cứ 100 công bố quốc tế thì có đến 75 công bố có sự hợp tác với tác giả nước ngoài. Điều này thể hiện sự phụ thuộc rất lớn của các nhà nghiên cứu Việt Nam vào đồng nghiệp nước ngoài và phản ánh thực lực nghiên cứu của Việt Nam là rất thấp, kể cả trong đầu tư công nghệ và làm chủ khoa học công nghệ.

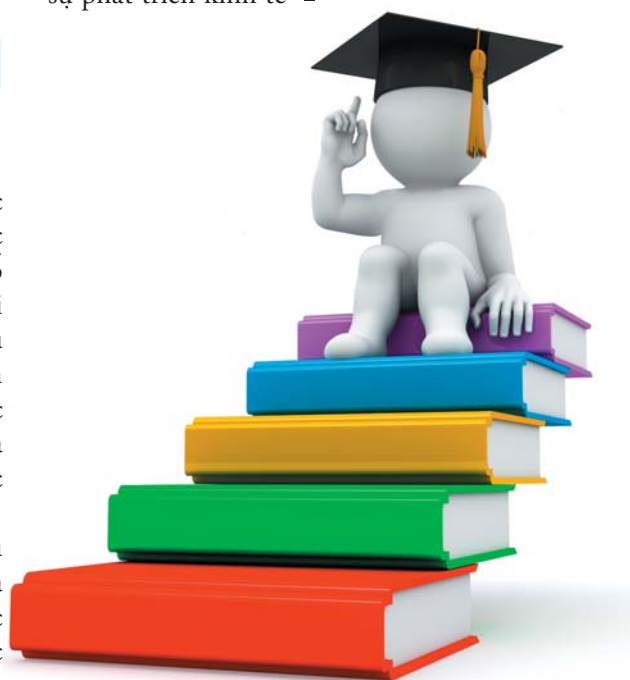
Bên cạnh đó, việc gắn kết trong nghiên cứu và đào tạo với công bố khoa học còn rất yếu và hạn chế. Việt Nam chỉ mới bắt đầu đưa ra các tiêu chuẩn đầu ra cho đào tạo ở bậc tiến sĩ. Ở các trình độ nghiên cứu khác và đề tài nghiên cứu

khoa học các cấp vẫn chưa bắt buộc gắn với công bố khoa học và càng xa rời với công bố quốc tế. Từ đó dẫn đến tình trạng kém phát triển trong nghiên cứu.

"Có thể nói rằng, hàng vạn đề tài luận án, luận văn, khóa luận tồn tại được cất, chếp trôi nổi mà không có nguồn gốc và không được trích dẫn theo tiêu chuẩn khoa học" - TS Hoàng Phước Lộc nhấn mạnh.

Với những phân tích trên, ông cho rằng Việt Nam còn cách quá xa so với các quốc gia có thu nhập cao như Singapore, cả về đầu ra của phát triển khoa học lẫn thu nhập bình quân đầu người. Việt Nam còn phải mất nhiều thập kỷ nữa mới theo kịp các con rồng trong khối ASEAN hiện nay.

Để khắc phục tình trạng trên, TS Lộc cho rằng cần phải nhận thức về mối tương quan giữa nghiên cứu và công bố khoa học có tác động mạnh mẽ đến phát triển kinh tế của mỗi quốc gia. Trong đó, giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng có vai trò hạt nhân để thúc đẩy phát triển khoa học công nghệ, đào tạo nghề nghiệp chuyên sâu, tạo ra nguồn nhân lực có chuyên môn cao, đáp ứng sự phát triển kinh tế - xã hội một cách bền vững. Nếu sản phẩm đầu ra của các cơ sở giáo dục, các trường đại học, cao đẳng không gắn kết đầu ra của công bố khoa học, tất yếu sẽ khiến nền giáo dục chệch khỏi những định hướng quan trọng cho sự phát triển kinh tế ■

Nghiên cứu tại PTN Tế bào gốc. Ảnh: Đàm Nhung

PTN Tế bào gốc: PHÂN ĐẦU MỖI TUẦN CÓ MỘT CÔNG BỐ QUỐC TẾ

Nhiều nghiên cứu nhận giải thưởng Technologist Award của Hội Tế bào gốc Quốc tế, 3 công trình được Bộ Y tế cấp phép điều trị thử nghiệm trên người, liên tục 2 năm các cá nhân đạt giải thưởng Quả cầu Vàng... Đó là "vấn tấu" bằng dài thành tích của PTN Nghiên cứu và Ứng dụng Tế bào gốc Trường ĐH KHTN (PTN Tế bào gốc) đạt được.

Đức Lộc

Tại hội thảo Tổng kết, đánh giá hiệu quả hoạt động PTN trọng điểm tại ĐHQG-HCM giai đoạn 2011-2016, PTN Tế bào gốc được xem là một trong các đơn vị có hoạt động KH-CN xuất sắc nhất ĐHQG-HCM.

Công bố quốc tế tăng dần theo từng năm

Tháng 12/2007, PTN Tế bào gốc được thành lập, trở thành PTN Tế bào gốc đầu tiên và đồng bộ nhất ở miền Nam cũng như trong hệ thống các trường ĐH trên cả nước. PTN Tế bào gốc có nhiệm vụ nghiên cứu, chế tạo sản phẩm, đào tạo cán bộ nghiên cứu và thực hiện các hợp đồng chuyển giao công nghệ, liên kết với các cá nhân/đơn vị trong và ngoài ĐHQG-HCM.

PGS.TS Phạm Văn Phúc, Trưởng PTN Tế bào gốc cho biết, 10 năm qua những thành tựu nổi bật của PTN Tế bào gốc thể hiện chủ yếu qua 4 lĩnh vực: y học, dược học, mỹ phẩm và nông nghiệp.

Chỉ tính riêng trong 5 năm qua, PTN Tế bào gốc đã công bố quốc tế hơn 80 công trình, công bố trong nước hơn 40 công trình, có 7 sáng chế

được nộp, chủ trì 4 đề tài cấp Nhà nước và hơn 14 đề tài các cấp khác. Hai tạp chí *Biomedical Research and Therapy* và *Progress in Stem Cell* được trích dẫn trong Cơ sở dữ liệu Y khoa lớn nhất thế giới (EMBASE). Đây là 2 tạp chí Y Sinh đầu tiên của Việt Nam được đưa vào cơ sở dữ liệu này.

Gần đây nhất, vào tháng 3/2017, Bộ Y tế chính thức cấp phép thử nghiệm điều trị bệnh tiểu đường típ 1 bằng liệu pháp tế bào gốc. Công trình này do ThS Phan Kim Ngọc, nguyên Trưởng PTN Tế bào gốc và BS Lê Thị Bích Phượng, Trưởng đơn vị Tế bào gốc Bệnh viện Đa khoa Vạn Hạnh đồng chủ nhiệm.

"Đây là một là trong ba công trình của PTN Tế bào gốc được Bộ Y tế cho phép thử nghiệm điều trị trên người từ năm 2013 đến nay, bao gồm: thử nghiệm lâm sàng điều trị bệnh như thoái hoá khớp (2013), bệnh phổi tắc nghẽn mạn tính (2015)" - PGS.TS Phạm Văn Phúc chia sẻ.

Bên cạnh đó, PTN Tế bào gốc là đơn vị đi đầu cả nước trong việc nghiên cứu thành công các bộ sinh phẩm tách chiết tế bào gốc, đã hợp

PTN Tế bào gốc nhận bằng khen của Thủ tướng Chính phủ năm 2016. Ảnh: KHTN

tác với doanh nghiệp để sản xuất và được cấp phép lưu hành ở Việt Nam.

Ông Phúc cho biết thêm, từ khi thành lập đến nay, số công bố KH&CN trên các tạp chí quốc tế tăng dần theo từng năm. Cụ thể, năm 2011 số bài báo đăng trên tạp chí KH&CN quốc tế là 11, thì năm 2016 con số này lên đến 32, tức cứ hai tuần có một công bố quốc tế.

PGS.TS Phạm Văn Phúc nhấn mạnh PTN Tế bào gốc còn đặt mục tiêu cao hơn: "Tính từ tháng 6/2016 đến tháng 6/2017 PTN Nghiên cứu và Ứng dụng Tế bào gốc đã công bố 36 bài báo trên các tạp chí quốc tế. Tính ra mỗi tháng PTN có 3 bài, trong khi mục tiêu chúng tôi đặt ra mỗi tuần có một công bố quốc tế".

8 giải pháp mang đến hiệu quả

Theo PGS.TS Phạm Văn Phúc để đạt được những kết quả trên, PTN Tế bào gốc đã tiến hành đổi mới hệ thống quản lý với 8 giải pháp cụ thể: (1) Mô hình quản lý nhóm nghiên cứu ngang hàng, (2) Quản lý thiết bị chung và nhân phân cấp sử dụng cùng nhật ký sử dụng, (3) Xây dựng hệ thống đánh giá hiệu quả hoạt động của từng cán bộ nghiên cứu, (4) Xây dựng hệ thống đề tài cấp cơ sở nhằm khuyến khích nghiên cứu KHCN, (5) Quản lý hóa chất vật tư, đề xuất hóa chất trực tuyến, (6) Đẩy mạnh đạo đức công bố theo tiêu chuẩn quốc tế, (7) Minh bạch quyền lợi trong hoạt động sinh lời, (8) Xây dựng các giải thưởng trong PTN.

Ví dụ, việc đưa ra Mô hình quản lý nhóm nghiên cứu ngang hàng thì mọi người từ sinh viên đến giáo sư, nhà quản lý đều có quyền lợi sử dụng các thiết bị, hóa chất... như nhau. Điều này

tạo nên môi trường làm việc mở, bất cứ cá nhân nào cũng được quyền sử dụng các trang thiết bị để phục vụ cho hoạt động nghiên cứu. Một mặt, mô hình này tạo điều kiện bình đẳng cho mọi người, mặt khác các thiết bị sẽ được khai thác hết công suất.

Với giải pháp Xây dựng hệ thống đánh giá hiệu quả hoạt động của từng cán bộ nghiên cứu qua chỉ số CF

(contribution factor - sự đóng góp thực tế), mỗi quý các thành viên trong PTN Tế bào gốc đều được tính ra phần trăm đóng góp thông qua điểm công bố khoa học. Điều này, giúp xác định rõ ai làm nhiều, ai làm ít, ai không làm gì cả. PGS.TS Phạm Văn Phúc tâm sự: "Nhìn vào chỉ số CF để biết mình đứng ở đâu và kích thích các thành viên nghiên cứu".

Mỗi phòng thí nghiệm, bên cạnh hoạt động nghiên cứu còn có các hoạt động có thu. Câu hỏi đặt ra là lợi nhuận thuộc về ai hay làm "của chung"? PTN Tế bào gốc chọn cách minh bạch quyền lợi. Cụ thể người trực tiếp làm ra hoạt động có thu sẽ hưởng 30% lợi nhuận, và 70% sẽ chi cho hoạt động của PTN.

Ông Phúc cho biết, trong những năm qua, PTN Tế bào gốc có nhiều dịch vụ khoa học kỹ thuật cũng như sản phẩm "đề ra tiền" như: Dịch vụ phân tích chất lượng tinh trùng cho động vật; Dịch vụ đánh giá hoạt tính chống ung thư của các bài thuốc, hợp chất, cao chiết tự nhiên; Sản phẩm mô hình động vật bệnh: ung thư, đái tháo đường, xơ gan, thiếu máu chi, hoại tử chỏm xương đùi; Sản phẩm kit tách chiết tế bào gốc...

Chia sẻ về những khó khăn, PGS.TS Phạm Văn Phúc cho biết trang thiết bị ở PTN Tế bào gốc bị xuống cấp trầm trọng, trong đó có những thiết bị từ năm 2007 đến nay bị hư hỏng, dẫn đến kết quả nghiên cứu thiếu chính xác. Ông Phúc bày tỏ: "Trong thời gian qua PTN Tế bào gốc hoạt động rất hiệu quả, vì thế rất mong lãnh đạo ĐHQG-HCM xem xét đầu tư giai đoạn hai, để PTN tăng cường trang thiết bị phục vụ cho mục tiêu vào năm 2020, PTN đáp ứng các tiêu chuẩn quốc tế của một PTN nghiên cứu hiện đại" ■

Hơn 1.000 sinh viên tham dự buổi nói chuyện với GS Gerardus't Hooft .
Ảnh: Đức Lộc

Số tay phóng viên

Khi sinh viên xếp hàng nghe chuyện... trên trời

Chiều 22/7, dù đến 3 giờ, buổi gặp gỡ với GS Gerardus't Hooft (chủ nhân giải Nobel Vật lý năm 1999) mới chính thức diễn ra, nhưng hơn 1.000 sinh viên, học sinh đến từ các trường thành viên ĐHQG-HCM cũng như các trường ĐH, THPT tại TP.HCM đã có mặt ở Trường ĐH Bách Khoa. Hội trường A5 hơn 900 chỗ ngồi chật kín người, nhiều bạn trẻ đến muộn phải đứng, ngồi xếp hàng nguyên buổi nhưng vẫn rất háo hức.

Nhạc Sơn

Đây không phải là lần đầu tiên sinh viên xếp hàng để nghe chuyện... trên trời, để tiếp cận với khoa học cơ bản. Ngày 13/7/2016, buổi nói chuyện của GS Trịnh Xuân Thuận (Trường ĐH Virginia, Mỹ) cũng làm hội trường này "không có chỗ chen chân".

Ai cũng biết trước, chủ đề mà các giáo sư mang đến buổi nói chuyện không hề "nhẹ nhàng" chút nào, toàn là chuyện "trên trời": GS Gerardus't Hooft nói về những quy luật vận động cơ bản của tự nhiên; GS Trịnh Xuân Thuận nói về nguồn gốc vũ trụ, số phận của vũ trụ - Big Bang và sau đó, con đường đến vũ trụ...

Nhưng những buổi nói chuyện "học búa" đó vẫn khiến hàng ngàn bạn trẻ say sưa lắng nghe và liên tục đặt câu hỏi. Có bạn hiểu chuyên môn chất vấn trực tiếp với các giáo sư, nhưng cũng có bạn hỏi về những câu chuyện ngoài lề như trăn trở về khoa học, về định hướng nghiên cứu. Và thậm chí, có bạn muốn lắng nghe các giáo sư chia sẻ về những khó khăn trong quá trình nghiên cứu khoa học, mặc dù những thông tin ấy đầy trên Internet, nhưng như chính bạn trẻ đó chia sẻ "nghe các giáo sư nói cảm thấy có động

lực hơn nhiều".

Nhìn vào hai buổi nói chuyện, nhìn lại thực tế để thấy một điều rằng: Rất nhiều người trẻ quan tâm đến khoa học cơ bản, nhưng chưa đủ đam mê để theo đuổi nó. Hoặc họ phải tính toán nhiều trên con đường này, bởi điều kiện kinh tế xã hội nước ta hiện nay chưa thực sự tạo ra nhiều cơ hội việc làm cho họ. Nhiều bạn trẻ vẫn lo sợ "học ngành cơ bản ra trường sẽ làm gì?", trong khi mà họ có thể lựa chọn nhiều con đường khác, "an toàn" hơn.

Sự kiện gặp gỡ GS Gerardus't Hooft nghe "Các định luật cơ bản của tự nhiên", hay sự kiện GS Trịnh Xuân Thuận nói chuyện vũ trụ có hàng ngàn người trẻ nhiệt thành tham dự đã minh chứng một điều: giới trẻ Việt Nam, trong đó đặc biệt là sinh viên hoàn toàn không thờ ơ với khoa học cơ bản. Và khi được nhen nhóm, tổ chức một cách bài bản thì sẽ thu hút nhiều người trẻ tìm đến.

Hai buổi nói chuyện, hàng loạt câu hỏi được đặt ra, rất nhiều cánh tay giơ lên với mong muốn trò chuyện cùng những giáo sư đầu ngành cho thấy khát khao về khoa học cơ bản vẫn còn đó. Và hơn hết, những buổi nói chuyện này chính là những lần "tiếp lửa", truyền đam mê cho người trẻ ■

PR nên chú trọng "TÂM TRUYỀN THÔNG"

Sinh năm 1984, tốt nghiệp thạc sĩ truyền thông, Đại học Stirling (Anh Quốc), Lê Trần Bảo Phương là tác giả các sách về PR như *Quyền năng bí ẩn* (2014), *Giải mã bí mật PR* (2 tập, 2016 và 2017). Trong đó, *Quyền năng bí ẩn* được dịch ra nhiều thứ tiếng và có mặt trong hệ thống phân phối sách toàn cầu như Amazon, Google Book.

Di Ta

Lê Trần Bảo Phương quan niệm PR là một nghề nguy hiểm khi người ta làm nghề này bằng lòng tham, sự thiếu tầm nhìn. Bởi khi đó, họ có thể gạt cả triệu người!

**Trong giáo dục,
lấy bản thân là "bằng chứng"**

Có lẽ vì thế, khi bước vào giảng đường hướng dẫn sinh viên về nghề PR, ông đặc biệt chú trọng phương diện đạo đức của nghề này. Ông chưa bao giờ từ chối việc chia sẻ kiến thức cho người trẻ quan tâm, yêu thích nghề PR. Hơn nữa, ông còn chủ động liên hệ với các trường đại học mở talkshow giới thiệu cho sinh viên những kinh nghiệm để thành công trong nghề PR một cách chân chính.

Lê Trần Bảo Phương suy nghiệm: "Làm giảng viên cũng rủi ro lắm vì mình giảng cho một thế hệ, nếu giảng sai, mình làm ảnh hưởng đến

Trong nghề PR, lấy "tâm truyền thông" làm nguyên tắc

cả trăm người trẻ. Trong khi, làm PR mình đăng trên mạng, phát trên các phương tiện truyền thông đại chúng, số lượng người đọc rất đông, chỉ cần sai một chi tiết thôi, thì sự nguy hiểm khó lường. Nhưng đừng vì vậy mà lo sợ, bù lại, nếu làm đúng thì giá trị mình tạo ra cho xã hội rất cao".

Theo ông, dạy học là một nghề cao quý trong xã hội, nhưng điều đáng buồn là hiện nay nhiều người hiểu sai về nghề này khi biến nó thành nghề bán chữ. Họ tổ chức một buổi nói chuyện miễn phí rồi bỏ lửng để người học vì nhu cầu ham hiểu biết phải bỏ tiền ra. Ông nói: "Tôi không lựa chọn cách thức đó để mưu sinh, tôi chia sẻ, viết sách là 'rút ruột, rút gan' để mình và người cùng tiến bộ, chứ không có giấu nghề hay dùng kiến thức làm 'mồi nhử' để mở thêm khóa học. Bởi tôi đã từng nhận thức sai lầm từ thời sinh viên và không muốn người khác đi theo vết xe đổ của mình, để tuổi trẻ tiết kiệm được thời gian, sức lực của bản thân và tiền bạc của gia đình".

Cách nay khoảng 12 năm, một Lê Trần Bảo Phương tài năng, kiêu mã, tốt nghiệp cử nhân loại ưu, nhưng ra trường không tìm được công việc tốt trong khi "chúng bạn học bình bình thôi mà đi làm lương cũng vài trăm đô". Trong quá khứ, Bảo Phương sống ích kỷ, chỉ nghĩ đến lợi ích cá nhân, có tài liệu hay thì giấu để "tụi nó rớt bớt đi, cho mình được nhận học bổng". Sau này, như ông thổ lộ: "Rồi sự cay nghiệt của dòng đời giúp tôi 'sáng mắt', không có người nào đạt thành công và hạnh phúc mà sống vị kỷ, bo bo tư lợi cho mình cả, chỉ có trải lòng, làm lợi ích cho mọi người thì may mắn mới đến".

Lê Trần Bảo Phương trong một chương trình talkshow dành cho sinh viên.
Ảnh: NVCC

Theo đuổi sự nghiệp PR trắng, tác giả Quyền năng bí ẩn và Giải mã bí mật PR cho biết: "Tôi muốn làm sáng tỏ bản chất nguyên thủy của nghề PR, là chia sẻ, cộng hưởng những điều tốt, giúp mọi người hiểu đúng, làm đúng, lựa chọn đúng, dựa trên sự tôn trọng, thương yêu, lắng nghe và thấu hiểu, chứ không phải những thông tin bị bóp méo, thông tin giả (PR đen) như nhiều người đã và đang nhầm tưởng".

Lê Trần Bảo Phương được biết đến như một chuyên gia PR "kén chọn" đối tượng hợp tác nhưng khi đã gật đầu tư vấn cho khách hàng nào thì "khách hàng đó ổn". Theo ông, đơn giản vì ông biết sợ, "tôi sợ hậu quả đau khổ của hành động xấu, mê muội và tôi cũng sợ cộng chung hậu quả những hành động xấu của nhiều người nên buộc tôi phải cân nhắc kỹ trước khi quyết định".

Với định hướng nghề nghiệp chia sẻ những việc hữu ích, ông hướng mọi người đến "tâm truyền thông", tức là dùng thái độ chân thành để ứng xử với nhau. "Cầm tờ báo lên là thấy chứa toàn đầu đốn, bắt công, bạo lực... nhưng tờ báo toàn điều tốt, ngất nổi sẽ không ai mua. Bởi con người thích tiêu hóa những thông tin gây nghiện, gây lo lắng, gây đau khổ, gây bất an. Vì thứ nhất, cuộc sống đầy rẫy những điều vô thường, không may mắn xảy ra làm con người sợ hãi muốn đọc thông tin xấu để tham khảo, phòng ngừa; thứ hai, con người có một 'khối khổ đau sâu nặng' thích đọc thông tin utor át, đau đớn, buồn khổ cho thoải mãn con ghiền..." - ông phân tích - "Truyền thông, báo chí chiều theo thói quen này của độc giả, tương tự như người mẹ chiều theo thói hư của đứa trẻ, nhất thời tưởng thoải mãn, 'ngưng được cơn quấy khóc của trẻ' nhưng về lâu dài, sẽ hại cho cả đối tượng phát và nhận truyền thông".

Hưởng ứng "tâm truyền thông" trong nghề nghiệp và ứng xử xã hội, Lê Trần Bảo Phương nói thêm: "Bản thân Albert Einstein cũng từng viết thư cho con gái rằng, có một dạng năng lượng vĩ đại, mạnh nhất trên thế giới mà đến khi qua đời, nhà khoa học thông tuệ này vẫn không đủ sức tìm hiểu được. Đó là năng lượng của tình yêu thương". Như vậy, với tâm truyền thông từ tình yêu thương, không chỉ nghề PR, nghề giáo dục, nghề làm báo hay bất kỳ ngành nghề nào khác, sẽ không còn là ngành nghề nguy hiểm nữa ■

NỮ HOÀNG TOÁN HỌC TỪNG ƯỚC MƠ TRỞ THÀNH NHÀ VĂN

Ngày 15/7, Maryam Mirzakhani*, nhà toán học Iran nhận huy chương Fields năm 2014, qua đời sau thời gian dài chiến đấu với căn bệnh ung thư vú. Bà là người phụ nữ đầu tiên và duy nhất giành giải thưởng Fields kể từ khi giải thưởng này thành lập vào năm 1936.

Nguyễn Hoàng lược dịch

Mirzakhani chuyên về toán học lý thuyết, một ngôn ngữ xa lạ đối với những người không am hiểu toán học: không gian mô đun, lý thuyết Teichmüller, hình học hyperbole, lý thuyết Ergodic và hình học ngẫu nhiên.

Nhà toán học đầy tham vọng

Mirzakhani sinh ra ở Tehran. Bà từng chia sẻ rằng mình đã may mắn sống sót sau cuộc chiến tranh giữa Iran và Iraq và mãi đến khi môi trường chính trị, kinh tế, xã hội ổn định bà mới

có thể tập trung vào việc nghiên cứu của mình. Bà mơ ước trở thành một nhà văn nhưng cuối cùng toán học đã cuốn bà đi.

Bà theo học một trường trung học dành cho nữ sinh ở Tehran, ở đó hiệu trưởng không quan tâm đến thực tế rằng chưa có nữ sinh nào tham gia đội tuyển Olympic toán của Iran. Mirzakhani lần đầu tiên được quốc tế công nhận trong các cuộc thi năm 1994 và 1995: Năm 1994, bà giành được huy chương vàng; năm 1995, bà đạt điểm số hoàn hảo và đem về một huy chương vàng khác.

Sau khi tốt nghiệp ĐH Sharif ở Tehran, bà tiếp tục đứng đầu tại ĐH Harvard, nơi bà được dẫn dắt bởi Curtis McMullen - người đồng

nghiệp từng giành giải thưởng Fields. Ở Harvard, bà bị phân biệt đối xử bởi sự quyết tâm và những câu hỏi mà bà không ngừng đặt ra, bất chấp rào cản về ngôn ngữ.

McMullen miêu tả Mirzakhani rằng bà luôn chứa đầy "tham vọng không sợ hãi". Luận án của bà năm 2004 là một kiệt tác. Trong đó bà đã giải quyết được hai vấn đề tồn tại lâu đời.

Theo Benson Farb - một nhà toán học tại ĐH Chicago, mỗi giải pháp sẽ được công nhận theo từng khía cạnh khác nhau của riêng nó. Nhưng sau đó Mirzakhani đã kết nối hai giải pháp này thành một luận điểm có thể mô tả là "thật sự ngoạn mục". Điều này đã trở thành tin tức đem lại lợi nhuận cao trong tập ba tạp chí toán học hàng đầu. Farb cho biết: "Phần lớn các nhà toán học không thể tạo ra một cái gì tốt hơn những cái đã có. Và đó là điều bà ấy đã làm được trong luận văn của mình".

Sau khi nhận bằng tiến sĩ tại Harvard, Mirzakhani trở thành trợ lý giáo sư ở ĐH Princeton, làm nghiên cứu viên tại Viện toán học Clay trước khi gia nhập ban giảng huấn ĐH Stanford vào năm 2009, bà làm giáo sư toán học tại đây cho đến khi qua đời.

Làm việc như đang vẽ tranh

Chủ tịch ĐH Stanford, Marc Tessier - Lavigne chia sẻ: "Maryam mất quá sớm, nhưng những ảnh hưởng của cô sẽ sống mãi trong lòng hàng ngàn phụ nữ để họ lấy đó làm niềm cảm hứng theo đuổi đam mê toán học và khoa học. Maryam không chỉ là một nhà lý luận toán học xuất sắc mà còn là người chân thành, khiêm tốn, cô chỉ chấp nhận vinh dự về cho mình với hy vọng rằng nó có thể khuyến khích người

khác đi theo con đường của cô ấy. Đóng góp của cô với tư cách là một học giả và hình mẫu lý tưởng vĩ đại và trường tồn, Stanford và cả thế giới sẽ luôn da diết nhớ đến cô".

Mặc dù công trình nghiên cứu của bà được ứng dụng rộng rãi trong nhiều lĩnh vực nhưng Mirzakhani lại nói bà ấy chỉ thích toán học thuần túy vì sự chính xác và bền vững của những vấn đề mà bà nghiên cứu.

Một nhà toán học tự xem mình là "thận trọng", đồng nghiệp miêu

tả bà là một người đầy tham vọng, kiên quyết và không bao giờ sợ hãi trước những vấn đề mà người khác không thể giải quyết.

Bà không lựa chọn con đường dễ dàng, mà thay vào đó là giải quyết các vấn đề một cách khắt khe hơn. Phương pháp yêu thích của bà trong việc giải quyết vấn đề là vẽ hình tượng trưng lên khổ giấy lớn màu trắng, viết nguệch ngoạc lên phía ngoài bản vẽ. Cô con gái nhỏ của bà miêu tả bà lúc làm việc như "đang vẽ tranh".

Mirzakhani từng nói với một phóng viên: "Bạn phải bỏ ra năng lượng và nỗ lực mới có thể nhìn thấy vẻ đẹp của toán học".

Trong một cuộc phỏng vấn khác, bà đã nói về hành trình của mình: "Tôi không có bất kỳ công thức đặc biệt nào. Giống như bị lạc trong rừng và chỉ có thể cố gắng sử dụng tất cả kiến thức mà bạn có để sáng tạo một số thủ thuật mới, và thêm một chút may mắn, bạn có thể tìm ra lối thoát".

Tại lễ trao giải Fields, nhà toán học Steven Kerckhoff phát biểu: "Điều đặc biệt về Maryam, điều thật sự tách rời bà và làm nên sự khác biệt của bà chính là sự sáng tạo trong việc đặt những mảnh ghép rời rạc cạnh nhau. Đó là trường hợp khi bà bắt đầu luận án của mình, nó đã tạo ra những ấn phẩm hàng đầu trên nhiều tờ báo. Tính đột phá trong sự tiếp cận của bà ấy đã biến nó trở thành thành tựu đáng kể".

Mirzakhani từng khuyên: "Có lúc trên đường đời bạn tự làm mình tổn thương, nhưng cuộc sống vốn dĩ là không dễ dàng mà" ■

.....

* Trên *Bản tin ĐHQG-HCM* số 163 /2014 đã có bài giới thiệu về công trình được trao giải thưởng Fields của Mirzakhani.

An Chi

Ngày 30/6/2017, bạn Quy La đã đưa vào “Ghi chú” trên Facebook của An Chi ý kiến sau đây của Hoàng Tuấn Phổ: “Từ ‘làng’ của người Việt vốn là từ ‘lang’ của người Mường. Người Việt trước năm 1945, phổ biến từ ‘lang chạ’, nhưng từ ‘lang’ đã thay đổi ý nghĩa khác thành chồng chung vợ chạ để chỉ hành vi xấu: nằm lang, ngủ lang... Riêng từ ‘chạ’ vẫn được sử dụng với nghĩa gốc là làng” (Hoàng Tuấn Phổ - Văn hóa làng - tâm hồn Việt).

Trả lời: Liên quan đến ý kiến này, một người bạn khác trên Facebook là Esca Truong cho rằng mọi cách giải thích *lang/làng/ quan lang* là do câu [越郎部稽得嘉, 封為臨蔡侯] trong *Sử ký* mà ra. Đoạn câu chữ Hán này đã được dịch thành “Quan lang người Việt là Đò Kê bắt được Gia (tức Lữ Gia - AC), được phong làm Lâm Thái Hầu” (Tư Mã Thiên, *Sử ký*, Nhữ Thành dịch, NXB Văn Học, Hà Nội, in lần thứ tư, 1988, trang 752). Chúng tôi xin nhấn mạnh với bạn Esca rằng cái đoạn trên đây của *Sử ký* chỉ thuần túy ghi nhận một việc đã đến với Lữ Gia do một nhân vật được gọi là “Việt lang” [越郎] gây ra mà thôi. Nó tuyệt đối không dính dáng gì đến sự tương quan ngữ nghĩa và/ hoặc từ nguyên giữa “*lang/làng/ quan lang*” mà Hoàng Tuấn Phổ đã suy diễn cả, như sẽ phân tích ở những phần sau.

Thực ra, chính cách hiểu chữ “lang” [郎] của dịch giả Nhữ Thành (và cách hiểu của nhiều người khác) thành “quan lang” cũng là chuyện có vấn đề vì có nhiều phần chắc chắn là cách dịch và cách hiểu này đã thừa hưởng kết quả của một sự nghiên cứu tương đối sâu về tổ

Lang chạ - cả lang lẫn chạ đều có gốc Hán

chức xã hội của người Mường. Chữ “lang” [郎] ở đây thực chất là gì... thì hãy còn là vấn đề. Chắc chắn nó không thể là một chức quan của nhà Hán nhưng nó có phải là “quan lang” hay không thì cũng không lấy gì làm chắc vì “Việt” ở đây lại là (nước) Nam Việt mà (nước) Âu Lạc chỉ là một thành phần bị Triệu Đà sáp nhập. Xin nhớ rằng Triệu Đà đóng đô ở Phiên Ngung [番禺] (âm chính xác của chữ [番禺] là *ngau*, không phải “ngung”) bên tỉnh Quảng Đông của Tàu hiện nay. Vậy không biết đưa phản tặc người Việt tên Đò Kê đã bắt được Lữ Gia là người Nam Việt hay Lạc Việt và liệu Nam Việt cũng có “quan lang”? Mà nếu hẳn ta đúng là người Lạc Việt thì liệu lúc đó Lạc Việt đã có “quan lang” hay chưa? Vấn đề này phải được khảo chứng kỹ lưỡng chứ không thể chỉ nhìn thấy hai chữ “Việt lang” [越郎] mà vội vã dịch thành “quan lang người Việt”. Xin nhớ rằng - như sẽ nói thêm bên dưới - vì *lang* là một từ Mường gốc Hán nên khó có thể có chuyện chức “quan lang” lại ra đời từ trước hoặc

đầu thế kỷ II trước Công nguyên. Trở lại với ý kiến của Hoàng Tuấn Phổ, xin khẳng định rằng tác giả này có mấy cái sai sau đây.

1. Từ “làng” của người Việt không phải vốn là từ “lang” của người Mường. Ta không biết được khi chưa chia tách thành hai tộc người riêng biệt là Việt và Mường thì tổ tiên chung của người Việt và người Mường đã có sử dụng khái niệm “làng” hay chưa. Mà nếu có thì đó là một từ trong ngôn ngữ Việt - Mường chung chứ “làng” không phải “vốn là do từ ‘lang’ của người Mường” mà ra. Chính

Hoàng Tuấn Phổ cũng đã khẳng định: “Tổ tiên người Việt và người Mường đều chung một gốc. Bộ phận dân tộc người Mường hiện còn bảo lưu nhiều tiếng cổ mà người Việt trong quá trình giao lưu và phát triển đã biến đổi về ngữ âm”.

2. Từ “lang” trong “nhà lang” của tiếng Mường không hề có nghĩa là “làng”. Đây là một từ gốc Hán mà người Mường dùng để chỉ người. Nhà Mường học đầu ngành của Việt Nam là Trần Từ đã giải thích rõ về nó như sau: “LANG là một từ Hán Việt hay xuất hiện trong văn thơ Việt cổ để chỉ mọi người trai đã đến tuổi trưởng thành, thường thuộc tầng lớp trên; thể ‘nôm hoá’ của nó là *chàng*. Còn với tiếng Mường, thì cũng từ Hán Việt ấy lại chỉ mọi thành viên nam giới của một dòng họ thuộc lớp trên trong xã hội. Cũng là người lớp trên, nhưng thuộc phái nữ, thì người Mường lại gọi là NANG, một biến thể của từ Hán Việt *nuông*, mà người Việt ‘nôm hoá’ thành *nàng*.” (*Người Mường ở Hòa Bình*, Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam, Hà Nội, 1996, trang 69).

Về từ *lang* này của tiếng Mường, ở một cước chú, Trần Từ còn nói rõ thêm rằng “từ kép họ (người Mường - AC) dùng để chỉ dòng họ thống trị, như ta đã biết, là *nhà lang* [...]” (SĐD, cước chú 11, trang 8).

Vậy cả *lang* và *nàng* của tiếng Mường lẫn *chàng* và *nàng* của tiếng Việt đều có gốc Tàu và *lang* không hề được dùng để chỉ đơn vị hành chính.

3. Trong *lang chạ* thì *lang* là một từ độc lập, có nghĩa riêng biệt,

cụ thể mà *Việt Nam tự điển* của Khai trí Tiến đức giảng là “lấn sang chỗ khác”, còn *Từ điển tiếng Việt* do Văn Tân chủ biên thì giảng là “ngoài chỗ mình thường ở”, *Việt Nam tự điển* của Lê Văn Đức giảng là “lôi-thôi, bậy-bạ, hay dòi-dối”, *Từ điển tiếng Việt* của Trung tâm Từ điển học do Hoàng Phê chủ biên giảng là “bạ đầu [đề, ngủ] đầy, không đúng chỗ hay không đúng nơi, không phải ở nhà của mình”. Với những quyển từ điển đó, ta có những thí dụ như: *lang xạo, để lang, nằm lang, ngủ lang, lang dâm, lang quàng*. Mà với nghĩa này thì ta tuyệt đối không có cơ sở nào để liên hệ từ đang xét với từ *lang* của tiếng Mường về mặt từ nguyên. Ở đây, *lang* là một từ Hán Việt, ghi bằng chữ 浪, có nghĩa là buông thả, phóng túng. Với âm “lãng” thì chữ này có nghĩa là “sóng”, như nhiều người đã biết, nhưng ở đây, nó phải được đọc thành *lang*. Cả *Quảng vận, Tập vận, Vận hội* và *Chính vận* (dẫn theo *Khang Hy tự điển*) đều ghi nhận rằng, với nghĩa “phóng túng”, thì âm của nó là *lang* (“âm lang” [音郎]). Âm này của chữ [浪] không chỉ gắn liền với nghĩa “phóng túng” mà còn gắn liền với một số địa danh như *Thương Lang* [滄浪], *Khang Lang* [康浪], đều là tên sông, hoặc *Bác Lang* [博浪], tên đất. Tiếng Bắc Kinh hiện nay đã nhập làm một hai âm tương ứng với *lang* (là *láng*) và *lãng* (là *làng*) thời xưa mà đọc thành *làng* (ghi theo pinyin) nhưng vẫn ghi nhận cái nghĩa đang nói là “một hữu ước thúc, phóng túng” [没有约束, 放纵].

4. Còn *chạ* (trong *lang chạ*) thì sao? Từ này cũng không hề “được sử dụng với nghĩa gốc là làng” như Hoàng Tuấn Phổ đã khẳng định. *Chạ* là một từ Việt gốc Hán, bắt nguồn ở một từ ghi bằng chữ [雜],

mà âm Hán Việt là *tạp*, còn *chạ* là âm tiếng Việt hậu Đường Tống của nó, tương ứng với âm *zá* (ghi theo pinyin) của tiếng Bắc Kinh hiện nay. Nguyễn Tài Cẩn cho biết rằng cách đây 7 thế kỷ, đã xuất hiện một cách đọc sau đời Đường, Tống khiến một số yếu tố Việt gốc Hán bị đọc khác đi so với âm đời Đường, trong đó có việc rụng mất các phụ âm cuối vẫn là P, rồi cả C [k] và T (*Nguồn gốc và quá trình hình thành cách đọc Hán Việt*, NXB Khoa học Xã hội, Hà Nội, 1979, trang 84-85). Đây chính là trường hợp của chữ [雜], mà *chạ* là một cách đọc Việt hóa từ âm Hán hậu Đường Tống. Nhưng *chạ* nghĩa là gì? *Việt Nam tự điển* của Khai trí Tiến đức giảng một cách thật ngắn gọn là “hỗn tạp”. Thì cũng là nghĩa của chữ *tạp* [雜] đó thôi. Lờ giảng trong những quyển từ điển khác tuy nhiều chữ hơn nhưng cũng định cho *chạ* một cái nghĩa cơ bản như thế. Vậy khi cặp kè với từ *lang* thì nó cùng với từ này tạo thành cấu trúc đẳng lập *lang chạ* trong đó nó gần nghĩa với *lang* chứ

không hề “được sử dụng với nghĩa gốc là làng”.

5. Cuối cùng, *chạ* trong *chiềng làng chiềng chạ* là điệp thức của *xã* [社], mà âm gốc là *thã*. Đây là một từ cổ và từ cổ này không có liên quan gì về nguồn gốc với *chạ* trong *chung chạ, lang chạ* cả. Ở đây, *chạ* đã giữ được hai cái nghĩa thông dụng của *xã*: (1) chỉ một đơn vị hành chính ở nông thôn; (2) chỉ tổ chức của những người cùng nghề. Nghĩa 2 đã được ghi nhận trong *Việt Nam tự điển* của Khai trí Tiến đức và từ điển cùng tên của Lê Văn Đức. Với nghĩa 2, tiếng Hán có ngữ vị từ *kết xã* [結社], chỉ sự hợp thành tổ chức của những người cùng ngành nghề. Ngữ vị từ này có một hình thức tương đương là *kết chạ* trong tiếng Việt nhưng lại dùng để chỉ sự kết nghĩa giữa hai (có khi ba) làng với nhau.

Tóm lại, *chạ* trong *lang chạ* và *chạ* trong *chiềng làng chiềng chạ* là hai từ riêng biệt, tuyệt đối không có liên quan gì với nhau về mặt từ nguyên ■

Nữ sĩ Ngân Giang - *Dòng sông trác trở*

Hai cây bút thắm thơ tài hoa Hoài Thanh và Hoài Chân khi biên soạn công trình *Thi nhân Việt Nam* đã bỏ quên nữ sĩ Ngân Giang - một dòng sông thơ lấp lánh của thi ca Việt Nam tiền chiến. Dòng sông ấy về sau vẫn chảy, qua cách mạng, kháng chiến, qua những thăng trầm của đất nước và trác trở của đời riêng.

Phương Thúy

Nữ sĩ tài hoa, đa cảm

Ngân Giang tên thật là Đỗ Thị Quế, sinh ngày 20/3/1916 trong một gia đình làm nghề thêu ren nhưng giàu truyền thống văn chương tại phố Hàng Trống, Hà Nội. Ông ngoại bà là hậu duệ chúa Trịnh Sâm, ông nội là một danh sĩ Bắc Hà, cha bà cũng là một danh cầm nổi tiếng khắp kinh thành. Lớn lên trong môi trường ấy, Đỗ Thị Quế đã sớm được học chữ Hán, chữ Quốc ngữ và cách làm thơ Đường từ người thân trong nhà và hàng xóm láng giềng. Làm thơ từ năm sáu, bảy tuổi, đến khi lên tám, bà công bố bài thơ đầu tiên *Vịnh Kiều* đăng trên *Đông Pháp thời báo* với bút danh Nguyệt Quyên và được báo này ca tụng là “thần đồng nữ sĩ”. Đến năm 13 tuổi, bà đã là cây bút cộng tác với *Đông Pháp thời báo*, *Trung Bắc tân văn* dưới bút danh Đỗ Quế Anh. Năm 1932, khi mới 16 tuổi, bà ra mắt tập thơ đầu tiên *Giọt lệ xuân*, do nhà xuất bản Tân Dân ấn hành, ký bút danh Hạnh Liên.

Sớm bộc lộ tài hoa nhưng cũng nhiều đa cảm, Đỗ Thị Quế từng khóc vui trên trang sách *Truyện bà chúa Ba* khi bà chỉ mới lên bốn. Đến năm lên chín tuổi đọc kinh Phật, thấy mình quá nhiều tội lỗi nên bà đã định quyên sinh nhưng không thành. Sự đa sầu đa cảm, tính cách quyết liệt và ngay thẳng ấy cũng báo hiệu cuộc đời bà về sau chất chứa nhiều truân chuyên, ai oán. Năm 21 tuổi, nữ sĩ có thơ in chung trong cuốn *Duyên văn*. Ít năm sau, bà cộng tác với *Điện tín nhật báo* và *Mai* ở Sài Gòn và *Tiểu thuyết thứ bảy*, *Phổ thông bán nguyệt san*, *Đàn bà...* ở Hà Nội.

Năm 1939, thi phẩm *Trung nữ vương* ra mắt. Sáng tác về hai bà Trưng từ xưa đã có nhiều, nhưng thường chỉ ngợi ca sự vĩ đại của công trạng hai bà đối với dân tộc và đất nước. Chỉ đến thi phẩm này người ta mới nhìn thấy đằng sau chiến công rực rỡ và ngôi báu cao sang là một trái tim cô đơn của một vị nữ vương đã hoàn thành

nghĩa vụ với non sông và đối diện với bất hạnh riêng mình.

*Ái Bắc quân thù kinh vó ngựa,
Giáp vàng khăn trở lạnh đầu voi.
Chàng ơi điện ngọc bơ vơ quá!
Trăng chéch ngôi trời bóng lẻ soi.*

Một cái nhìn rất phụ nữ về người phụ nữ. Cũng chính bốn câu thơ cuối cùng này của bài thơ đã làm nên một giai thoại khó quên trong lịch sử văn học Việt Nam hiện đại, gắn với cái chết của thi sĩ Đông Hồ ba mươi năm sau ngày bài thơ ra mắt bạn đọc. Văn giới còn truyền nhau mãi câu chuyện về giờ lên lớp cuối cùng của nhà thơ - nhà giáo Đông Hồ trên giảng đường Đại học Văn khoa Sài Gòn ngày 25/3/1969. Khi bình giảng đến câu thơ “Chàng ơi điện ngọc bơ vơ quá!” ông đã ngắt đi trên bục giảng, và đã không qua khỏi cơn tai biến sau khi được học trò đưa đến bệnh viện không lâu.

Năm 1944, tập thơ *Tiếng vọng sông Ngân* với bút danh Ngân Giang ra đời, do nhà xuất bản Lê Cường ấn hành, gây tiếng vang lớn và đóng dấu tên tuổi của bà trong nền thi ca tiền chiến Việt Nam. Trong ký ức của thi sĩ Nguyễn Vỹ, Ngân Giang mang một nét đẹp “diễm lệ sâu tư che giấu một hoài niệm thiên cổ luy” và thơ Ngân Giang “là tiếng ní non xao động của một tâm hồn tràn đầy nhạc mộng”¹. Là gương mặt của phong trào Thơ Mới nhưng Ngân Giang lại nổi danh với Đường thi, và được mệnh danh là Nữ hoàng Đường thi Việt Nam. Một người thơ tài hoa dường ấy, tiếc thay đã bị tác giả của *Thi nhân Việt Nam* “bỏ quên”, trong khi những Anh Thơ, Hằng Phương, Vân Đài, Mộng Tuyết... đều “châu toàn” đầy đủ.

Hồ hởi đón gió Cách mạng...

Lớn lên với Đường thi, nổi danh với những vần thơ cổ điển đậm tâm tình nhi nữ, nhưng

Nhà thơ Đoàn Kim Vân đọc tham luận tại Hội thảo thơ nữ Sĩ Ngã Giang năm 2007. Nguồn: thoyenvan.com

Ngã Giang lại là một trong những người đón gió mới Cách mạng đầu tiên. Bà tham gia Đoàn Thanh niên Cộng sản năm 1935. Thấy con gái mình nhiều ưu tư sầu não, cha bà ép buộc bà phải yên bề gia thất, nhưng hôn nhân chẳng bền. Mật thám Pháp ập tới nhà bà khám xét giữa đêm khuya, tra hỏi vì “cô Hạnh Liên đã làm thơ kêu gọi thanh niên đứng lên cứu nước dấn ở Đền Ngọc Sơn”. Bà bị gia đình chồng nặng lời chì chiết vì gây họa cho cả nhà. Bụng mang dạ chửa, bà trầm mình xuống hồ Tây nhưng may thay được cứu sống. Năm 1944, bà tham gia mặt trận Việt Minh.

Cách mạng tháng Tám 1945 bùng nổ, Ngã Giang hòa mình vào dòng thác cách mạng. Bà bị hiến binh Nhật bắt ở nhà Dầu (Khâm Thiên), bị giam cầm khoảng một tháng. Khi được tha, bà tham gia cướp chính quyền rồi được cử làm Trưởng đoàn Phụ nữ Cứu quốc Hà Nội, sau phụ trách Phòng Tuyên truyền đường lối chính sách của Mặt trận Việt Minh. Không chỉ được nhớ đến bởi tài thơ, Ngã Giang còn sống trong ký ức nhiều người hình ảnh một nữ chiến sĩ gan dạ và bản lĩnh. Bằng sắc đẹp và sự khôn khéo, bà đã trực tiếp gặp tướng Lu Hán trong quân đội Tưởng Giới Thạch để tìm cách giải cứu những người đồng chí của mình bị Việt Nam Quốc dân Đảng bắt giữ trong những ngày tao loạn ấy, trong đó có nhạc sĩ Đỗ Nhuận. Năm 1946,

Ngã Giang phụ trách Ban Lễ tân Bộ Nội vụ, cho in cuốn *Những ngày trong hiến binh Nhật*, nhưng sách vừa in xong chưa kịp phát hành thì toàn quốc kháng chiến bùng nổ.

Năm 1947, do những đòi hỏi cấp bách và chiến lược lâu dài của cuộc kháng chiến, bộ chỉ huy cách mạng Việt Nam phải dời về Việt Bắc. Ngã Giang cũng hăng hái bỏ hai con nhỏ lên đường ra chiến khu. Hai năm sau, bà ôm con trở lại nội thành. Giữa thành đô thời loạn lạc, bà phải tìm chốn nương thân, và cuối cùng đã chọn lấy con trai tuấn phủ Hà Đông. Bây giờ nhìn lại có thể thấy cuộc sống ở chiến khu ngày ấy quá gian khổ đối với một người mẹ trẻ và hai đứa con thơ, đáng được nhận lấy chút lòng thông cảm, nhưng ở thời điểm ấy, quyết định này là một bước ngoặt đầy bi kịch của nữ sĩ. Bà tránh sao được hai chữ “đinh tề” đầy miệt thị, lại còn mang tiếng người cách mạng lại đi lấy con trai quan tuấn. Sống trong lòng địch, Ngã Giang luôn dành tình cảm thủy chung cho cách mạng và Hồ Chủ tịch. Những ngày kháng chiến đói khổ, bà lặn lội lên tận Bắc Giang mua tặng Trung đoàn Thủ Đô 30 tấn gạo. Trên bức vóc đại hồng, bà thêu bài thơ *Kính dâng các anh hùng dân tộc* của mình gửi tặng Hồ Chủ tịch, và được Người đáp lại nghĩa tình:

*Mấy lời cảm tạ Ngã Giang
Lời lời châu ngọc hàng hàng gấm thêu.*

Ngân Giang không ngừng sáng tác cổ vũ cách mạng, trong đó có bài *Xuân chiến địa* (1950) đầy khí khái mà cũng thật dịu dàng:

*Hãy gác tình riêng mưu nghiệp lớn
Để dòng máu giặc đời biên cương
Ngày mai trọn phận người dân nước
Vó ngựa xin dừng trước mái tranh
Để ngắm ai xưa ngồi dệt lụa
Má đào còn thắm, tóc đương xanh.*

Người đi kháng chiến trong thơ Ngân Giang thường mang nét đẹp kiêu hùng của chinh phu thuở trước. Thắm mỹ này không được ưa chuộng trong không khí đề cao tính bình dân, đại chúng thời chống Pháp, nhưng cảm xúc cuộn cuộn trong những câu từ cao nhã, u hoài vẫn còn đầy sức hút khi năm tháng đã trôi qua.

*Em khóc mà say một dáng quen
Trong ngàn chiến sĩ có chồng em
Rừng chiều mở rộng biên khu ấy
Lúc sáng ngừng tay mộng rất hiền...*

(...)
*Ái quan mây trắng lơ thơ
Đôi bờ xa, bờ ngon cò phân tranh!
Đặt gươm, ném bút chưa đành,
Vó câu dừng lại kinh thành chiều nay.
Quán đường nửa chén mà say,
Sầu nghiêng thiên hạ, hận đầy non sông.*

(Về đây)

... đến nửa đời trắc trở

Rồi kháng chiến thành công, hoà bình lập lại. Ngân Giang vào làm việc ở Sở văn hóa Hà Nội. Năm 1957, bà được kết nạp chính thức vào Hội Nhà văn Việt Nam, là một trong những thành viên sáng lập hội. Sau đó ít năm, bà bị đẩy ra khỏi biên chế nhà nước, vì bị vu cáo có liên quan đến nhóm Nhân văn - Giai phẩm. Cuộc đời đã lặn độn nay càng khó khăn hơn. Không việc làm, không tiền bạc, lại đeo bòng mười đứa con thơ. Cầu cứu khắp nơi không xong, ngày

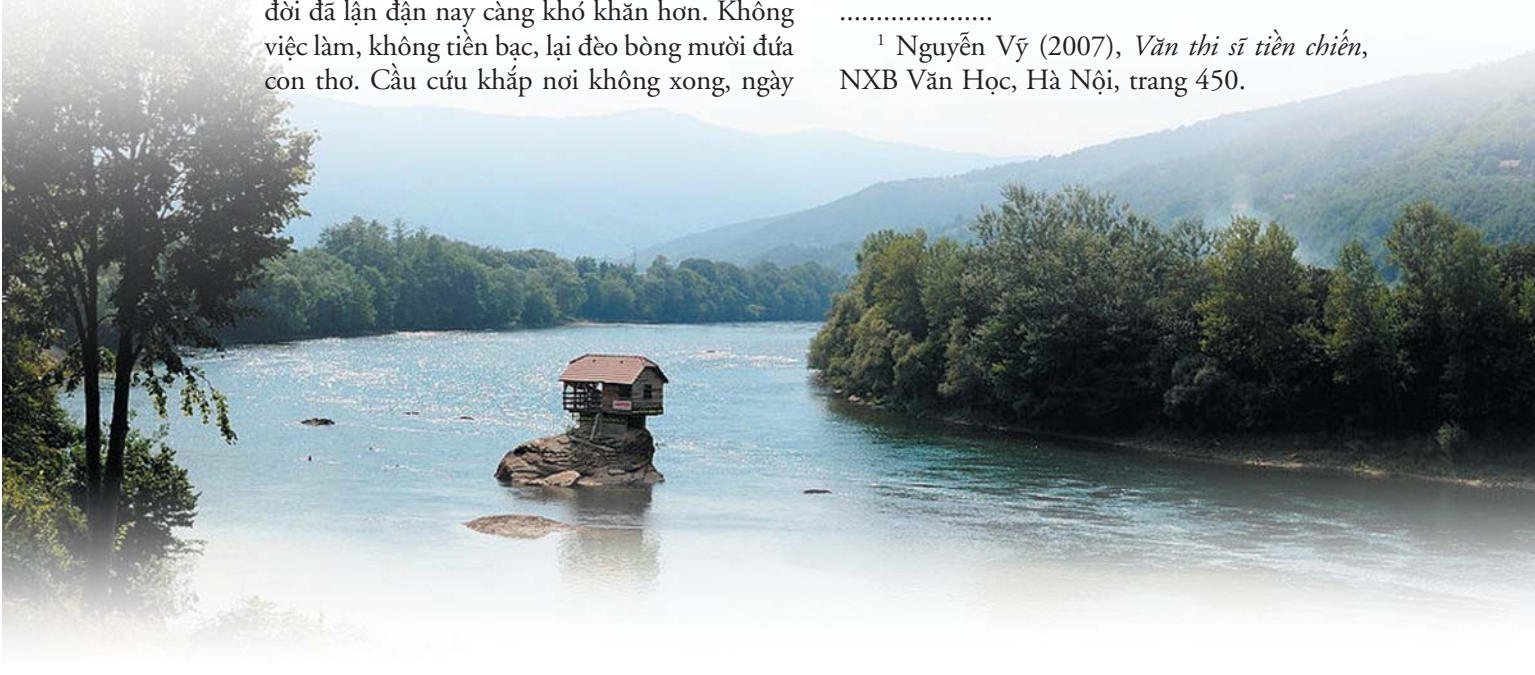
ngày bà ra bãi sông Hồng quét lá khô để bán, tối về rửa bát thuê, làm lụng vất vả cũng chỉ đủ tiền mua gạo nấu cháo cho những đứa con lay lắt sống qua ngày. Đến với cách mạng từ những ngày đầu non trẻ, vẫn vững một lòng yêu dù con đường bà đi lắm lúc đầy đắng cay, thất vọng. Những ngày gian khó nhất, bà vẫn có thơ. Cuộc đời quét lá kéo dài mười năm, để lại những dấu vết đón đau:

*Mười năm quét lá bên sông
Hình hài để lại cái còng trên lưng.*

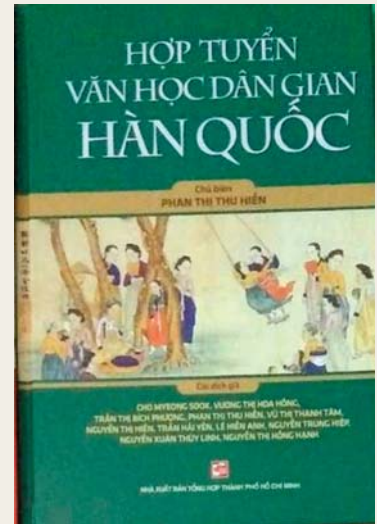
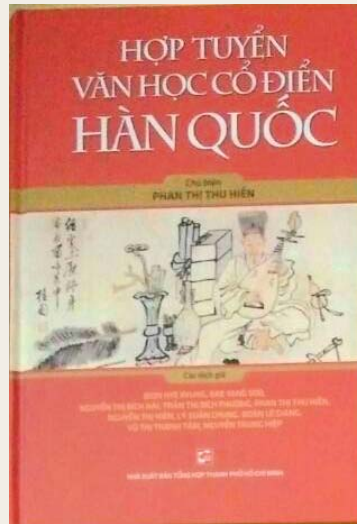
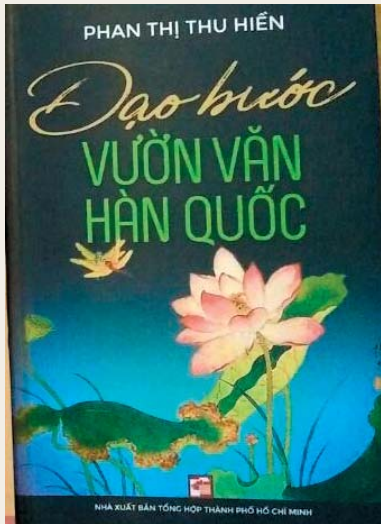
Rồi nhờ tài thêu ren từ tám bé, bà được nhận vào hợp tác xã thêu ren Song Hỷ. Có một đạo hợp tác xã phát động chống tiêu cực, phê và tự phê, bà mạnh dạn vạch mặt kẻ tham ô, nào ngờ kẻ tham ô thì vẫn yên thân ám ghé, còn bà bị đui việc. Không còn đủ sức quét lá bờ sông nữa, bà ra đường mở quán bán hàng nước. Quán nước nghèo lời lãi chẳng bao nhiêu, lại là nơi tụ tập tâm tình của bạn bè văn chương nghèo tiền nhưng giàu tình nghĩa. Nguyễn Tuân lúc sinh thời dành rất nhiều cảm tình trân trọng cho Ngân Giang. Ông luôn giữ dáng vẻ trang nghiêm, kính cẩn mỗi lần ghé quán, ngồi bên ấm trà thơm ngậm thơ hay khảy đàn tam thập lục.

Tự nhận xét về cuộc đời mình: “Tuổi cảm bút có lẽ gần bằng tuổi đời nhưng những truan chuyên trong đời còn nhiều hơn cả tuổi đời và tuổi cầm bút”, Ngân Giang chưa bao giờ mệt mỏi với thơ. Thơ đi cùng bà từ ấu thơ, đến với Cách mạng và kháng chiến, qua những truan chuyên, gian khổ trong đời. Đến cuối đời, với *Giọt lệ xuân*, *Tiếng vọng sông Ngân*, cùng ba tập *Thơ Ngân Giang* do nhà xuất bản Phụ Nữ ấn hành các năm 1989, 1991, 1994, có lẽ Ngân Giang cũng phần nào thấy thoải lòng. Ngày 17/8/2002, Ngân Giang từ giã cõi trần ai để về với Phật ■

.....
¹ Nguyễn Vỹ (2007), *Văn thi sĩ tiền chiến*, NXB Văn Học, Hà Nội, trang 450.

Bộ sách văn học Hàn Quốc ấn hành vào tháng 6/2017. Ảnh: Diễm Trang

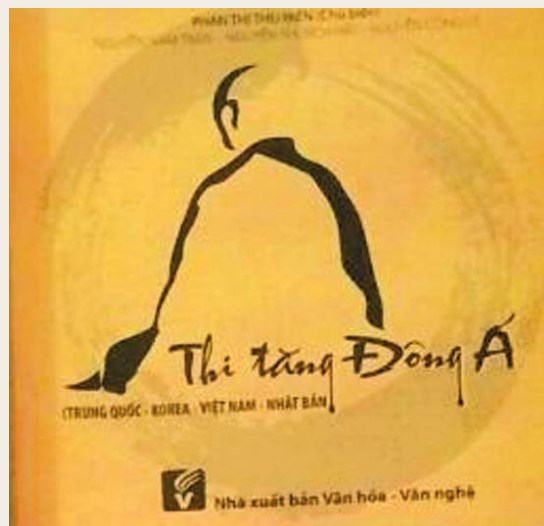
MỘT DIỆN MẠO MỚI VỀ VĂN HỌC HÀN QUỐC

Giữa năm 2017, những ai quan tâm đến văn học Hàn Quốc tại Việt Nam được nhận một món quà quý: bộ sách *Hợp tuyển văn học dân gian Hàn Quốc*, *Hợp tuyển văn học cổ điển Hàn Quốc*, *Văn học cổ điển Hàn Quốc - tiến trình và bản sắc*, *Giáo trình văn học Hàn Quốc* và *Đạo bước vườn văn Hàn Quốc*. Có thể xem đây là một cuộc “đổ bộ” chuyên nghiệp và bài bản nhất của văn học Hàn Quốc vào Việt Nam từ trước đến nay.

Diễm Trang

Không chỉ là một chuyên khảo dày dặn, công phu, phong phú và mang tính thẩm mỹ cao, bộ sách do PGS.TS Phan Thị Thu Hiền cùng với 25 tác giả, dịch giả uy tín của Hàn, Mỹ, Nhật và Việt Nam thực hiện có một trữ lượng lớn thông tin đáng tin cậy về văn học Hàn Quốc từ khởi thủy đến hiện đại, góp phần không nhỏ trong việc đặt nền tảng nghiên cứu văn học Hàn Quốc tại Việt Nam và làm rõ hơn diện mạo văn học Đông Á. Đặc biệt, phần văn học Hàn Quốc cổ điển gần như được truyền tải trọn vẹn các trào lưu, tác giả và tác phẩm tinh hoa. Các thông tin này được trình bày khoa học nhưng không quá “hàn lâm”, phù hợp với đặc điểm tiếp nhận của giới học thuật lẫn giới đại chúng. Độc giả có thể tiếp cận bộ sách theo tiến trình lịch sử văn học hay phân chia thành các nhóm như tương chiếu văn học - văn hóa, so sánh loại hình văn học, đặc điểm loại hình nhân vật, tác giả, đề tài, thể loại... nhưng cũng có thể tùy nghi mở bất cứ đề mục nào mà thư thả thưởng thức.

Mặc dù là một món ăn lạ với độc giả Việt Nam (đa số người Việt biết nhiều về phim ảnh, âm nhạc, thời trang, mỹ phẩm, ẩm thực Hàn Quốc) nhưng bộ sách không thiếu những nét

thân quen. Chỉ riêng trong phần văn học dân gian, *Công chúa Nakrang* giúp người đọc liên tưởng đến *My Châu Trọng Thủy*, *Kongchuy-Patchuy* sao mà giống *Tám Cám* quá đỗi, *Nolbu-Heungbu* tương đồng với *Ăn khê trả vàng*, *Hà rằm hà rạc*; *Seo Dong-Seon Hwa* gần gũi với *Chữ Đồng Tử - Tiên Dung*... Trong khi đó, phần thơ ca cổ điển Hàn Quốc cũng cho thấy những dạng thức rất sát sao với văn học Việt Nam như dòng văn học của quý tộc và tầng lớp, hiện tượng kỳ nữ sáng tác văn chương, những áng thơ “thần” có sức mạnh của mười vạn quân, những chuyện tình văn nhân - ca nữ... Sang thời kỳ hiện đại, Hàn Quốc cũng có một phong trào “thơ mới” với thi phẩm mở đầu là *Tiếng biển gọi thiếu niên* của Choe Nam Seon, tiếp theo đó là hành trình để đi tới các giá trị văn học đương đại toàn cầu.

Có thể thấy, ngoài phần nội dung về văn học sử đầy lời cuốn và mới lạ, đóng góp quan trọng của bộ sách còn nằm ở chỗ: cung cấp được giáo trình văn học Hàn Quốc đầu tiên tại Việt Nam với kiến thức khái quát và hệ thống về đặc trưng lý luận, phê bình, thi pháp văn học Hàn Quốc. Một số nhận định, đúc kết mới mẻ, chân xác, chẳng hạn cảm thức Tự nhiên, cảm thức Phong lưu, cảm thức Tính linh và cảm thức Hải hước...

là những ngọn nguồn cơ bản tạo nên bản sắc văn học cổ điển Hàn Quốc.

Bộ ba cuốn sách *Chuyện tình ma nữ*, *Thi tăng Đông Á* và *Thượng Hải - Tokyo - Hà Nội - Seoul trong văn chương Đông Á đầu thế kỷ XX* cùng xuất bản đợt này như những minh họa sống động và cụ thể cho chủ đề sáng tác, tác giả và bối cảnh của văn học Hàn Quốc trong mối quan hệ tương chiếu với các nền văn học Trung Quốc, Nhật Bản và Việt Nam.

Như vậy, sau các quyển *Những mái lều ẩn cư trong văn chương Đông Á* (2013), *Những kỳ nữ trong thơ ca Đông Á*, *Huyền thoại lập quốc* và *Ngụ ngôn Hàn Quốc* (2014), bộ sách về văn học Hàn Quốc vượt trội cả về độ dày cũng như độ sâu lẫn này sẽ giúp người đọc có dịp sưu tầm trọn vẹn các giá trị văn học Hàn Quốc để thưởng thức, nghiền ngẫm và tôn thêm giá trị cho kệ sách của mình. Qua việc tiếp cận một nền văn chương, người Việt chắc chắn sẽ cảm thấu xứ sở kim chi ở những góc độ khác: giàu mới mẻ và sâu lắng, đầy mơ mộng và bác ái, lắm dữ dội và đau thương, thừa tài hoa và trác tuyệt... Và theo lẽ thường, không gì diễn đạt trọn vẹn tâm hồn một dân tộc bằng công năng của ngòi bút ■

Lần đầu “lấn sân” sang điện ảnh, ca sĩ Phạm Hồng Phước vẫn thể hiện rất tốt vai diễn của mình. *Nguồn: Đoàn làm phim cung cấp*

động và bức bách, họ đều rơi vào trạng thái ảm ức về tâm lý. Phước (Phạm Hồng Phước thủ vai), một nhân viên du lịch, vì “đói ăn” nên đã xin vào quán làm phụ bếp. Anh có nhiều đêm phải rình mò nơi cửa sổ phòng Chu (Ngọc Thanh Tâm thủ vai). Miên (Nhan Phúc Vinh thủ vai) với những đêm làm tình đầy mãnh liệt cùng Chu trên chiếc giường của cô. Cha cô (Hoàng Phúc thủ vai) rất nhiều đêm liền phải thức giữa chừng để “trông” cô con gái. Còn Chu, một mặt phải “đói phở” với cha, một mặt thả mình theo dòng trôi của nhục dục. Phước, Miên, cha Chu, dì Chu và Chu, họ không nói nhiều. Thế nhưng bù lại, họ hành động. Họ soi mói nhau, lườm nguýt nhau, dè chừng nhau để rồi cuối cùng, mâu thuẫn với nhau.

Các nhân vật của Hồng Ánh đang làm một

Đảo của dân ngụ cư: TỰ MÌNH ĐẸP VỚI MÌNH

Đảo của dân ngụ cư - phim đầu tay của diễn viên Hồng Ánh trên cương vị đạo diễn với sự đầu tư nghiêm túc từ kịch bản đến kỹ thuật dàn dựng đã nhận được lời khen ngợi nồng nhiệt của giới phê bình và công chúng trong nước. Tuy nhiên, *Đảo của dân ngụ cư* cũng như các tác phẩm điện ảnh gây tiếng vang gần đây, vẫn còn nhiều điều đáng tiếc để có thể trở thành một hiện tượng điện ảnh Việt thực thụ.

Thế Sang

Đẹp nhưng chưa thật trọn vẹn

Đảo của dân ngụ cư được chuyển thể dựa trên truyện ngắn cùng tên của nhà văn Đỗ Phước Tiến. Bộ phim kể về cuộc sống tù hãm của các nhân vật trong quán dê Đêm Trắng. Đường như tên quán đã lột tả gần hết chân dung các nhân vật trong phim. Từ ông chủ cho đến nhân viên trong quán, ban ngày họ sống và làm tròn trách nhiệm của mình, thế nhưng đêm đến chính là khoảng thời gian họ sống thật với bản năng của mình.

Sống trong một không gian giam hãm, tù

cuộc trốn chạy ngoạn mục để tìm lối thoát cho bản thân. Mặc dù mỗi người bị cô lập trong hòn “đảo” của riêng mình nhưng qua cách kể chuyện của bộ phim, ta vẫn thấy họ luôn là những nhân vật rất chủ động, chỉ chực chờ “xé rào” vượt thoát ngay khi có thể. Phước, Miên, họ trẻ, cường tráng, và đầy khao khát, chờ đêm về để sống phần đời của một con người sau một ngày làm việc như một con bò (lời tâm sự của Phước trong phim). Còn Chu, phơi phới sắc xuân, cô đã vượt qua sự cảm đoán của cha, sống cũng chỉ để cho mình. Họ, những chân dung ích kỷ, cứ quỵen lầy nhau sống trong ràng buộc, mưu mô, toan tính, dục vọng và khát khao.

Vấn là ngọn lửa le lói

Đảo của dân ngụ cư rất thành công ở không gian phim, hình ảnh và góc máy. Dường như, phim Việt đương đại đang trên đà chuyển mình khi hình ảnh trong phim ngày càng được trau chuốt như *Mùi đu đủ xanh*, *Đập cánh giữa không trung*, *Cha và con và...* hay nay là *Lô tô*, *Có căn nhà nằm nghe nắng mưa*, *Dạ cổ hoài lang*, *Em chưa 18* và *Đảo của dân ngụ cư*. Phải công nhận rằng *Đảo của dân ngụ cư* có nhiều hình ảnh đẹp. Đồng thời, phim có những góc quay nghệ thuật, gây ám ảnh. Cảnh làm tình của Phước và Chu trong phim gợi nhớ đến cảnh làm tình của Trương Ngọc Ánh và Quốc Khánh trong *Áo lụa Hà Đông*, tưởng như tục nhưng thực chất lại rất thanh!

Chỉ với một vài góc quay, bộ phim đã thấu tóm gần như cả không gian của quán Đêm Trắng, ban đêm cũng như ban ngày. Những góc quay chéo, hay những đoạn lia máy (ngắn)... tạo nên điểm nhìn mới lạ cho phim. Bên cạnh đó, phim cũng tạo được nhiều hiệu ứng thẩm mỹ tốt khi “phô” ra trước mắt khán giả những mảng màu đối lập sáng - tối, những không gian đối lập như biển cả rộng lớn và quán dè Đêm Trắng nhỏ hẹp... Và tất cả chỉ để phục vụ, làm “phông” cho diễn xuất của các diễn viên.

Thế nhưng, bộ phim vẫn chưa thật trọn vẹn. Chính cái chết của Chu ở cuối phim khiến người xem khá “hẫng”, phá vỡ sự hoàn thiện của tác phẩm. Hồng Ánh đã xử lý rất tự nhiên tình huống cuối phim nhưng nếu chị sáng tạo khác đi thì *Đảo của dân ngụ cư* có lẽ sẽ mang đến cho khán giả một cảm giác hoàn toàn khác. Bộ phim đáng lẽ sẽ hay hơn nếu như không có một cái kết “phá đám” như thế.

Đảo của dân ngụ cư vẫn chưa đủ sức làm “khởi sắc” phim Việt đương đại. Nó chỉ như một ngọn lửa nhỏ, le lói chứ không thể là một bó đuốc lớn trong đêm trường đi tìm một phim thật sự xuất sắc. Hồng Ánh đã mang phim này đi “chinh chiến” ở các giải thưởng điện ảnh châu Âu, song cuối cùng, tác phẩm cũng rình ràng về “trình làng” với điện ảnh “sân nhà”. Bộ phim nhận 8 trên 9 đề cử tại Liên hoan phim quốc tế ASEAN năm nay, thắng 3 giải, trong đó có giải quan trọng: Phim xuất sắc nhất. Dường như, “dân ngụ cư” của Hồng Ánh chỉ mãi quẩn quanh trên “đảo” khi chỉ gây tiếng vang tại giải thưởng điện ảnh khu vực chứ không phải trên tầm quốc tế. Bộ phim được trình chiếu ở liên hoan phim Cannes tại sự kiện Vietnam Night hồi tháng 5 vừa rồi chứ không lọt vào vòng tranh giải. Phải chăng, vì quá trung thành với nguyên tác của nhà văn Nguyễn Quang Lập khi viết kịch bản đã khiến bộ phim không thật sự trọn vẹn?

Hơn khoảng chục năm trở lại đây, phim Việt kể cho khán giả biết bao nhiêu câu chuyện “thất tình lục dục”, với muôn vàn mảnh đời éo le, ngược xuôi, ngang trái. Trong dòng chảy này, tác phẩm của Hồng Ánh đẹp và lạ trong cách truyền tải song vẫn chưa khiến khán giả thấy xúc động tột cùng. Đứng trước những thế hệ đạo diễn trẻ đang lên như Phạm Ngọc Lân (với bộ phim *Culi không bao giờ khóc*) và Lê Bảo (phim *Vị*), ta vẫn có cảm giác như Hồng Ánh bị “thua thiệt”. Trong thời gian tới, với sự xuất hiện của nhiều phim khác cũng được mong mỏi không kém, sợ rằng “đảo” của Hồng Ánh sẽ dần chìm như bao nhiêu bộ phim có lỗi “ngược dòng” khác.

Hẳn nhiên, bớt đi phần nào đó khắt khe, *Đảo của dân ngụ cư* vẫn là tác phẩm đáng thưởng thức. Một “tiếng nói mới”, rất “thanh”, nhưng cũng rất “tục”, đủ để người ta thỏa mãn sau nhiều tháng trời xem những câu chuyện nhân tình tẻ nhạt của điện ảnh Việt. Đồng thời, bộ phim cũng là cái đà trên con đường sự nghiệp sau này đối với Phạm Hồng Phước, Ngọc Thanh Tâm và nhiều diễn viên khác trong phim ■

Phim có nhiều khung hình “tục” nhưng được thể hiện bởi những góc quay nghệ thuật.
Nguồn: Đoàn làm phim cung cấp

Không khó để bắt gặp một quán hủ tíu vỉa hè Sài Gòn.
Ảnh: kenh14.vn

Ăn bụi

Thành Tín

Do phải học thêm liên miên, mãi tới năm cuối cấp II tôi mới biết đến chuyện ăn bụi. Ô, thì ra ngoài cơm ngoại nấu, hàng lề đường, quán bình dân nhiều chỗ cũng ngon lắm. Ăn riết ghiền! Hủ tíu là món tôi mê nhất - mỗi lần phải ăn những hai tô. Rồi cơm tấm, cháo lòng, dầu cháo quẩy, bánh bao... Bạn đi học nên ăn bụi thì cũng không có gì đáng nói, nhưng tôi thỉnh thoảng vẫn... trốn cơm nhà để đi ăn bụi. Mẹ và ngoại hay quở, thẳng ngộ hết sức, nhà có cơm không ăn, ra đường ăn ba cái tầm bậy tầm bạ.

Lên đại học, ở Sài Gòn đến nay cũng ngót 5 năm, đủ để lê la nhiều hàng quán. Không chỉ là những khi họp mặt bạn bè, gặp chỉ để trời bia. Không chỉ là những buổi hẹn hò, đi đâu ăn gì cũng thấy ngon (xạo đấy). Hoặc có những lúc lao xe như bay về hướng có mùi thịt nướng, để rồi lùa vội đĩa cơm khô khốc cho kịp cua học. Có nhiều bạn đến bữa, thấy chán cơm nhà, chán cái cảnh lui cui xúc một tô, ngồi một góc, ăn một mình. Thế là lại xách xe lượn vài vòng... Thích đâu ghé đó, không cần biết sẽ ăn món gì, cũng không cần phải search Lozi hay Foody gì sát.

Tám ba năm trở lại đây, tôi định nghĩa ăn bụi theo một cách khác. Không phải cứ quán lề đường bình dân là bụi. Cái gì cũng phải có chuẩn của nó. Bụi - nghĩa là quán, mà nhiều khi chẳng

ra cái quán nữa. Đó có thể là một cái xe hủ tíu - mì - nui nghi ngút khói khuất nơi góc đường, dưới ánh sáng leo lét, vàng vọt của ngọn đèn cao áp. Hoặc có thể là cặp chảo to oạch, đen bóng xì xèo dầu nóng, kê trên lò than dưới mấy tấm bạt căng tạm, cặp bên vách tường ám khói. Là nồi cháo lòng sôi ục, nơi có tiếng dao chạm thớt hòa cùng tiếng cụng ly tanh tách của mấy anh xe ôm, thợ hồ. Nơi giữa cuộc chuyện trò rôm rả thỉnh thoảng chen vào những tiếng chửi thề, tấu cùng tiếng anh chủ quán vừa bung đĩa lòng bốc khói vừa quát con, tiếng chị vợ vừa xay tiêu vừa chửi chó... "Quy mô" thường không quá năm cái bàn nhựa cùng một mớ cái ghế con, và được điều hành theo kiểu "gia đình trị" - má cặm cụi đứng bán, thằng nhỏ lảng xăng bung bê, con chị lúi húi rửa chén, còn ba thì ngồi dõng dạc ngoại giao với khách. Ấy là về hình thức. Nhưng ăn bụi đúng nghĩa, ngoài các món phụ như tô hủ tíu 12k hay đĩa bột chiên 15 cành... thì không thể thiếu được món chính, đó là những câu chuyện bụi.

10 giờ đêm, tôi nhớ rõ - đêm 8/3, học ngoại ngữ về đối cò cào, thế là tấp đại vô một xe hủ tíu gõ bên đường làm xịu cho ám bầu điều. Thấy anh chủ quán còn trẻ, tầm 30, tay chân xăm trở, tóc tai dựng ngược... cũng hơi ớn. Nhưng thôi lờ gọi rồi, ăn cái đã rồi tính. Lát sau thấy ảnh bắc ghế ra ngồi gọi điện thoại, một cuộc cho mẩu

thân, một cuộc cho nhạc mẫu, hỏi là có nhận được bông con gởi chưa? Bà kia hả, thì cũng phải tặng chớ, nhưng mà má con tặng 83 bông hồng, còn bà kia con tặng 83 cái bông súng. Mà gọi hai cuộc cho hai người, đều nói y chang vậy hết, xong ngồi cười hăng hắc. Chị vợ đang đếm tiền lẻ liếc xéo anh chồng nguýt dài một tiếng, rồi quay qua xuề xòa phân bua với mấy thực khách lơ lửng: "Mỗi năm tới ngày này là thằng chả bị khùng". Sau đó không lâu thì anh chị dọn đi đâu mất... Hay là đã chuyển sang bán bông rồi cũng nên?!

Không tìm được chỗ ăn hủ tíu ưng cái bụng, nhưng tôi khám phá ra món mới (với tôi thôi nhen) - bún bò. Chỗ này tiện đường đi học, nên hay ghé dần bụng để có sức thỉnh kinh. Cũng quán xe đẩy, bàn ghế nhựa dĩa chiến, cái bể, cái mẻ, hai cái ghé chập một... nhìn thấy thương. Vậy mà nấu ăn được lắm đa. Anh chị chắc người miền Trung, nói giọng rất nặng, tôi nghe câu được câu mất. Lần đó gần Tết, thấy chị rầu rầu, anh rí rí. Đại khái là vô trong ni buôn bán suốt hai năm rồi, năm ni muốn về ngoài nớ ăn Tết, chị nhớ đứa nhỏ quá, mà tiền bạc buôn bán như ri thì mần rãng mà về... Tự nhiên nghe tới đó, có một chị ngổng lên hỏi chớ O ở đâu hè? Sau đó hai chị thi nhau bắn rap như Ê-mi-nem với Lil' Wên freestyle battle, mình nghe chẳng hiểu mô tê gì... Chỉ nhớ khúc cuối, chị này rút trong bóp ra mấy tờ 500 ngàn đưa cho chị kia... Chội, bún bò bụi mà mắc dữ thần!

Cơm tấm hả? Tôi hay ăn sáng món này, xà bì chường Sài Gòn thì khỏi bàn hen, mà tôi thì hay ăn sườn ốp la hơn. Đi làm, công ty xa nhà, sáng bữa ăn bữa nhịn, khi xôi khi bánh mì... cho tới một ngày tìm được con hẻm đi tắt, và tôi biết mình đã yêu, ngay từ lần đầu tiên nghe mùi sườn nướng thơm lựng. Cái quán bé tìn hìn ngay trước cửa căn nhà ống cũ kỹ, chật chội. Cô thì cặm cụi quạt lò, nướng thịt, im lặng và nhẩn nại, mắt hấp háy nheo nheo vì khói, thỉnh thoảng mới ngẩng lên, mỉm cười khi nhận hoặc thối tiền cho khách. Chú ngồi bán chính, đầu lảng bóng, sơ mi cộc phanh ngực. Tay và miệng chú làm việc hết công suất, phối hợp nhịp nhàng và điệu nghệ. "Hết chả rồi con gái ơi, bì hết luôn. Còn sườn không thôi.", "phập phập phập phập" (cất sườn), "xèo" (chiên ốp la), "Lòng đào hay medium-rare con trai?" (surprised?! - mặc dù chú dùng không đúng lắm nhì), "OK", "xèo", "phập phập phập phập", "Sườn không hai-lăm

cô Hai ơi", "xèo", "Anh Ba sao giò mới ghé, còn sườn thôi nghe"...

Buổi sáng hôm đó tôi còn để ý thấy một anh, chắc là phụ bán, ngồi bung đĩa ăn cạnh bên chú. Cứ ăn giữa chừng có khách đi hoặc mới tới, ảnh lại bỏ đĩa xuống, lẳng xẵng chạy ra lau bàn, dọn đĩa, múc nước mắm. Khi thì bới cơm, xắt cà, dưa leo, gấp đồ chua bỏ sẵn vô hộp, đợi chú cất sườn, rồi đưa cho khách... Lát sau rảnh tay, chú mới bắt chân chữ ngũ, quay qua nói với ảnh: "Sáng gánh thì qua tiếp tao, được bao cơm, bữa nào dzợ đuổi thì có chỗ cho tị nạn, bữa nào buồn thì chiều dzia 'nhạo' dzới tao dzới thằng Dzũng, hề hề". Ảnh cũng tít mắt cười "hề hề". Cô vừa quạt khói vừa lau bầu: "Ờ hay lắm, tới hồi ổng bị tao đuổi, mày có cho ổng ở nhờ hông con?". Lát sau ảnh đi, không quên quay vô trong nhà, lễ phép chào bà cụ tóc bạc trắng ngồi trên cái giường nhỏ kê trong góc, đang ăn cháo - "Thưa ngoại con đi". Ngoại gật đầu cười, miệng móm mém không còn cái răng nào.

Bữa sau lại ghé, nhưng không thấy anh shipper, mà là một thằng nhóc, chắc còn sinh viên. Nó cũng làm y xì những gì anh shipper làm hôm qua. À, chắc đây là "thằng Dzũng".

"Thôi dzia đi con, bữa nay học ca 2 mà hả? Dzô nhà lấy đồ ăn hồi sáng dì Tư mày đi chợ mua dùm kìa. Cả ngày ăn hai miếng tàu hủ với gao muống, định làm sư thầy hả mày? Bả mua cho mày thêm mớ tép đó. Tiền bạc dzì, có mấy con tép chút chèo". Nó vô lấy đồ ăn rồi về, cũng thua ngoại. "Ngoại, ngoại..." nghe ngọt xót.

Tôi còn trở lại đó nhiều lần nữa. Cơm ngon là một lẽ (mà hơi ít chú ơi), lẽ nữa là ăn dù không no mà bụng thấy vui vui. Địa bàn hoạt động của chú không chỉ có bên này, mà còn lẩn sân sang cả quán cà phê cóc của ông Tám đối diện nữa. Hai ông ngự ở đôi bờ, buôn chuyện thời sự xuyên lục địa. Nhiều bữa Tám ăn cơm, trả bằng hai ly phê đá, hoặc ngoại uống hai ly nâu nóng, đổi lại đĩa cơm. Khách của Tám cũng là khách của chú. Đông khách, Tám bán không kịp thì thằng Dzũng chạy qua phụ. Ông nào hết hàng trước thì qua tiếp ông kia. Ế, hai ông quánh cỡ tướng. Thằng nhỏ chỉ chỉ trở trở, ông Tám đang thua nên quạo đeo, gất "mày biết con khi gì mà chỉ!". Chú lại cười hề hề.

Một chiều Sài Gòn mưa lất phất. Tan làm về chạy ngang, thấy bốn chú cháu đang ngồi "nhạo", bà cụ móm mém cười, cô cặm cụi quạt lò, nướng khô mực... Bụi là phải như vậy đó ■

Thu hai mươi

Phuong Nam

Am thanh, mùi hương và cảnh vật là ba thứ đôi khi chỉ thoáng qua trong đời nhưng cũng đủ gặm nhấm và giết chết tuổi trẻ của người ta. Một ngày nào đó, rất xa với bây giờ, khi vô tình bắt gặp lại một cảnh vật rất quen, thoáng trong gió một mùi hương và nghe lại khúc nhạc tưởng như đã cũ mềm, tự dừng lại thấy tim nhói lên từng nhịp, thấy thèm được sống lại... những ngày xưa.

Tôi bây giờ, đang ngồi trên chiếc xe đi gần như dọc miền đất nước mình, tai nghe bật âm lượng hết cỡ đang phát một đoạn nhạc phim đã cũ lắm rồi: Chuyện tình mùa thu. Không dung lại thấy như trước mắt lá vàng đang rụng đầy, trời tự nhiên xanh ngắt mà chẳng cần ai sơn sửa, thấy gió thu quyện khê lên đôi mắt đại khờ, thấy những bàn tay nắm chặt đi dưới những hàng cây, thấy mình đang nằm bình yên trong lòng thu tháng tám. Tôi thấy mình và họ của những thu xưa. Thấy đầy xót xa và tiếc nuối.

Tôi yêu mùa thu vì vốn nó chẳng bộn bề, tấp nập như mùa xuân, chẳng rực rỡ như mùa hè, lại không ẩm ương, ẩm đạm như những ngày đông giá buốt. Mùa thu, tự nó giữ cho riêng mình những khoảng trời rất xanh, những niềm hoài cổ và bình yên rất lạ. Nếu không tin, bạn cứ thử một lần bỏ mặc mọi bộn bề của Sài Gòn, trốn đến một miền quê nào đó, nằm giữa triền đê xanh bát ngát của một chiều thu chạng

Ảnh minh họa. Nguồn: ontour.vn

vàng rồi nhắm mắt lại mà xem. Bao an nhiên gom lại hết vào hồn mình. Để rồi một ngày nào đó của một mùa thu khác, bạn lại sẽ nhớ da diết cái cảnh tượng đấy mà coi.

Đây là lý do vì sao tôi chọn cho mình hành trình đi ngắm mùa thu của những miền khác nhau vào những ngày vừa tròn 20 tuổi. Cái tuổi mà những khát khao được xây đắp tuổi trẻ cho riêng mình đang hùng hực trong lồng ngực, cái tuổi mà chỉ cần được đi cũng đã thấy hạnh phúc ngập tràn rồi. Hơn thế nữa, mùa thu năm 20, tôi đi để tìm lại những mảng trời ký ức đã cũ của mình, để biết rằng, mỗi một ai trong đời cũng đều có những mùa thu rất khác.

Năm lên 6 tuổi, mùa thu của tôi chẳng chảy trong niềm hoài tưởng của "một buổi mai đầy sương thu và gió lạnh". Đó là những chiều tháng tám chạy dài trên triền đê xanh ngắt một màu, ngược lên trời và ước gì mình có một cỗ máy thời gian như Doreamon, chỉ cần bấm một nút đã chạm tới tương lai. Khi ấy, mình trở thành người lớn, có thật nhiều tiền để mua những cây kẹo bông ngọt lịm, những cốc nước xanh đỏ hay những hũ cốm làng Vòng mẹ và bà hay kể trong những khúc chuyện xưa.

Năm lên 10, mùa thu là những chiều mưa tầm tã, đi theo anh hai lội suối mót những trái dưa đèo người ta để lại sau vụ mùa bội thu. Về tới nhà áo quần ướt sũng, mẹ đánh cho mấy đòn chừa tội tắm mưa. Thăng em trai thấy anh chị bị đập phá lên cười ha hả, vừa khóc vừa hồn tới tận những lần sau. Rồi những ngày trời tạnh ráo, theo anh ra đồng bắt cào cào châu chấu, mẹ kêu chiên món này lên ăn ngon hết sảy, nhưng thương tội nó, mình bẻ ngọn cây ngọn cỏ cho ăn. Thế mà chưa được mấy ngày chúng chèo queo

nằm thoi thóp, ôm mặt khóc rung rức tí nữa lại bị đập thêm mấy bận đòn.

Mùa thu năm 18, anh hai đi học xa tí tấp trên Sài Gòn, chẳng còn ai dẫn đi trèo đồng, lội suối. Mùa thu năm 18 cũng bận thi cử mà quên mất cả trời trong, mây trắng và rất nhiều những cơn mưa. Nói là mùa thu theo mình cảm nhận chứ phương Nam làm gì có mùa thu, chỉ có hai mùa nắng bụi và mưa lầy. Nhưng những tháng nhìn lên thấy trời trong, thấy lá xanh nõn nà, thấy lâu lâu những cơn mưa rào rào ồn ã, mới giật mình: mẹ ơi mẹ, nhanh quá, tới mùa thu. Mùa thu năm 18, những rung động đầu đời khe khẽ lướt qua môi, đến nhanh và đi cũng nhanh như cơn gió sẽ sàng nhưng vội vã. Trốn ra vườn khóc ròng vì những vụn vỡ đầu tiên, anh hai đi học xa về phát hiện, khe ôm đưa em vào lòng dỗ dẫm: Nín đi, ngoan, anh mới dẫn ra đồng!

Còn mùa thu bây giờ, ở một miền đất khác cách xa phương Nam cả ngàn cây số, thấy mình đang từng bước thực hiện khát khao được xê dịch mỗi ngày. 96 giờ cho những mùa thu ở Quảng Nam, Đà Nẵng, Huế, Hà Nội. Đến giờ mới biết là không chỉ mỗi miền mùa thu mới khác nhau mà trong từng vùng đất nhỏ (các tỉnh khác nhau) mùa thu cũng có những nét riêng của nó. Đối với nhiều người, mùa thu Hà Nội là đẹp nhất, tôi không phủ nhận điều đó, nhưng với một người hay hoài cổ như mình, tôi thích mùa thu ở Huế. Giữa một sáng tinh sương mà đi tới Huế thì khỏi cần bàn, trầm mặc mà thướt tha hết như những tà áo tím mộng mơ của người con gái xứ sở này. Bình yên, thực sự rất bình yên. Mùa thu ở Huế, trời xanh một màu xanh rất khác. Không dung lại ước, giá như bây giờ có anh hai ở đây, anh sẽ nắm tay đưa em gái nhỏ, cóc đầu: Để anh đưa mày đi hết cả mùa thu.

Thu hai mươi, bao dịu dàng chợt đến bên tôi, tôi gặp An và một nửa mùa thu của tôi là cậu ấy. Rồi những mùa thu ở nơi đất lạ, tôi hiểu rằng mình đi mãi, mỗi mòn lại cần một chốn dừng chân, cần một nơi để về. Anh hai là nơi để về, An là chốn dừng chân và chốn dừng chân này khác với những chốn dừng chân khác. Nó sẵn sàng theo tôi đi tới mọi nơi, bao giờ mỗi thì dụi đầu vô đó, đảm bảo sẽ được thương yêu.

An nhắn tin cho tôi vào một ngày cuối thu và bảo: Cà phê bệt nhà thờ Đức Bà đang mòn mỏi chờ em về ngắm lá rơi. Tôi phá lên cười, đồ ngố, ai có chờ ai thì nói đại, bày đặt lấy mây mưa để nói nhớ nói nhưng ■

Tiếng ký ức lóc cóc

Minh Khuê

Có lần, trong lúc đang loay hoay tìm máy con tem xưa trên một phố đồ cổ giữa lòng Sài Gòn, tôi chợt giật mình khi nghe một tiếng động rất lạ vang lên, nổi bật hẳn giữa vô vàn âm thanh nhỏ to của khu chợ nhộn nhịp. Tiếng lóc cóc rất đanh, sắc, khá nặng nề, nghe có vẻ giống nhưng cũng rất khác với thứ âm bàn phím ảo vẫn thường lộp cộp vang lên từ những chiếc điện thoại thông minh. Trong mấy giây đồng hồ, tôi cố định vị chỗ phát ra những âm thanh kia, rồi vội vã chạy đến, lòng chẳng hiểu sao chợt háo hức như sắp gặp lại người quen cũ.

Mà đúng là người quen cũ thật! Một cái máy đánh chữ màu đen với phần bàn phím trắng ngà màu cháo lòng đang lộp cộp vang lên những âm thanh rất đặc trưng dưới đôi tay hí hoáy thích thú của một cậu trai tầm lớp bốn, lớp năm gì đấy.

Tôi chợt sống lại, lặng im, bản thân chùng mấy phút.

Chắc cũng đã mười mấy năm kể từ lần cuối cùng tôi được nghe những tiếng gõ chữ lao xao. Năm tôi học lớp ba, cái máy đánh chữ ở nhà lên đường rời đi, hình như là được chuyển thẳng đến một vựa ve chai nào gần đó. Lúc ấy ba mẹ tôi vừa sửa lại căn nhà cấp bốn xong. Nhà chật hẹp, cái

máy chữ lại hư nát, ba mẹ đành ngậm ngùi chia tay mớ kỷ niệm chật vật gắn liền với chiếc máy của một thời gian khổ.

Nhưng sẽ chẳng có gì đáng nói nếu hàng lô lốc hoai niếm kia cũng dễ bị bán đi theo chuyến xe đồng nát năm nào. Trong nhiều cuộc chuyện trò sau này, ba vẫn hay than thở với tôi, rằng thi thoảng ký ức về những ngày oằn mình bên máy đánh chữ gõ thuê luận văn tốt nghiệp cho sinh viên lại ùa về tràn đầy như đập xả lũ, không cách gì ngăn nổi.

Ba kể, khi còn là giảng viên trẻ, giờ dạy có là bao, lương bổng thời bao cấp ba cọc ba đồng, đành nghĩ ra "trò" ấy để kiếm thêm tiền chợ. Tầm những ngày đầu tháng sáu hằng năm, khi hạn nộp luận văn sắp đến, ba lại khuôn từ trường về hơn chục tập bản thảo dày già trăm trang, rồi thì cứ lóc cóc, lục cục gõ hết từ quyển này đến quyển kia, bất kể sớm tối. Cái máy chữ dần trở thành vật thiết thân. Nhưng nhiều khi cũng đến là ngán ngẫm. Lắm lúc máy hư, ba chật vật tự sửa, sửa không được lại mang sang cho thợ. Lắm lúc số lượng đặt gõ quá nhiều, những đầu ngón tay đình công trước cái nặng nề xiết cứng của những phím chữ. Nhưng để học trò kịp nộp bài, ba đôi khi phải dùng hai mẫu bút chì để gõ, đợi những ngón tay lành lại sau cơn đau.

Vậy mà như có duyên, ba tôi được nhiều học trò ưu ái nhờ đánh máy thuê luận văn lắm, dù vào khoảng thời gian này cũng có vài thầy cô khác tập tành mua máy chữ về làm thêm. Ba nói, sinh viên thích ba có lẽ là vì ba không chỉ gõ nhanh, gõ đẹp, gõ kỹ lưỡng mà còn bởi ba hay giúp chỉnh sửa các lỗi từ vựng, ngữ pháp, chính tả cho luận văn của họ. Nhiều quyển, sau khi được ba đánh máy xong, chợt sáng sửa hẳn ra, lỗi sai này nọ bỗng qua mấy đêm mà bay biến đâu mất...

Cứ thế, cái máy đánh chữ đi qua suốt những quãng đời khó quên của gia đình tôi, những quãng đời giản dị, dài và buồn, những quãng đời chìm trôi trong cuộc vận xoay giông bão của một thời đoạn chẳng sáng sửa gì, nếu không muốn nói là tăm tối. Nhưng nói như thế để rồi ngẫm lại, chợt bàng hoàng khi thấy trong suốt những ngày tháng song hành cùng vận mệnh đất nước này, lúc nào mà cái máy đánh chữ chẳng phải kính qua những tháng ngày tối tăm, chứ có riêng gì mấy mươi năm chạt vật tem phiếu ấy.

Trong hình dung của tôi, những tiếng gõ chữ lọc cọc đầu tiên vang lên trên xứ thuộc địa Đông Dương từ hơn trăm năm trước đã mang vác trong mình lời tiên báo về một thế kỷ mất mát và thương đau. Tôi cứ thắc mắc mãi, rằng không biết trong những lần lóc cóc soạn ra những dòng hiệp ước nhượng đất, những thỏa hiệp ngừng chiến, những biên bản ghi lại các buổi hội đàm có liên đới đến mệnh số dân tộc này, những con người vô danh nào đó trong dòng lữ lịch sử đã nghĩ gì, đã cảm thấy thế nào. Liệu họ có nhỏ một giọt nước mắt hay lẩm nhẩm đọc một lời kinh cầu nào cho dải đất An Nam này - cái xứ sở ngàn ngàn những nỗi buồn nhiệt đới?

Và tôi cũng thắc mắc, rằng chẳng hiểu vì sao, nhiều lần đi dọc theo những con đường náo nhiệt của Sài Gòn, đầu óc tôi cứ miên man vẽ ra hình ảnh những người đánh máy thuê cặm cụi gõ từng chữ cái giữa ì ùng tiếng bom rơi, giữa bầu trời mù khói hăng hắc bốc lên từ những họng đại bác. Hẳn là, từ tiếng máy chữ lọc cọc đều đặn của những ngày chiến tranh quá vãng kia đã bay lên, bay lên tất cả những chữ nghĩa của một thời khiến người ta cười khóc. Những bài thơ, truyện ngắn, tiểu thuyết, triết luận, tạp văn... của những cây bút ở cả hai chiến tuyến. Những đơn từ, tin tức. Những tờ chứng tử, báo tang. Những lá thư nhàu đi vì nén chặt hết chia ly và hạnh phúc, hứa hẹn và chờ mong, sướng khổ và vui buồn. Tất cả những bề bộn ấy đã tề tựu lại lao xao bên những bàn gõ chữ, để giờ đây, sau biết bao những khốc liệt và điêu tàn, có những trang in ronéo ngày nào đã bắt tử, hóa thánh. Có những mảnh giấy nhòe ố mực than nắm nứ ở lại, dù chỉ dám chui rúc trong những xó tối hang hầm. Và cũng có những dòng chữ không may đã phải chịu cảnh chết cháy trong cơn mất trí điên loạn của loài người, không còn chừa lại gì dù chỉ là một dấu chấm.

Những phím chữ vì thế, với riêng tôi, là

những dây mã thời gian đã lọc cọc suốt mấy mươi năm nay như cổ sức lưu chứa càng nhiều ký ức càng tốt. Mỗi phím là một cuộc đời, thậm chí là nhiều cuộc đời đã góp mặt trong cuộc "vân vũ ám canh ca vũ bạn" gần một thế kỷ này. Ngọt ngào có. Vui tươi có. May mắn có. Và đau thương cũng có.

Chỉ tiếc là gần hai chục năm nay, chiếc máy đánh chữ như cô ca sĩ qua thời xuân sắc, đã chấp nhận lùi vào hậu đài, nhường sân khấu lại cho lớp đàn em. Người ca sĩ ấy, ngày nay, họa chăng được người cũ nhớ thương mà yêu cầu hát lại mấy bài với giọng đùng đục rè trầm. Cũng như những chiếc máy đánh chữ giờ chẳng còn có một nét hấp dẫn nào ngoại trừ cái lớp trầm tích văn hóa rỉ sét, ó vàng đã đưa nó trở thành một trong những nét xưa đượm mùi hoài niệm.

Còn về chuyện nhà tôi, sau lần tiền chiếc máy đánh chữ cũ kỹ ra đi, năm tôi lên lớp bốn, ba tích góp mua được một cái máy tính bàn to đùng, lụng nhùng dây nhợ. Dần dà sau này thì có cả những chiếc laptop tối tân, vô cùng gọn nhẹ, tiện dụng. Tiếng gõ lọc cọc của máy đánh chữ trong ký ức của thằng bé lớp ba năm nào vì thế cũng trôi dạt đâu đó trong mớ bong bóng của những nhập nhoạng nhớ quên.

Thế nhưng, vì một lý do nào đấy, tôi luôn tin kỷ niệm không hề biến mất mà chỉ đang nằm đâu đó trong một đồng phế liệu ký ức đã quá lâu không được dọn dẹp và xếp gọn. Tôi tin như vậy. Mà rõ ràng là, vào buổi chiều ở phố đồ cổ hôm nào, tiếng máy đánh chữ vang lên giản dị, lẩn khuất chữ nào có rầm rộ chi đâu, vậy mà vẫn kéo về đủ đầy cả một câu chuyện dài, một quãng đời dài tưởng đã phân rã trong bụi khói mù mù thường nhật.

Ngày hôm ấy, trong một thoáng, tôi đã định mua chiếc máy đánh chữ cũ về nhà, như một cách nhờ nó lưu giữ hộ một vài kỷ niệm rơi rớt. Vậy mà sau mấy phút bần thần nhìn lại, chiếc máy đánh chữ kia đã nằm gọn vào chiếc túi nilon, chỉ còn đợi hai cha con thằng bé lúc này mang đi. Lại một điều, lúc ấy, tôi quả tình chẳng thấy tiếc nuối gì cho lắm. Có lẽ trong sâu thẳm, tôi cũng chả mong phải cố sức níu giữ một thứ kỷ niệm nào đó làm gì. Cứ mặc lũ ấy đi chơi rong ruổi đâu đó. Đến khi nhớ, bằng cách này hay cách khác, chúng hẳn sẽ quay lại tìm tôi. Hết như cách những ký ức về cái máy đánh chữ đã gõ thứ âm thanh lóc cóc của hoài niệm vào tai tôi trong một chiều vu vơ nào... ■

Phan Nhật Anh

Có lẽ nào em đã giấu mùa thu?

Phan Phan

Mùa đã quỳ, tóc em

Mùa đã quỳ, tóc em
nhuộm nắng vàng hai mươi
Xòe bàn tay, anh đếm
gom hết trong môi cười.

Mùa đã quỳ dạo trước
cung đường xa chung đôi
Gót giày in dậm bước,
vai nắng cháy, hương rơi.

Anh đợi. Đồi nghiêng đợi
những mùa đã quỳ sau
tóc em thôi buông rối
trên ngón tay tình đầu.

Em hát. Mùi đất khát
Cánh vàng thôi mỏng manh
ủ hương áo lữ khách
tình riêng em, riêng anh.

Dã quỳ kê môi thức
buộc tóc thắm vàng mơ
Ngàn dậm đường dầu vết
xe đi tự bao giờ? ■

Có lẽ nào em đã giấu mùa thu
trong nỗi nhớ lẫn vết dài trên má
con gió buồn phút lao xao chiều hạ
giọt tình đầu còn thắm đẫm trên môi.

Có lẽ nào em đã giấu mùa thu
trong vạt áo băng khuâng lần thi cuối
mai xa rồi có biết ai còn đợi
lời hẹn đầu trên trang vở ngây ngô.

Có lẽ nào em đã giấu mùa thu
giấu tình tôi, giấu lòng mình da diết
gã trai khờ bỏ quên lời ly biệt
để bây giờ mãi tìm lại thu xưa.

Giấu đi em, giấu hết những cơn mưa
tôi vội vã theo em chiều tan học
con phố dài từng hạt mưa như khóc
những vòng xe, lặng lẽ, những vòng xe.

Phút tình đầu mãi là con gió nhẹ
thoảng qua nhau, hai lối rẽ không lời
chỉ còn lại một mình thu chơi vơi
mà ta giấu vào đời nhau em nhỉ? ■

Ảnh minh họa.
Nguồn: thanhvien.vn

Bánh canh, cà phê... phở núi

Thanh Thanh

Nhà là nơi bạn có gia đình, có mái ấm và có tình yêu da diết dành cho nó. Tôi gọi Gia Lai là nhà, bởi nơi đó có những người thân của tôi, có bạn bè qua từng năm tháng cuộc đời và có cả một thế giới đồ ăn cho đứa "sống để ăn" như tôi.

Năm nhất đại học trôi qua, tôi đã dần quen với cuộc sống nơi phố thị kết hoa, rực rỡ ánh đèn. Thành phố, nơi nổi tiếng với những món ăn đậm chất giới trẻ, thế giới ẩm thực thay đổi từng ngày, những xu hướng ăn uống mới cũng xuất phát từ đây. Ngày còn ở nhà, tôi ham lên thành phố, ham ùa mình vào dòng chảy nhộn nhịp ấy, muốn thỏa mãn đam mê với những món ăn. Học đại học là cơ hội ngàn vàng.

Tôi đã tận dụng cơ hội ấy, trải mình tìm kiếm những món ăn ngon, những địa chỉ nổi tiếng để thưởng thức. Có món hợp, món không, có món rất ngon, món lại chẳng thể nuốt nổi... Nhưng rồi mỗi lần ăn xong, trong lòng lại rạo rục một nỗi nhớ, nhớ da diết.

Một năm trôi qua tôi mới biết nỗi nhớ ấy là gì, đó là nhớ nhà, nhớ hương vị đậm đà của ly cà phê, nhớ sự nồng hậu và vui vẻ của những người dân phố núi bình dị.

Trở về nghỉ hè, nhưng lại là những ngày mưa. Mưa kéo dài không ngớt, mưa rồi tạnh, tạnh rồi lại mưa, nhiều người nói vui rằng ông trời đang

trong thời kỳ buồn khổ của cuộc tình mới chớm nở đã tàn phai. Người dân quê tôi làm lụng quanh năm, những ngày mưa gió tranh thủ nghỉ ngơi nhưng ai nấy cũng sốt ruột: "Nắng lên lại làm việc".

Nhưng với tôi, mưa là thời điểm phù hợp nhất khám phá ẩm thực nơi đây. Đặc biệt là ngồi nhâm nhi ly cà phê còn tỏa khói, đưa mắt nhìn những hạt mưa cứ thế trút xuống. Cùng nhỏ bạn thân xách xe đi thành phố, trong lòng thấy rộn ràng hẳn, dù trong ví cũng chẳng còn bao nhiêu. Nơi đầu tiên tôi đặt chân tới là Trung tâm Thương mại Pleiku, thật ra đối với tôi nó là một khu chợ "khổng lồ". To, rộng và vô cùng đa dạng, có thể nói là thứ gì cũng có. Khu ăn uống của trung tâm đường đi khá ngoằn ngoèo, lại nằm đối diện với khu gà vịt, ngan ngỗng, thịt thà nên nhiều người thấy ái ngại về độ sạch sẽ của nó. Với tôi, đồ ăn ở đây ngon hơn nhiều so với những nhà hàng thành phố, chuyện sạch sẽ thì phải nhờ đến các bác thanh tra vệ sinh an toàn thực phẩm.

Đã đến chợ thì không thể không ăn món bánh canh chả cá tuyệt cú mèo! Nhiều khi tôi ước mình sống luôn ở đây, ngày nào cũng được ăn thì sướng biết mấy. Có nhiều quán bánh canh gần nhau nhưng tôi hay ghé quán cô Hiền, bởi tôi thích cách cô bán hàng, cách cô trò chuyện với mọi người.

(Xem tiếp trang 66)

Đoàn ĐHQG-HCM trao quà cho SV MHX Trường ĐH KHTN. Ảnh: Anh Vũ

ĐHQG-HCM THĂM SINH VIÊN TÌNH NGUYỆN MÙA HÈ XANH

Trong 3 ngày 24, 25 và 29/7, đại diện Đảng ủy, Ban Giám đốc ĐHQG-HCM, Ban Công tác Sinh viên, Ban Cán sự Đoàn, Công đoàn Cơ quan cùng các phòng ban trực thuộc ĐHQG-HCM đã đến thăm sinh viên (SV) tình nguyện Mùa hè xanh (MHX) của 6 trường thành viên ĐHQG-HCM hoạt động tại Bến Tre, Trà Vinh và TP.HCM.

Đức Lộc - Anh Vũ

Gặp gỡ SV Trường ĐH Bách Khoa, Trường ĐH KHTN và Trường ĐH Kinh tế - Luật hoạt động MHX tại tỉnh Bến Tre, TS Nguyễn Đức Nghĩa - Phó Giám đốc ĐHQG-HCM thăm hỏi sức khỏe, chế độ ăn uống, sinh hoạt của SV, đồng thời động viên SV nỗ lực vượt qua khó khăn, hoàn thành những phần việc trong kế hoạch đúng tiến độ, an toàn và chất lượng.

Ông Nguyễn Công Mậu - Phó Bí thư Đảng ủy ĐHQG-HCM nhấn nhủ: "Mùa hè xanh là dịp để các bạn SV được trải nghiệm, rèn luyện kỹ năng sống và nhận thức trách nhiệm của mình với xã hội, với nhân dân, mang lại những kỷ niệm

đáng nhớ trong đời SV. Mong các bạn cố được những ngày tháng gắn bó cùng địa phương, đoàn kết và hoàn thành tốt nhiệm vụ".

Năm nay, hoạt động MHX ĐHQG-HCM được tổ chức quy mô rộng với nhiều hoạt động phong phú. Trường ĐH Bách Khoa tiếp tục triển khai các chương trình xanh trọng điểm tại huyện Chợ Lách, huyện Mỏ Cày Bắc tỉnh Bến Tre và huyện Cầu Ngang, tỉnh Trà Vinh với các hoạt động thể mạnh về khoa học kỹ thuật như: hoàn thành hơn 12.000m và thấp sáng hơn 9.000m đường giao thông nông thôn, lắp đặt 7 hệ thống lọc nước; sơn mới 20 phòng học, tặng 40 xe đạp, 500 suất học bổng và các phần quà tặng gia đình chính sách...

Trong khi đó, SV Trường ĐH KHTN tại xã An Hiệp, huyện Ba Tri, Bến Tre đã hoàn thành hơn 300m đường giao thông nông thôn, trồng 500 cây xanh, cải tạo vườn thuốc nam của trạm y tế xã, tặng 20 máy tính và trao 550 suất học bổng cho trẻ em nghèo tại xã. SV Trường ĐH Kinh tế - Luật và Khoa Y ĐHQG-HCM phối hợp thực hiện công tác tuyên truyền về sức khỏe và pháp luật, phát quang các tuyến đường, thăm gia đình mẹ Việt Nam anh hùng, gia đình có hoàn cảnh khó khăn, tư vấn hướng nghiệp và tổ chức văn nghệ cho bà con tại 4 xã thuộc huyện Giồng Trôm (Bến Tre).

TS Nguyễn Đức Nghĩa thăm hỏi, động viên các SV MHX Trường ĐH Bách Khoa. Ảnh: Anh Vũ

Ông Nguyễn Đức Mậu nghe nhóm sinh viên Trường ĐH CNTT giới thiệu phần mềm số hóa các bia mộ liệt sĩ. Ảnh: Đức Lộc

Tại xã Nhị Bình, huyện Hóc Môn, TP.HCM, SV MHX của Trường ĐH Quốc Tế nhận làm hai công trình đường bê tông nông thôn, mở lớp dạy tiếng Anh cho trẻ em tại Trung tâm Học tập cộng đồng xã Nhị Bình. Đặc biệt, đội hình MHX Trường ĐH Quốc Tế có sự tham gia của những sinh viên đến từ Malaysia, Thái Lan. SV MHX của Trường ĐH KHXH&NV và Trường ĐH CNTT nhận làm công trình Tuyến đường thanh niên TC04 tại Khu Đô thị ĐHQG-HCM. Riêng SV MHX Trường ĐH CNTT năm nay tiếp tục thực hiện chương trình Máy tính cũ - Tri thức mới, giúp địa phương số hóa hơn 14.000 bia mộ liệt sĩ ■

Tùng Tùng: tiếng trống khởi nghiệp

Ứng dụng Ôn thi THPT Quốc gia *Tùng Tùng* (Tungtung.vn) là một dự án kết hợp giữa công nghệ và giáo dục của bạn Phan Thanh Tùng (sinh viên năm III - Trường ĐH KHTN ĐHQG-HCM). Sản phẩm này vừa giành giải Nhì cuộc thi Start-up Student Ideas, được xem là tiếng trống thôi thúc khát khao khởi nghiệp ở các bạn trẻ.

Tất Đạt - Bích Vân - Ngọc Huyền

Thanh Tùng trong cuộc thi Start-up Student Ideas. Ảnh: NVCC

Nền tảng giáo dục “tiện, gọn, lẹ”

Trong thời đại số với sự phát triển không ngừng của mạng xã hội, *Tùng Tùng* ra đời nhằm tối ưu hóa công nghệ vào giáo dục, giúp xây dựng một nền tảng trao đổi tri thức hiệu quả và chất lượng.

Theo đó, *Tùng Tùng* là một hệ sinh thái giáo dục, đóng vai trò trung gian giữa những người có nhu cầu chia sẻ đề thi và những người có nhu cầu làm đề thi trực tuyến.

Thanh Tùng chia sẻ: “*Tùng Tùng* là nền tảng, không phải là nguồn tạo ra nội dung. Có thể hình dung đây là nơi giáo viên hoặc tổ chức giáo dục tung ra hàng loạt các đề thi để học sinh tiếp cận, với tiêu chí hàng đầu là ‘tiện, gọn, lẹ’. Và đặc biệt, khác với những nền tảng giáo dục trực tuyến đã có mặt trên thị trường, *Tùng Tùng* chỉ làm đề thi trắc nghiệm”.

Một ưu điểm của *Tùng Tùng* chính là việc phát triển tính năng “không đụng hàng”: Chuyển file pdf, docx thành đề trắc nghiệm trực tuyến. Với tính năng này, người soạn thảo chỉ cần vào

website hoặc ứng dụng của *Tùng Tùng*, truy cập vào mục “tạo đề thi”, tiếp tục bấm chuột vào nút “tải file pdf, docx”. Và đề thi sẽ được tự động chuyển thành dạng đề trực tuyến.

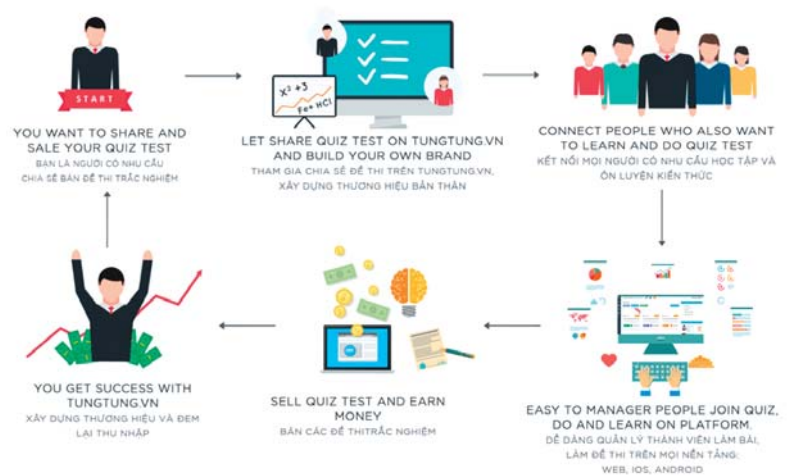
Ngoài ra, người dùng có thể dễ dàng quản lý “lớp học” của mình một cách toàn diện từ danh sách người làm đề, thời gian làm bài, đến điểm số và quá trình tiến bộ trong học tập của hàng trăm hay hàng nghìn học sinh.

Đáng chú ý, mỗi khi có đề thi chất lượng kèm lời giải chi tiết, người soạn thảo hoàn toàn có quyền đưa ra một mức giá hợp lý theo quy định để học sinh mua về. Qua đó, họ vừa có thể kiếm tiền vừa xây dựng được thương hiệu cá nhân.

Sự “tiện, gọn, lẹ” còn được thể hiện ở cách người làm đề xem lại số điểm và bài làm của mình. Sau khi nộp bài, họ sẽ biết ngay số điểm của mình, cũng như theo dõi được câu đúng, câu sai, vì sao sai. Khi chưa hiểu rõ vấn đề, học

Giúp kết nối giữa những người có nhu cầu chia sẻ đề thi, và những người có nhu cầu làm đề thi trực tuyến. Dựa trên đó người chia sẻ đề thi kiếm thêm thu nhập

Sơ đồ mạng lưới Tung Tung. Ảnh: Tungtung.vn

sinh có thể dễ dàng liên hệ trực tiếp với giáo viên. Đặc biệt, người dùng có quyền “chấm sao” và nhận xét trực tiếp đề thi vừa làm, giúp người dùng khác thuận tiện hơn trong việc chọn ra các đề thi chất lượng.

Thanh Tùng cho biết thêm: “Đối với người làm đề sẽ rất khó chịu khi làm việc trên màn hình điện tử quá nhiều. Vì thế, ngay từ đầu Tung Tung đã chú trọng cách dàn trang, lựa chọn phông chữ và căn chỉnh độ sáng sao cho người dùng chú tâm nhất”.

Trong tương lai, Tung Tung hướng đến sự “tiện, gọn, lẹ” ở việc thanh toán bằng nhiều hình thức như thẻ cào điện thoại, hệ thống CH Play... “Tính năng này còn giúp người dùng Việt hình thành thói quen trả tiền cho các sản phẩm trí tuệ” - Thanh Tùng chia sẻ.

12.000 người “tùng tùng” mỗi tháng

Sau hơn hai năm ra mắt, những sản phẩm được phát triển bởi Tung Tung hiện đạt được một số thành công nhất định. Riêng ứng dụng Ôn thi THPT Quốc gia chạm mốc 10.000 lượt tải trên kho ứng dụng CH Play, Tungtung.vn mỗi tháng có khoảng 12.000 lượt truy cập. Bên cạnh đó, các bài thi cũng thu hút số lượng lớn người tham gia, có bài đạt hơn 3.000 lượt thi chỉ trong một

Ảnh minh họa ứng dụng. Tungtung.vn

tháng. Và Tung Tung cũng nhận được nhiều phản hồi tích cực từ người dùng.

Bạn Trường Lê cho biết: “App khá hay, bố ích lại dễ sử dụng. Do còn đang phát triển nên vẫn còn một số thiếu sót chứ trong tương lai ứng dụng này rất có tiềm năng. Nếu có chế độ offline để mọi người có thể giải đề mọi lúc mọi nơi thì tốt quá”.

Biết đến Tung Tung khi đang tìm kiếm tài liệu ôn thi THPT Quốc gia, bạn Nhật Minh đánh giá cao nền tảng này bởi sự đa dạng đề thi. Không chỉ vậy, đề thi thử của các tỉnh thành trên cả nước còn được Tung Tung cập nhật thường xuyên, nhanh chóng giúp Nhật Minh có dịp thử sức với nhiều dạng đề khác nhau. “Cá nhân mình còn rất thích sự kiện ‘Thi thử toán - hốt tiền thật’ do Tung Tung tổ chức, vừa nâng cao kiến thức vừa có phần thưởng làm động lực” - Nhật Minh cho biết thêm.

Trong tương lai, Tung Tung sẽ ra mắt các sản phẩm hỗ trợ học sinh trong việc học tập và nghiên cứu, giúp người dùng tận dụng được sức mạnh của công nghệ, tối ưu hóa thời gian học tập. Không chỉ vậy, người dùng còn có thể dễ dàng tiếp thu kiến thức trên điện thoại di động, thậm chí trên cả đồng hồ thông minh khi áp dụng trí tuệ nhân tạo.

Nói về câu chuyện startup, Thanh Tùng nhấn mạnh: “Mình không muốn dịch startup là ‘khởi nghiệp’. Hãy cứ xem bản thân nó đơn thuần là startup thôi. Startup là việc bạn đủ tự tin để tạo ra một mô hình kinh doanh mới vừa đem lại giá trị cho xã hội vừa đem lại giá trị cho bản thân và người sử dụng. Thế vẫn chưa đủ, nó còn phải tạo động lực cho các startup khác cùng phát triển. Chỉ khi đáp ứng được những tiêu chí trên, startup mới mang một giá trị thiết thực vốn có của nó” ■

Để có một mùa hè ý nghĩa

Tham gia một dự án, một diễn đàn hay một chương trình tình nguyện... là những cách mà nhiều bạn trẻ chọn để tô hồng thước phim mùa hè cho mình. Những "cú hích" có thể dẫn tới thành công hay thất bại nhưng quan trọng nhất là họ đã dám thử sức.

▶ NGUYỄN HOÀN SÁNH, *sinh viên năm IV, Khoa Triết:*

Còn trẻ thì cứ thử sức

Tuổi trẻ còn, nhiệt huyết có nên phải thử sức, đó là điều thôi thúc mình tham gia Hành trình đỏ. Đây là một chiến dịch quốc gia với sứ mệnh vận động mọi người tham gia hiến máu cứu người và tăng hiểu biết về căn bệnh tan máu bẩm sinh. Để được chọn vào ngôi nhà chung 130 người, mình phải thi tuyển trong 3 tháng, "chiến đấu" với 5.000 đơn đăng ký khác.

Mình nhớ nhất những ngày tập huấn chiến sĩ, phải làm việc suốt cả ngày để học kiến thức, kỹ năng... Nhiều khi về phòng đã 12 giờ đêm, nhưng ngủ được một chút lại có báo động làm thức giấc lúc 2-3g sáng: chúng mình phải đánh trận giả. Vì ám ảnh bởi tiếng còi triệu tập mà khi tắm xong mình mặc luôn cả bộ đồ đồ từ trên xuống dưới, đi luôn giày để sáng chạy cho kịp. Nghĩ lại vừa buồn cười vừa thấy nhớ.

Mình luôn nhớ đến lời của GS.TS Nguyễn Anh Trí, Viện trưởng Viện Huyết học truyền máu Trung ương: "Người hiến máu là anh hùng, còn người vận động tuyên truyền là anh hùng của anh hùng". Nhớ để cho mình thêm động lực vượt qua những khó khăn trong hành trình này.

Hoàng Quyên - Yên Thi

▶ VŨ THỊ THANH TUYỀN, *sinh viên năm IV, Khoa Đông phương học:*

Tiếp tục làm chiến sĩ Mùa hè xanh

Hồi nhỏ, thấy mấy anh chị đi Mùa hè xanh mình ao ước được một lần mặc chiếc áo xanh thanh niên tình nguyện. Thế là đậu đại học, mình đăng ký đi cho bằng được. Mùa hè xanh đầu tiên năm 2014 mình được chọn vào ban Quốc tế ở chung với 15 bạn sinh viên Malaysia.

Những ngày tháng đi Mùa hè xanh đó cho mình hiểu hơn về văn hóa địa phương cũng như học hỏi được nhiều điều từ các bạn sinh viên Malaysia. Tất nhiên là cũng có đủ thứ "ám ảnh" mình, ví dụ như làm sao để thiết kế một bữa ăn đủ dinh dưỡng với số tiền eo hẹp, làm sao để da không bị đen vì cháy nắng, làm sao để hòa nhập với những bạn sinh viên xa lạ...

Tuy "ám ảnh" nhưng rất vui và bổ ích. Vì thế năm nay mình tiếp tục khoác áo Mùa hè xanh, nhưng ở một vị trí khác, đó là vào ban Cố vấn đội hình Trường ĐH KHXH&NV tại huyện Hóc Môn.

▶ **VÕ THỊ DIỆU THU**, *sinh viên năm I, Khoa Báo chí và Truyền thông:*

Đi để trưởng thành hơn

Mùa hè vừa rồi mình chọn hành trình đến với Tây Bắc. Với mình, đây là hành trình để lại nhiều dấu ấn nhất, không đơn giản đi để "ngắm nghĩa", mà đi để cho mình học được nhiều thứ khác, để trưởng thành.

Những ngày rong ruổi xe máy qua những con đèo từ Thanh Hóa cho đến tận Hòa Bình, rồi Mộc Châu, mình thực sự ngỡ ngàng trước khung cảnh như tranh, và càng đi càng được tiếp thêm khao khát chinh phục.

Ở những cung đường này, mình gặp những em bé gầy rộc, ở nhà làm rẫy không được đi học. Mình nhớ lần, một em nhỏ đến nói với mình "em ước được đi học, được mặc đồ như chị". Nghĩ lại mà thấy rung rung, thương hơn những phận người nghèo khổ.

Rồi mình đến với sông Đà, sông Mã, để tận mắt chứng kiến những người dân nơi đây chống chọi với con nước dữ. Đi mới biết, cảnh tượng ở sông Đà còn "sơn gai ọc" hơn cả tùy bút của nhà văn Nguyễn Tuân.

Chuyến đi cho mình gặp những người dân thân thiện, cởi mở. Ở đây họ sẵn sàng cho bạn nhiều thứ mà không đòi hỏi điều gì. Họ rất trọng lễ nghĩa, tuy nghèo về vật chất nhưng tâm hồn lúc nào cũng rộng rãi, giàu có. Mình học được ở họ sự lạc quan, yêu đời.

Khi ngược từ Bắc vào Nam, mình chọn đường bộ để được đi khắp cung đường chữ S. Mình ngang qua miền cát trắng Hà Tĩnh, đến với Huế mộng mơ, rồi vào Khánh Hòa với biển mênh mông hay Bình Thuận thơm nồng nước mắm... Chuyến đi đó làm mùa hè của mình thật đáng nhớ.

▶ **PHAN HUỲNH NHI**, *sinh viên năm I, Khoa Báo chí và Truyền thông:*

Hè là để... vượt qua chính mình

Mùa hè này, mình sẽ tham gia Diễn đàn Tuổi trẻ Tây nguyên 2017. Đây là lần đầu tiên mình tham gia một diễn đàn thanh niên nhờ sự giới thiệu của một cô bạn học. Ở diễn đàn này mình được biết sẽ làm bạn, chia sẻ với những người trẻ có khát khao, ước vọng làm giàu cho chính quê hương mình.

Suốt một năm đại học, mình không biết làm cách nào để mở rộng mối quan hệ với mọi người. Tính mình khá trầm, thậm chí e dè mọi thứ, nên mình tự nhận thấy bản thân "hơi nhạt". Và khi được tham gia diễn đàn, mình hy vọng nơi đây sẽ được gặp gỡ, kết giao, chia sẻ nhiều hơn. Đặc biệt là nó sẽ giúp mình vượt qua giới hạn bản thân ■

Ảnh minh họa.
 Nguồn: slaveryfreeworld.org

Bản nguyên giữa tôn độn g văn hóa

Nhất Phiến

Có nhiên, chúng ta đều đồng ý với nhau rằng không bản nhạc nào được sáng tác ngoài khuôn nhạc cũng như không bức tranh nào dùng một màu sắc nằm ngoài các hệ màu đã được biết đến. Bản nguyên của con người cũng vậy. Nó được tạo ra thông qua hành trình phủ định, kế thừa, phát huy các giá trị đã có, và nó sẽ cung cấp chất liệu cho những phát kiến về sau. Đây cũng là hành trình mà mỗi người trẻ cần trải qua để tạo nên bản nguyên của mình, với tư cách là nhân dạng độc lập, một sự tổng hợp những yếu tố phân biệt bản ngã với tha nhân.

Nhưng hành trình ấy đang trở nên nặng nề hơn bao giờ hết trong kỷ nguyên mà chúng ta đang sống - kỷ nguyên của bùng nổ thông tin, thị trường tự do - thời mà các meme được tạo ra mỗi ngày trên mạng xã hội để thỏa mãn trí óc đói khát; thời mà các thương hiệu mới, với những giá trị trừu tượng được gán vào hệ thống hình ảnh nhận diện, không ngừng được tạo ra để đưa vào một cuộc chạy đua doanh thu khốc liệt; thời mà mỗi một con người đều phải tự tô vẽ một CV thật lộng lẫy để rao bán mình cho các tập đoàn hùng mạnh... Những giá trị cũ lẫn mới được lôi kéo về hiện tại để làm chất đốt cho chủ nghĩa tiêu dùng. Các giá trị văn hóa được "sinh đẻ" một cách vô kế hoạch và tích lũy thành từng lớp trầm tích.

Guy Debord - triết gia người Pháp, và tổ chức Quốc tế Tình huống (Situationist International) của ông dự đoán điều này từ những năm 1950, và gọi nó bằng cái tên "culture jamming", sự tắc nghẽn hay tôn độn g về văn hóa. Về sau, khái niệm này được Naomi Klein trong cuốn *No Logo* mô tả lại một cách cụ thể hơn.

Người trẻ, trước khi thực sự hiểu mình là ai và cần gì, đã bị quẳng vào một đầm lầy với thượng vàng hạ cám, thật giả lẫn lộn. Họ như những cây con mới mọc, hứng trọn cơn đại hồng thủy của các giá trị văn hóa. Họ dần tin vào đám đông, cảm thấy lao động tay chân là một công việc thấp kém, hưởng thụ về thể chất mới là sung sướng, cảm thấy được nổi tiếng mới là vinh quang, và chỉ giàu có mới mang lại hạnh phúc. Họ dần muốn trở thành con người mà đám đông muốn họ trở thành và muốn đạt được những giá trị mà đám đông tôn thờ, không hề có chút hoài nghi.

Làm biên tập cho một tạp chí thời trang, tôi đã nghe đến nhảm tai việc ăn mặc tác độn g như thế nào đến cách mọi người nghĩ về mình, và thông qua đó tác độn g đến chính cách nghĩ của mình về bản thân. Tuy nhiên, lẽ ra trước khi chúng ta hiểu được trang phục có công dụng gì, ý nghĩa gì, cần được đặt vào đâu, vì sao lại như vậy, thì chúng ta đừng nên nghĩ quá nhiều về chúng mà hãy chọn những gì đơn giản nhất. Trong khi đó, có không ít những người trẻ ăn mặc theo kiểu "thời trang phang thời tiết" bởi họ bị huyền hoặc rằng hình ảnh ấy là con người mà

họ muốn trở thành.

Hãy nhìn cô gái trẻ đang ngồi trước mặt tôi. Hầu như 4 trên 5 người tôi gặp đều sẽ bảo rằng gu ăn mặc của cô ấy rất "chất" và cá tính. Nhưng chúng ta hãy cùng giải phẫu từng item để phân tích cái gọi là "cá tính" ấy nhé. Cô ấy đang đội một cái mũ nồi màu đen - có mặt từ trước công nguyên ở đảo Crete, Hy Lạp dùng để tránh gió. Cô khoác blazer - kiểu áo, theo Jack Carlson - tác giả cuốn *Rowing Blazer*, được mang đầu tiên bởi những người đua thuyền ở vùng Oxford hay Cambridge nhằm giữ ấm trong những cuộc đua buổi sớm. Điều đáng nói là họa tiết trên chiếc áo này lại là những cái đầu vàng chóc của Bart Simpson - một nhân vật trong bộ phim hoạt hình nổi tiếng của Mỹ.

Cô gái này mang một đôi giày da bóng hăng Dr.Martens - được cải tiến từ những mẫu thiết kế của bác sĩ Klaus Martens trong Thế chiến thứ hai để thay thế cho những đôi giày chuẩn quân đội Đức gây khó chịu cho đôi chân. Váy bút chì da lộn - được cải tiến từ váy Hobbles, do Paul Poiret thiết kế, dựa trên cảm hứng từ đoàn ba lê Ballets Russes ở Pháp.

Trên mu bàn tay cô ấy có xăm một dòng chữ nhỏ bằng tiếng Phạn, một cổ ngữ của Ấn Độ. Cô ta đang ngồi uống cà phê ở Starbucks, chuỗi cửa hàng của Mỹ. Cô ấy gấp lại cuốn tiểu thuyết *Rừng Na Uy* của Murakami Haruki, nhà văn Nhật, để trò chuyện với một người bạn về mỹ phẩm Ohui của Hàn. Cô ấy nhuộm tóc màu bạch kim - một trào lưu của mùa hè 2016. Thực tế, cô ấy là một người Việt Nam và đang sống ở một đất nước nhiệt đới gió mùa ở Đông Nam Á.

Cô ấy có cần biết tất tần tạt về lịch sử hay

công dụng ban đầu của những item này trước khi mang chúng hay không? Tất nhiên là không. Điều duy nhất cô ấy quan tâm là số đồng nghĩa nó "chất" và "cá tính" - một khái niệm bị bóp méo bởi các tạp chí thời trang thịnh hành. Hình ảnh này có thể là minh họa cho phong cách sống mà cô gái này chọn lựa: sang trọng, cổ điển, hiện đại, trang nhã... hay bất cứ một tính từ hoa mỹ nào mà bộ phận copywriter của một agency quảng cáo có thể nghĩ ra để kích cầu trong thị trường may mặc.

Và nếu giờ bạn hỏi tôi, cô ấy có là một nhân dạng độc lập hay không, xét riêng về ngoại hình? Tôi chỉ thấy những người như cô ta rất mờ nhạt, lướt qua mình trên đường mỗi ngày mà không còn chút gì lưu lại. Một hệ quả của "culture jamming" mà Quốc tế Tình huống nói tới đó là nó khiến chúng ta bị mắc kẹt trong một lát cắt của lịch sử nhân loại, khiến chúng ta nghĩ là thời đại chúng ta đại diện cho toàn bộ chu trình tiến hóa xã hội. Và cứ thế chúng ta sống mà không hề hoài nghi.

Vậy làm sao để tìm kiếm được bản nguyên của mình hôm nay?

Câu trả lời (khá khiên cưỡng) là: Tự vấn. Tự vấn bản thân cũng như tự vấn toàn bộ những lẽ thói văn hóa xã hội. Hãy luôn tự vấn cả những quan niệm về đúng và sai, về thiện và ác, về đẹp và xấu. Nếu cần, hãy đi đến tận cùng của tuyệt vọng hay cô đơn để hiểu được chính mình là ai. Có lẽ nhiều người sẽ chẳng hơi đầu bạn tâm một câu hỏi như "tôi là ai giữa thế giới này?". Nhưng hãy tin tôi, một khi bạn tự vấn mình như thế để mà sống, bạn có thể sẽ trở thành một con người vĩ đại ■

Ảnh minh họa. Nguồn: spiderum.com

Đi qua những phóng túng hình hài

Ngọc Xuyên

Ảnh minh họa.
Nguồn: meetnigerians.net

Tôi sinh ra với một vết bớt màu mận chín. Những người hàng xóm quanh nhà tôi bảo người có vết bớt màu tối nằm gần tim là những kẻ có lòng dạ xấu xa. Họ cho rằng tôi lớn lên sẽ trở nên ranh ma xảo quyệt, không phải là người tốt. Mẹ tôi vô cùng lo lắng, tìm cách xóa vết bớt ấy đi. Nghe lời của những ông bà lớn tuổi trong xóm, mẹ bế tôi sang nhà một bà cụ chết đột ngột do bị cảm, lấy ngón tay trở của xác chết quệt vào vết bớt tôi bấy cái, vừa quệt vừa lẩm bẩm "cụ đi mang theo hộ cháu nhé". Sau đó vết bớt vẫn không mất đi. Mẹ lại nghe theo người ta, lấy quả trứng gà mới đẻ còn ấm nóng chườm lên chỗ có bớt liên tục như vậy 9 lần. Vết bớt mờ đi rồi mất hẳn, mẹ tôi rất vui mừng.

Năm tôi 18 tuổi, sau khi ba mất, tôi thú nhận với mẹ chuyện mình thích con trai và không có cảm xúc với con gái. Mẹ tôi kiên quyết cho rằng

xu hướng tính dục không phải bẩm sinh mà có, mà là do bị lây nhiễm từ xã hội nên cứ nằng nặc đưa tôi đi khám chữa cho bằng được. Thời gian trôi qua, nhận thấy không thể thay đổi được gì, mẹ hay xin lỗi vì đã không dạy dỗ tôi trở thành một người đàn ông bình thường. Mỗi lần như vậy tôi đều bảo mình rất hài lòng với con người hiện tại và rằng mẹ là một người mẹ rất tuyệt vời. Cũng thời gian này, đột nhiên tôi thấy một vết đen hình tam giác ngược to xuất hiện trên ngực trái của mình. Và hỏi mẹ thì mẹ bảo đó là hình dáng của vết bớt ngày xưa. Không hiểu vì sao nó đã trở lại. "Có những vết bớt không thể xóa được!" - mẹ tôi nói băng quơ trong một lần trò chuyện.

Như những người trẻ quanh mình, tôi thích thời trang, và những cách thức để biến đổi cơ thể mình sao cho khác đi. Những bộ quần áo, vòng đeo tay hay dây chuyền hợp thời, một lớp trang điểm nhẹ cùng với một chút nước hoa có thể biến tôi trở thành một ai đó đẹp hơn, tốt hơn, hay quyến rũ hơn so với con người thật của mình. Điều khiến tôi thấy buồn cười là khi cởi bỏ hết tất cả quần áo và nhìn chính mình trước

gương, chỉ có một thứ duy nhất khiến tôi dán mắt vào, và khiến tôi thấy mình đặc biệt: vết bớt hình tam giác ngược sẫm màu trên làn da trắng xanh ngực trái.

19 tuổi. Tôi có hình xăm đầu tiên: dòng chữ "nothing is impossible" ở mặt trong bắp tay. Đó là giai đoạn tôi luyện thi đại học và nghĩ rằng hình xăm này sẽ tiếp thêm cho mình động lực học tập. Thật ngớ ngẩn! Mẹ tôi đã la tôi nguyên cả buổi chiều. Đợt đó tôi vẫn thi trượt. Nhiều năm sau, mấy lần tôi muốn xóa hình xăm này nhưng rồi lại thôi.

Sau đó, tôi bắt đầu học để trở thành một thợ xăm. Tôi nhận thấy mình làm việc này khá tốt. Thầy dạy vẽ bảo tôi có năng khiếu hội họa: phác thảo nhanh, tay vẽ chắc, cảm nhận màu sắc tốt, nhất là sáng tạo. Vậy mà trước giờ, chưa ai nói với tôi điều đó cả. Mẹ và những người xung quanh luôn muốn tôi trở thành bác sĩ, kỹ sư. "Chẳng ai muốn con mình trở thành một thợ xăm cả!" - mẹ tôi có lần nói vậy.

Mẹ tôi mất vào tháng tám năm tôi 25 tuổi. Mãi ba tháng sau đó, tôi mới bắt đầu quen với sự thật là căn nhà chỉ còn lại mỗi mình mình. Mỗi khi làm những việc mà trước đây mẹ tôi hay làm cho tôi - nấu ăn, giặt giũ, tôi đều thấy nhớ bà. Tôi nhớ những khi bà la mắng tôi về nhà khuya

khiến bà phải hậm hờ ăn lại. Những câu trách mắng ấy giờ làm tôi vừa buồn cười, vừa thấy trống trải. Người duy nhất phàn nàn hay ngăn cấm việc tôi nhuộm tóc, xỏ khuyên hay xăm hình đã không còn nữa, và cũng chẳng còn ai trên cõi đời này thực sự quan tâm đến việc tôi đối xử như thế nào với cơ thể của mình.

Tôi dần không còn hứng thú với việc thay đổi ngoại hình nữa mà tập trung vào sự nghiệp. Tiệm xăm khá đông khách, hầu hết là những người trẻ. Họ, hoặc đã nghĩ ra một hình xăm nào đó, hoặc mơ hồ và đến nhờ tôi tư vấn, đều là những người muốn tìm kiếm một dấu ấn nào đó đặc trưng cho riêng mình. Phần lớn hình xăm được chọn là một biểu tượng, một cái tên, hay một câu châm ngôn ngắn - những thứ trong quá trình sống họ trải nghiệm và thấy quan trọng với mình, theo cách này hay cách khác.

28 tuổi, tôi bị bỏng khí ga một mảng to trên ngực. May mắn là không ảnh hưởng nhiều đến sức khỏe, nhưng vẫn phải nằm viện vài ngày. Sau khi tháo băng, tôi trở về nhà, nhìn chính mình trong gương. Vết bớt đã không còn, chỉ còn lại một vùng da đỏ hồng, nhẵn nhéo, bóng lưỡng to bằng cả bàn tay. Không hiểu sao lúc ấy, cảm giác về thời gian trong tôi trở nên rõ ràng. Làn da quanh vết sẹo đã sạm màu đi nhiều, những dải cơ quanh bắp tay có hình xăm vẽ như chùng xuống, mái tóc xơ đi vì nhuộm rử xuống gương mặt góc cạnh và che khuất một phần vành tai phải có đeo khuyên kim loại. Và tôi nghiêm túc tự hỏi mình, nếu tôi mất đi không chỉ vết bớt, mà cả đôi tai, tay chân hay một bộ phận nào đó của chính mình, liệu tôi có còn là tôi? Liệu những thứ mà tôi đã đắp thêm lên cơ thể của mình có thực sự ý nghĩa trong việc làm nên con người của tôi?

Cơ thể này đã đi qua hết những tiếp nhận lẫn khước từ, kiêu hãnh lẫn định kiến để trở nên nó của ngày hôm nay. Chúng ta được sinh ra với một tổ hợp gen bất định và bị quẳng vào một thế giới với đầy rẫy những biến cố không thể nào lường trước. Mỗi dấu tích cơ thể, dù là di truyền hay do môi trường tác động, đều có ý nghĩa với chu trình sống cá nhân. Và khi tự hỏi mình phải đối xử như thế nào với chúng, với cơ thể của mình? Tôi lại như nghe thấy những lời của mẹ ngày xưa: "Hãy yêu thương cơ thể con vì nó là cái bình để chứa linh hồn" ■

Ảnh minh họa. Nguồn: spiderum.com

Ngày hội văn hóa tại Mùa hè xanh. Ảnh: Hoàng Quyên

Những cái ôm và nước mắt mùa xanh

Thụy Miên

Lật giờ từng trang nhật ký, tôi nhớ về những ngày đầu đặt chân đến Tân Hiệp, Hóc Môn, nơi đội hình Mùa hè xanh ban Quốc tế Trường ĐH KH&NV ĐHQG-HCM đóng quân. Bỡ ngỡ và lo lắng là hai cảm xúc chiếm trọn tâm hồn tôi lúc ấy nhất. "Liệu mình có quen được với các bạn, có giao tiếp được tiếng Anh không? Có chịu cực được không?"... Hàng tá câu hỏi hiện lên trong đầu.

Ngày gặp mặt, ai nấy đều vui vẻ, tíu tít. Thấm thoát, họ phải về nước trong sự nhớ nhung của bao người ở lại. Nước mắt chảy dài nhưng để cố an ủi bản thân, tôi cứ dặn lòng "nhất định phải giỏi, phải làm ra nhiều tiền để qua thăm chúng nó".

Tôi sẽ luôn nhớ về cô gái Bang với điệu nhảy dễ thương đến phát hờn. Bang là người bạn Thái đầu tiên tôi quen và cũng là cô gái khiến tôi cảm thấy thân thiện nhất. Tôi sẽ luôn nhớ chàng Bens nấu ăn điêu luyện và về mặt luôn khó hiểu nhưng rất tốt tính. Bens còn đặt biệt danh cho tôi là "camera girl" (là do tôi làm truyền thông cho đội hình). Hay một Pele ít nói, chỉ cười và sống nội tâm. Những khi tôi không giao tiếp được bằng tiếng Anh, Pele luôn chia sẻ "không sao đâu, cứ tự tin lên". Đó là cô bạn Tang dù gặp khó khăn khi nói tiếng Anh vẫn rất hòa đồng với mọi người. Hay anh chàng Frame có nụ cười thân thiện.

Đó là những điểm mà tôi phác ra để dễ hình dung về những người bạn xứ chùa Vàng.

Tôi nghĩ đến viễn cảnh 20 năm sau, ngày mình già đi, lặng nhìn những dòng nhật ký viết vội cho anh chàng mình thích, những bức ảnh làm đường, tô tường, dạy học hay thậm chí cùng đồng đội nấu ăn... Không biết lúc đó mình sẽ

cảm thấy thế nào nữa, nhưng tôi biết những kỷ niệm được vẽ nên bằng những cảm xúc chân thành sẽ mãi vẹn nguyên trong tâm khảm.

Kỷ ức bỗng chốc hiện về khi tôi thấy một cung đường quen, một cảnh vật quen... Thậm chí là nhìn ai đó giống người bạn trong đội thì khóe mắt tôi lại cay xè.

Tôi nhớ về mối tình trong sáng của đứa em sống nội tâm mà xót xa. Ngay cả em cũng không biết tình cảm chớm nở trong lòng sẽ đi về đâu khi khoảng cách hai bên khá xa. Và lại càng đau khổ hơn khi em nhận ra người em thích đã có người yêu. Ai rồi cũng phải trở về nơi ban đầu, cũng như hai người có duyên nhưng không có phận.

Khung cửa đêm nay vẫn sáng đèn, có cô gái nhỏ nằm thao thức vì nhớ anh chàng xứ chùa Vàng. Cô gái em tôi sống giàu tình cảm nên nỗi buồn, sự nhớ nhung vẫn chưa nguôi ngoai trong lòng. Em tôi rồi sẽ lớn thêm, sẽ có những niềm vui mới nhưng những kỷ niệm trong chuyến xe màu xanh tuổi trẻ của nó sẽ có những mảng thẫm màu vì nó quá nhớ nhưng một bóng hình.

Nước mắt và màu nỗi buồn bao trùm không gian. Dầu tôi đã dặn lòng không được khóc nhưng sao nước mắt cứ chực chờ rơi mãi. Cũng như những đứa tỏ ra mạnh mẽ nhất trong suốt mùa chiến dịch sẽ càng yếu đuối. Rồi khi xe đi khuất sau rặng cây, cả đám ôm nhau khóc như những đứa trẻ.

Đêm trước ngày chia tay, kẻ bịn rịn, người lưu luyến chẳng nở rời. Một ngày dài của chúng tôi đến tận sáng bởi những lời tâm sự. Sự bất đồng về ngôn ngữ đôi lúc làm chúng tôi không hiểu hết những gì thật sự trong lòng đồng đội muốn tỏ bày. Nhưng sống với nhau gần nửa tháng là những ngày chúng tôi hiểu nhau hơn qua ngôn ngữ cơ thể, qua biểu cảm. Không có

rào cản nào có thể ngăn nổi những người trẻ đồng lòng, nhiệt huyết.

Ai cũng an ủi nhau "mạnh mẽ lên. Đừng khóc". Nhưng rồi không ai làm được cả.

Trước khi lên đường, tôi đã nghe nhiều anh chị nói về mùa xanh với biết bao điều thật đẹp. Nhưng đó là mùa xanh của họ. Thế rồi, tôi vẽ ra mọi thứ trong đầu. Nhưng chỉ đến khi đặt chân đến Tân Hiệp, Hóc Môn, nơi chúng tôi sống như một đại gia đình thì tôi mới cảm nhận được mọi thứ. Mỗi người sẽ có suy nghĩ, cách cảm nhận khác nhau. Kỷ niệm tôi luôn cất giữ bởi có những kỷ ức không thể gọi tên và thành hình được.

Giây phút chia xa, những giọt nước mắt cứ lăn hoài trên má khiến tôi ám ảnh một bóng hình. Những cái ôm thật chặt cứ ghì xiết nhau, những cú vỗ vai, bắt tay thật chặt. Đó là cách chúng tôi đã làm khi tạm chia xa các chiến hữu. Nhưng rồi những cái ôm thật chặt cũng phải nhường chỗ cho giờ phút tạm biệt. Âu cũng là điều dễ hiểu, cuộc vui nào rồi cũng phải tàn và để duy trì ngọn lửa yêu thương chúng tôi chọn thấp lên cho mình những tia hy vọng về ngày cả đại gia đình mùa xanh họp mặt.

Chia tay ở đây thôi đâu có nghĩa là hết. Chúng tôi còn Facebook của nhau. Chúng tôi vẫn còn có thể quan tâm nhau qua những tin nhắn, những bình luận. Chúng tôi vẫn sẽ là, mãi là bạn của nhau mà!

Đứa em cứ nhắc hoài "mình không gặp lại họ được nữa rồi", tôi thì cố an ủi nó "Thái Lan gần mà em, có dịp mình sẽ gặp họ". Nhưng đôi lúc chính tôi cũng sợ, sợ không có điều kiện qua thăm họ. Sợ cái dịp đó của mình không biết sẽ kéo dài đến bao giờ. Nhưng tôi vẫn cố giữ cho mình một niềm tin, ngày gặp lại chắc chắn sẽ không xa ■

Tại sao lại chối bỏ cuộc sống?

Mộc Mộc

Tôi ít nghe nhạc Rock - không biết nhóm Link Link Park - càng không biết Chester Bennington cho đến khi bạn bè trên Facebook chia sẻ và RIP về sự ra đi của anh. Tôi mới bắt đầu tìm kiếm thông tin về người đàn ông “tài hoa, bạc mệnh” này và phần nào thấu cảm được sự chọn lựa bất đắc dĩ của anh.

Người đàn ông 41 tuổi, hội đủ phong độ, tài năng, công danh, sự nghiệp, gia đình, con cái, có nhà riêng tại Los Angeles (Mỹ) - “Trong mắt người đời anh ấy có tất cả, vậy mà anh ấy lại cư xử như thể anh ấy chẳng còn gì để sống tiếp” - chị Vũ Mai Producer bình luận sự kiện trên. Còn biên tập viên Kiều Giang cập nhật trạng thái: “5 năm trước là Witney Houston và giờ là anh này. Thiên tài là trời cho, và thường họ sẽ phải chịu đau đớn gấp nhiều lần người bình thường, vì tài năng, sự nhạy cảm của họ khiến họ thấu suốt những điều xấu xí của đời sống”.

Người phương Tây có câu: “Don’t judge me till you walk a mile in my shoes or live a day in my life”, tạm dịch là: “Đừng có phán xét tôi nếu bạn chưa từng đặt mình vào vị trí của tôi hoặc thử sống một ngày cuộc sống của tôi”. Xung quanh, tôi thấy cộng đồng không xét nét gì Chester Bennington cả mà chỉ đang thương cảm cho anh. Nhưng liệu có ai đang nhìn thấy, cách kết liễu sự sống của chàng ca sĩ nhạc Rock nổi tiếng toàn cầu không còn là nỗi đau của một cá nhân nữa, mà là bi kịch của cộng đồng, không phân biệt màu da, tôn giáo, chính trị, văn hóa, quốc tịch?

Thật ra, Chester Bennington tưởng chừng có tất cả nhưng lại thiếu một thứ - thứ mà hiện nay, không chỉ người trẻ mà cả những người không còn trẻ nữa, không chỉ người sống trong những nước đang phát triển như Việt Nam mà

Chester Bennington. Ảnh: thelinkup.com

cả những cường quốc như Mỹ, đang thiếu. Đó là sự trưởng thành, ý nghĩa và định hướng cuộc sống trong mỗi người.

Chúng ta thường đánh đồng sự trưởng thành của con người dựa trên mặt sinh lý, tuổi tác, điều này đúng nhưng chưa đủ. Sự trưởng thành còn cần được hiểu và phát triển dựa trên mặt tâm lý, được đo bằng thái độ, cách ứng xử chín chắn của bạn với môi trường tự nhiên, môi trường xã hội và môi trường nội nhân (ứng xử với chính mình). Hay nói cách khác, khi bạn tìm được câu trả lời cho câu hỏi: “Tôi là ai?”, “Mục đích sống của tôi là gì?” thì khi ấy bạn mới đủ tự tin ăn mừng chính đáng cho lễ trưởng thành của đời mình.

Trang Facebook của MC Lê Đỗ Quỳnh Hương gần đây có bài biết nhan đề *Sống có định hướng* (12/6/2017) có đoạn thú vị và sâu lắng: “Chớ làm lẫn ‘vốn liếng lặn lừng’ của đời người là tiền bạc hay của cải vật chất. Ai cũng nói về với cát bụi là đi với hai bàn tay trắng! Thế nhưng có những ‘vốn liếng’ mà không bao giờ mất đi dù mình có về cát bụi, là những ý thức về sự sống đẹp, sống thiện lương, những lời ước nguyện lớn lao - theo kiểu một hình thức tu sửa tâm hồn mình cho ngày càng bớt ác, thêm thiện. Và hãy ý thức được rằng, mỗi một suy nghĩ, hành động của ta trong hiện tại hoàn toàn sẽ góp phần định hướng đời sống tiếp theo của ta ở thì tương lai”.

Còn chuyên gia PR Lê Trần Bảo Phương cho rằng: “Mỗi người một sứ mệnh riêng, đều có lý do để tồn tại trên quả đất này. Chỉ là người biết được lý do mình được sinh ra thì hiếm, nhiều người đến chết cũng không biết, vì bị cơn áo gạo tiền, tham ái cuốn đi miết, làm cuộc đời vô nghĩa. Đó là may mắn, có đủ đầy vật chất, còn cơ cực thiếu thốn lại càng khổ hơn...”.

Mới đây thôi, báo *Tuổi Trẻ* đăng tải bài *Điều*

gì đằng sau sóng ngầm di cư của người giàu? (ngày 23/7/2017) với thông tin “Việt Nam đã đứng thứ 6 trong năm 2016 và liên tục nằm trong top 10 các quốc gia có công dân mua nhà tại Mỹ, theo công bố của Hiệp hội Quốc gia chuyên viên địa ốc Hoa Kỳ”. Đây có phải là biểu hiện của những người may mắn, đủ đầy vật chất nhưng đang sống thiếu định hướng?

Sự trưởng thành không là yếu tố thiên vị cho người giàu hay người nghèo, nước giàu hay nước nghèo. Tuy nhiên, một người trưởng thành không chỉ hiểu đâu là môi trường tốt cho sự phát triển tương lai của bản thân mình và thế hệ sau mà còn hiểu để có được con đường phía trước tươi sáng thì hiện tại cần gieo suy nghĩ, lời nói và hành động gì.

Nếu bạn thật sự thương tiếc cho Chester Bennington thì đừng để sự ra đi của anh - một người được sinh ra, lớn lên, thành danh trên nước Mỹ - trở thành vô nghĩa. Sự lựa chọn của anh, biểu hiện cho suy nghĩ và hành động của một người đang mất phương hướng, lạc lối, vô định, và nhiều người trong chúng ta đang thấy hình bóng của mình trong quyết định chắc chắn đã tích tụ lâu ngày, không phải chớp nhoáng của nam ca sĩ.

Nếu bạn thật sự thương tiếc cho Chester Bennington thì đừng nói suông, hãy suy nghĩ và hành động như một người trưởng thành, có định hướng chân chính, tức là bạn đang không chỉ giải bài toán cho mình mà còn cho con cháu mình. Sự chạy trốn, bằng đôi chân, bằng tiền bạc, hay bằng các phương tiện xung quanh đều không phải là cứu cánh của vấn đề.

Nếu bạn không thương tiếc cho Chester Bennington thì xin hãy thương tiếc cho chính bạn - một người sống lâu năm nhưng chưa trưởng thành ■

Rin... cô có thư
- Là ai gửi vậy?
Chẳng có tên hay
địa chỉ người gửi gì
cả.

Lẽ nào là Leo... tên gốc đó
đã gửi thư cho mình sao? Rin
ngắn người, đôi mắt sưng húp
cay lên từng đợt.

Nhưng Leo... cậu ấy mất rồi,
sao mà cứ như vậy hả Rin, sao
cứ không thể chấp nhận nỗi sự
thật này. Leo đã không còn
nữa, cậu ấy đã chính thức nói
lời tạm biệt với cả thế giới này,
trừ mày. Leo biết không, cậu
thật ích kỷ, cậu là tên ích kỷ
nhất mà tớ từng gặp.

Leo đã mất sau một vụ tai
nạn giao thông. Cái chết quá
đột ngột khiến Rin chẳng thể
nào chấp nhận nổi. Rin vội đặt
lá thư trên bàn tiến về phía ban
công, ánh nắng buổi sáng phạt
nhẹ vào làn mi cô, ướt nhòa.
Nhành lan treo lưng lẳng khô
cằn, những nhánh xương rồng
tường chừng mạnh mẽ lắm giờ
cũng héo vàng. Tâm trạng con
người đã khoác lên vạt vạt một
chiếc áo u buồn nặng trĩu. Rin
kéo nhẹ vạt áo lau đi những
giọt nước mắt đang lăn dài trên
má, giọng run run: "Ừ... nói thế
nào đây Leo, là mình nhớ cậu,
mình nhớ cậu... cho nên hãy về
đây đi mà". Rin nấc lên từng
đợt cay lòng.

Rin nhớ rõ ngày đầu tiên
gặp Leo...

Mùa thu năm ấy tiếng trống

tự trường vang lên, chi đoàn
12B6 của Rin đón thêm một
thành viên mới, đó là Leo. Cậu
ta cũng chẳng có gì đặc biệt
ngoài vẻ ngoài thanh lịch, đôi
môi hay nở nụ cười. Cái nụ
cười được mọi người đánh giá
là tỏa sáng nhưng Rin lại thấy
nó thật tẻ nhạt. Cuộc gặp gỡ
chẳng có gì lãng mạn như trong
các bộ phim Hàn mà Rin từng
xem nhưng cái lần gặp ấy lại
chính là sự mở màn cho tình
yêu đầu đời của Rin.

Mê phim Hàn, thích viết
lách, thích nghe những bản
nhạc không lời buồn da diết, đó

là Rin. Rin lãng mạn và có một
tâm hồn thơ mộng. Những
buổi sáng cuối tuần Rin luôn
khép mình vào một góc nhỏ
trên ban công, đọc vài quyển
sách tản mạn rồi thưởng thức ly
cà phê đắng chát. Có người nói
Rin chẳng chọn nhưng Leo thì
không nghĩ vậy, cậu ta luôn
thích trêu đùa Rin. Đối với
Leo, Rin luôn là một người bí
ẩn đầy thú vị.

Leo mê bóng, mê nhạc
dance, thích phượt, thích cười
và đặc biệt, Leo rất giỏi các
môn học tự nhiên. Leo luôn là
người được tuyên dương sau

mỗi bài kiểm tra toán còn Rin thì ngược lại, cô nằm trong đội tuyển văn. Chẳng ai nghĩ hai con người ấy có thể là một cặp.

- Có lẽ vì độ lầy của tớ nên cậu phải chào thua và chấp nhận quen tớ, phải không, Rin?

Rin chỉ cười khẽ và không nói gì.

- Cậu có vẻ vẫn khó gần như ngày đầu gặp tớ thì phải?

...

- Tớ vẫn chưa biết sẽ đặt áo thể thao màu gì, cậu nghĩ màu gì thì hợp với tớ đây, đen, xanh hay đỏ?

- Cậu thích xem bóng đá không? Cậu có biết tớ thân tượng đội bóng nào nhất không?

...

Leo nói nhiều kinh khủng, Rin nghĩ thầm: "Nhìn tớ giống quan tâm à, Leo". Cậu đúng là tên gốc. Đây là chung quy của những cuộc gặp giữa Leo và Rin. Mọi thứ thật giản đơn, Leo luôn pha trò chọc Rin cười, à mà phải nói rằng cười đến phát bực.

Những ngày hè Rin cùng lũ bạn hay ngồi nhặt nhạnh từng nhánh phượng xếp vào các trang lưu bút. Những dòng lưu bút viết vội in hằn chữ ký của cả lũ bạn, trong đó có cả Leo. Nghịch ngợm cùng nhau qua các mùa thi, cả đám lớn dần như thế. Leo luôn muốn đến mọi nơi mà cậu ấy thích, cậu ấy muốn khám phá mọi thứ.

- Tớ muốn cùng cậu đến cánh đồng hoa ở Mộc Châu.

- Tuyệt! Leo à, chắc sẽ rất đẹp.

Còn biết bao nhiêu là kế hoạch, dự định. Chúng nhiều đến mức chính Rin cũng chẳng thể nào đếm nổi. Ngày đó, có người hứa sẽ đưa Rin đi đến mọi nơi, đọc hết mọi câu chuyện mà Rin viết ra. Nhưng rồi... đến hôm nay chỉ còn Rin ngồi đó và tự gặm nhấm câu chuyện của chính mình.

*I stand alone in the darkness,
The winter of my life came so fast*

*Memories go back to
childhood.*

Today I still recall,

Oh how happy I was then.

Từng giai điệu da diết của Forever bắt chợt vang lên như thể đó là cách thượng đế cố tình tra tấn con tim bé bỏng của Rin. Mọi thứ quá đối tàn nhẫn từ khi Leo không còn. Rin lười ra ngoài, lười gặp gỡ, lười nói, lười cười. Có thể người ta nói Rin gốc ghé và tầm thường khi cứ mãi đoái hoài đến những điều đã là dĩ vãng, nhưng biết sao được, trừ khi bạn là Rin nếu không bạn sẽ chẳng thể nào hiểu nổi cảm giác đó kinh khủng đến thế nào.

Rin đã thử đủ mọi cách: chuyển nơi ở, đi du lịch... Nhưng mọi thứ đều vô ích. Cô tự dặn lòng sẽ quên đi Leo, nhưng bằng cách nào chứ, Rin

nhớ cả sự giản đơn từ Leo, nhớ những trò đùa của Leo, nhớ cả nụ cười nhạt của cậu ấy. Chàng trai năm đó, đến tựa giấc mơ và rồi lại ra đi như một cơn ác mộng, nhẹ nhàng mà ghè nát cõi lòng Rin.

Quyển sổ nhật ký nằm yên trên kệ đó cũng chính là kỷ vật mà Leo để lại. Đưa tay lật từng trang giấy ó vàng, Rin thấy như chính Leo đang ngồi đối diện mình, mọi thứ dường như đang quay trở lại, chậm chậm thôi mà đau đớn vô cùng. Bất giác một cánh phượng rơi ra từ trang giấy, có một thứ gì đó cũng vừa rơi xuống trên gò má của Rin.

Giá mà lúc trước tớ trân trọng từng phút giây được bên cậu, giá mà tớ không im lặng, giá mà tớ biết rằng rồi sẽ có lúc cậu sẽ rời xa tớ như thế này... Rin dần vật bản thân mỗi ngày, cảm giác ấy sẽ chẳng một ai có thể hiểu được, người mà cô yêu thương nhất đột nhiên biến mất, chẳng thư từ, chẳng cuộc gọi, chẳng tin nhắn cũng chẳng có một thứ gì báo trước như trong các bộ phim Hàn mà Rin đã xem. Cái chết quả thật rất yên lặng. Leo đi rồi, Rin bước ra khỏi phòng soạn dòng tin nhắn cuối cùng gửi đến Leo: "Tớ sẽ để cậu vào một góc nhỏ trong tim này và rồi tớ sẽ mạnh mẽ trở lại... Ở nơi đó cậu hãy luôn cười tươi như mùa thu năm ấy, Leo nhé..." ■

Bánh canh, cà phê...

(Tiếp theo trang 49)

Tô bánh canh thơm lừng mùi chả cá, ớt màu và rau răm khiến dạ dày tôi kêu liên tục. Sợi bánh trắng trong, trơn bóng hòa trong làn nước màu vàng nâu, óng ánh, điểm xuyết màu xanh của rau thơm và chút đỏ rực của ớt tươi. Phải nói bánh canh là sự tổng hòa của non - nước. Nước dùng được ninh từ chân giò hoặc xương heo, ngọt lịm làm sao. Mà khi ninh phải kỹ, phải lâu cho nước có độ ngọt mà không gắt. Cái làm món ăn trở thành "thuốc phiện" của nhiều người chính là chả cá. Một tô bánh canh có từ hai đến ba loại chả khác nhau: chả viên, chả chiên, chả da thậm chí là chả hấp. Mỗi loại chả lại có một hương vị riêng, nhưng chúng đều khiến món bánh canh trở nên tuyệt vời.

Ở Gia Lai rất nhiều nơi bán bánh canh chả cá, mỗi nơi có một công thức nước dùng, gia vị và cách làm chả khác nhau. Món chả của cô Hiền được thừa hưởng từ mẹ cô, một người gốc Huế vào đây sinh sống. Cô kể, những ngày trước, mẹ cô bán chả với bánh canh là "vô địch", phát đạt lắm, nhất là chả bò với chả cá thu. Từ ngày cô tiếp quản, cô mở rộng việc buôn bán hơn, bỏ sỉ lẻ cho những quán ở các huyện. Cô có một người em gái, nhưng không muốn theo nghiệp của gia đình mà học cao, giờ làm nhà nước.

Ai đến quán cô, đều có chung cảm giác ngon và rất vui vẻ. Cô không tính toán chi li, khách thích ăn gì thì kêu, ăn nhiều bánh cho nhiều bánh, ăn nhiều chả cho nhiều chả. Một tô bánh chỉ có 15.000 đồng mà thôi, vậy mà khách đến với cô ai cũng no bụng ra về. Nụ cười của cô, những câu chuyện cô kể khiến ai nấy đều cười vui và ấm lòng. Tôi hỏi cô có nghĩ bánh canh cô

làm rất ngon không, cô cười lớn và nói rằng: "Cô nấu, người ta đói ăn no đỡ lòng chứ ngon gì hả con. Nói ngon là nổ quá".

Mỗi khi đến quán, tôi thích ngắm nhìn cách cô làm tô bánh. Bột bánh rất dai và trơn nên mức không khéo thì tuột hết. Mức được già tô, cô cho thêm rau răm, chả cá, ớt màu rồi mới mức tiếp. Vừa để chả cá thêm nóng, vừa để ớt màu hòa quyện vào nước dùng nóng hổi. Quả nhiên, món bánh này là thức quà của mùa mưa, của cái se lạnh, ướt át.

Ban đầu, thấy tôi đến ăn bánh mà hỏi han cô đủ chuyện, nhất là chuyện nghề. Thế là cô tưởng tôi học nghề, chắc muốn mở quán bán bánh tại nhà. Vậy là cô nói mọi thứ từ bánh, nước dùng đến cách làm chả: "Con cứ hỏi đi, cô Hiền nói con nghe. Cô không giấu nghề đâu, cô chỉ nhiều người rồi". Có lẽ vì thế mà nhiều người yêu mến cô, nhiều người ghé quán cô thưởng thức. Nghe tôi hỏi cô, một khách ăn ngồi cạnh nhanh nhẩu: "Quán bánh canh ở Nguyễn Đình Chiểu nhiều người khen ngon chứ em chỉ thấy quán chị là ngon nhất".

Tạm biệt cô Hiền, tôi ghé quán cô Oanh ngay bên cạnh để thưởng thức những ly chè thơm ngon. Cô Oanh bán chè đã được 27 năm, cũng là nổi nghiệp từ mẹ, vun vén cho quán chè đến ngày hôm nay.

Mỗi năm mỗi cải tiến, trước cô chỉ có khoảng 13 - 14 món chè, giờ thì đã lên tới 20 món. Lần nào đến quán cô, tôi cũng cảm thấy choáng ngợp trước những nồi chè, tô chè... rực rỡ, thơm lừng và béo ngậy. Quán cô bán đủ loại từ thập cẩm, trái cây, đậu xanh, trôi nước, bà ba, đậu ván...

Buôn bán suốt 27 năm, cô Oanh bây giờ lại đắn đo về cái nghiệp duyên của mình. Cô tâm sự: "Ngày trước buôn bán được lắm, nhất là học sinh tan học hay tụ tập bạn bè đến ăn. Giờ hàng quán ngoài đường mở nhiều, những món ăn Tây, Tàu du nhập nên buôn bán ế hơn xưa". Không chỉ cô Oanh, đây là nỗi lo của hầu hết tiểu thương ở khu chợ này.

Một ngày quanh phố núi, câu chuyện còn dài, còn nhiều nhưng đây là những gì chân thực nhất, cảm xúc nhất tôi có được. Hành trang cho những năm tháng trở học nơi đô hội là tình thương yêu với mảnh đất này, thương món bánh canh chả cá dạt dào niềm vui và những ly chè ngọt bùi, sâu lắng.

Chào nhé Pleiku! Hẹn gặp lại vào một ngày không xa! ■